የዜግነት ትምህርት የመምህራን መምሪያ

8ኛ ክፍል

በትምህርት ሚኒስቴር አስተባባነት ተዘጋጅቶ ተስማምቶ የተተረጎመ

ተርጓሚዎች

1. አስመራ ቤጊ
2. ሞቲ ድንቁ
3. ፍራንኦል ዋቅጅራ
4. ኃይሉ ብሩ
5. አብደና አመኑ

አርታዒዎች

1. እየሩሳሌም ገርባባ
2. ፈጠነ ቡልቻ
3. አሸብር ሀብታሙ
4. ሰለሞን ንጉሴ
5. ስሪቃ ገመቹ

ግራፍክስ

ታደሰ ድንቁ

ገምጋሚ

ደረጀ መኮንን ዴሬሳ

© ኦሮሚያ ትምህርት ቢሮ 2014/2022

ይህ የተማሪዎች መጽሃፍ በኢፌዴሪ የትምህርት ምንስቴር አስተባባሪነት ተዘጋጅቶ በኦሮሚያ ትምህርት ቢሮ አሰተባባርነት ተስማምቶ ወደ አፋን ኦሮሞ የተተረጎመ ነዉ፡፡

የዚህ መጽሐፍ የባለቤትነት መብት በህግ የተጠበቀ ነው፡፡ከኦሮሚያ ትምህርት ቢሮ ፈቃድ ውጪ በሙሉም ሆነ በከፊል ማሳተምም ሆነ አባዝተው ማሰራጨት በህግ ያስጠይቃል፡፡

ማዉጫ

ገጽ

ምዕራፍ አንድ፣ መልካምነት 1
ይዘት1. የመልካምነት ፅንሰ ሃሳብ 1
ይዘት2. የመልካምነት መርሆዎች 5
ይዘት3. መልካምነት በተግባር ሲገለፅ 15
ይዘት4. የመልካምነት አስፈላጊነት 18
ይዘት 5. መልካምነት በተግባር ሲገለፅ/ በዕለት ተዕለት ህይወት ውስጥ 20
ምዕራፍ 2፡ 22
መንግስት እና የመንግስት አስተዳደር 22
ይዘት 1. የመንግስት አወቃቀር 23
ይዘት 2. አሃዳዊ የመንግስት መዋቅር 25
ይዘት3. የፌዴራላዊ መንግስት አወቃቀር 27
ይዘት 4፡ ኮንፌዴራላዊ የመንግስት አወቃቀር 31
ይዘት 5፡ የመንግስት ስርዓቶች 33
ይዘት 6፡ ፓርላሜንታዊ የመንግስት ስርዓት 35
ይዘት 7፡ ፕሬዝዳንታዊ የመንግስት ስርዓት 37
ይዘት 8፡ ድብልቅ የመንግስት ስርዓት 39
ይዘት 9፡ በመንግስት እና በመንግስት አስተዳደር መካከል ያለው ግንኙነት እና ልዩነት 41
ይዘት 10፡ የኢትዮጵያ የመንግስት ስርዓቶች 43
ይዘት 11: የኢትዮጵያ የመንግስት ስርዓቶች ጠንካራ እና ደካማ ጎኖች 45
ምዕራፍ 3. ዴሞክራሲ 50
ይዘት 1. የዴሞክራሲ ፅንሰ ሃሳብ 50
ይዘት 2. መሰረታዊ የዴሞክራሲ መርሆዎች 52
ይዘት.3 የዴሞክራሲ እሴቶች 54
ይዘት4. የአገር በቀል የዴሞክራሲ ተቋማትና እስቶች አስፈላጊነት 56
ይዘት 5. በኢትዮå ያ የዴሞክራሲ ግንባታ ሂደት ውስጥ የሚያጋጥሙ እንቅፋቶችና እድሎች 58
ምዕራፍ አራት፡ ሕገመንግስታዊነት (ክፈለግ 11) 62
ይዘት 1 የህገመንግስት እና ህገመንግስታዊነት ፅንስ ሃሳብ 62
ይዘት 2. የህገመንግስት አላማዎች 64
ይዘት 3. የህገመንግስታዊ አስፈላጊነት 66
ይዘት 4. የህገመንግስት አይነቶች እና ባህሪያት 68

ይዘት 5 ሕገመንግስታዊነት ሰላምንና መረጋጋትን በማስፈን ረገድ ያለው ሚና 71
ምዕራፍ 5፡ ሰብአዊ መብቶች 74
ይዘት 1. የሰብአዊ መብቶች ዓይነቶች 74
ይዘት 2. የእኩልነት መብት 77
ይዘት 3. የሰብአዊ መብቶች በኢትዮጵያ ክልሎች ሕገ መንግሥት 79
ይዘት 4. በኢትዮጵያ የሰብአዊ መብት ጥበቃ ተግዳሮቶች 82
ይዘት 5. በኢትዮጵያ ውስጥ የሰብአዊ መብት ጥበቃን የሚያደናቅፉ ጉዳዮች 84
ምዕራፍ 6፡ የግጭት አፈታት እና የሰላምግንባታ 89
ይዘት1፤የግጭትና የሰላም ጽንሰ ሃሳብ 89
ይዘት 2. የግጭት መንስኤዎች 92
ይዘት 3. የግጭት አፈታት 95
ይዘት 4. የግጭት አፈታት ስልቶች 96
ይዘት 5. የሰላም ግንባታ 99
ይዘት 6፡ግጭቶችን የሚፈቱ ሀገር በቀል ማህበራዊ ተቋማት 101
ምዕራፍ 7፡ በጥልቀት የማሰብ እና የችግር አፈታት ክህሎት 104
ይዘት1፡የችግር አፈታት ትርጉምና የህደቱ ደረጃዎች 104
ይዘት2፡ በጥልቀት የማሰብ ሂደት ደረጃዎችና ውሳኔ አሰጣጥ 107
ይዘት3፡ በጥልቀት የማሰብና የችግር አፈታት ክህሎቶችና ባህርዎች አጠቃላይ እይታ 109
ይዘት4፡ በጥልቀት የማሰብ ክህለቶችን የሚያሻሽሉ ዜዴዎች 115
ይዘት5፡ ችግርን በመፍታት ሂደት ውስጥ በጥልቀት የማሰብ ችሎታ ጥቅሞች 119
የ8ኛ ክፍል የዜግነት ትምህርት ሲለበስ 123

መግቢያ

በአንድ አገር ዕድገት ውስጥ ትምህርት የማይተካ ሚና አለው። በአገር ውስጥ ያለው የሰው ሃይል በዕውቀት፣በክህሎትና በስነ ምግባር የታነፀ ከሆነ የአገሩ የማደግ ዕድል የተቃና ይሆናል። ይህም ማለት የአንድ አገር ዕድገት በትክክለኛ መንገድ እንዲጓዝ ከተፈለገ የተማሩ ዜጎች ሚና ከፍተኛ ነው ማለት ነው ።

በአገሮች መካከል ያለው የዕደገት ልዩነት ለምሳሌ የምጣኔ ሀብት፣የቴክኖሎጂ አጠቃቀምና የመሳሰሉት የልዩነቱ ዋና መንስኤ ለትምህርት በሚሰጡት ትኩረት ላይ የተመሰረተ ነው።

አገሮች ለትምህርት ትኩረት ከሚሰጡበት መንገድ አንዱ የትምህርት ፖሊሲ ሲሆን የአንድ አገር የትምህርት ፖሊሲ ዋና ትኩረቱ በክህሎት፣ዕውቀና በመልካም ስነ ምግባር የታነጹ ዜጎችን ማፍራት ነው። በዚህ መሰረት የግብረገብና የሰነ ዜጋ ትምህርት መልካም ባህሪይና ጥሩ ስነ ምግባር ያላቸው ዜጎችን ለማፍራት ያለው ድርሻ ከፍተኛ ነው።

ተማሪዎች የተለያየ ባህልና ዕምነት ባለው ህብረተሰብ ውስጥ እንዴት ተስማምተው መኖር እንዳለበቸው ለማስገንዘብ የግብረገብና የስነ ምግባር ትምህርት በጣም አስፈልጊ ነው። የተማሪዎችን የባህል ልዩነት ለመረዳትና አብሮ ለመኖር፣ የወቅቱን አገራዊና አለማቀፍ ተጨባጭ ሁኔታ መረጃ እንዲኖራቸው፣ በህብረተሰቡ ውስጥ ያለውን ተጨባጭ ሁኔታ ለመገንዘብ እንዲሁም በህብረተሰቡ ውስጥ ያለውን የባህል ልዩነት አቻችሎና አስማምቶ ለመኖር የስነ ዜጋና የግብረገብ ትምህርት ዘርፈ ብዙ ጥቅም አለው።

በሌላ በኩል የግብረገብና የስነ ዜጋ ትምህርት በማህበረሰቡ ውስጥ ያለውን የባህል ልዩነት መረዳትና አብሮ ለመኖር ብቻ ሳይሆን የማህበረሰቡን ወግ፣ደንብና ባህል በመረዳት በህብረተሰቡ የልማት ስራ ውስጥ ጠንካራ ተሳትፎ ለማድረግ ያግዛል።

በተጨማሪም የማህበረሰቡን ባህሪይና ባህል ማወቅ ደግሞ ለሌላው አካል ያለንን አመለካከት ለማስታካከል ያግዛል። ራሳችንን ከማህበረሰቡ ባህል ጋር ለማቀናጀት ደግሞ ተማሪዎችን የግብረገብና የስነ ዜጋ ትምህርት ማስተማር ለነገ ህይወታቸው መሰረት ስለሆነ ትምህርታቸውን ካጠናቀቁ በኋላ አመለካከታቸውን ካለው ነባራዊ ሁኔታ ጋር እንዲያስተካክሉ ያግዛቸዋል።ለምሳሌ ትምህርት ለሁሉም፣የትምህርትን አስፈላጊነትና የመሳሰሉትን በስረዓተ ትምህርት ውስጥ ማካተት ለወጣቶቹ በጣም አስፈላጊ ነው።

በ21ኛው ክፍለ ዘመን ለዜጎች መሰራታዊ እሴት ከሚባሉት ዋናው የግብረገብና የስነ ዜጋ ትምህርት ሲሆን ይህም በህብረተሰቡ ውስጥ ያሉትን ባህሎች፣ስረዓትና ደንቦችን በመረዳት አገራዊና አለማቀፋዊ አስተሳሰብ እንድናዳብር ያግዛል። በሌላ በኩል የስነ ዜጋና ግብረገብ ትምህርት የራስን ስሜት በመቆጣጠር የማስተዋል ክህሎታችን እንዲጨምር በማድረግ አስተዋይና ሁሉን አቀፍ አመለካከት እንዲኖረን ያደርጋል።የግብረገብና ስነ ዜጋ ትምህርት ለማስተማር ደግሞ አለም አቀፍ ወቅታዊ መረጃ ማግኘትና ይህንንም ክህሎት ማሳደግ በጣም አስፈላጊ ነው።

በሌላ በኩል በዕውቀት ላይ የተመሰረት ትክክለኛ ውሳኔ መወሰን መቻል፣መልሶ መላልሶ በጥልቀት ማሰብ፣የችግር መፍቻ ዘዴዎችን ማጎልበት፣አዲስ ፈጠራ መፍጠር፣ከህብረተሰብ ጋር መልካም ግንኙነት መፍጠር፣አብሮ መስራት፣እንዲሁም ዘመኑ የፈጠራቸውን ቴክኖሎጂዎች መጠቀም፣የማንነትና አለማቀፋዊነት የተካተተበት ትምህርት ማግኘት ለዜጎች ወሳኝ ጉዳይ መሆኑን መገንዘብ ያስፈልጋል።

በተጨማሪም ይህ ስረዓተ ትምህርት ህብርተሰቡ በሰላም፣በተረጋጋና በመደጋገፍ መልካምና እውነተኛ ህይወት እንዲመራ ተማሪዎች የድርሻቸውን እንዲወጡ ወቅታዊ መረጃና አገራዊ የህትመት ስራዎችን ማግኝትና መጠቀም እንዳለባቸው ይገልፃል። እንዲሁም የፆታ እኩልነት፣የትምህርት ተደራሽነት፣ የአደጋ ግዜ ትምህርት፣የዐየር ንብረት ለውጥ፣ስለኤች አይ ቪ እና የመሳሰሉትን ትምህርቶች ያካትታል።

የዚህ ትምህርት ትኩረት አቅጣጫ በህብረተሰቡ የዕለት ተዕለት ኑሮ ውስጥ ሊያጋጥሙ የሚችሉና አገሪቷን ለችግር የዳረጉ ጉዳዮችን ለምሳሌ ስለ ሰላም፣ የሰላም ግንባታ፣ስለ አደንዛዝ ዕፅ፣የህብረተሰብ የጤና አጠባበቅ፣የመንገድ ደህንነትና ከዜጎች የሚጠበቀውን የግብርና ሥራ የመሳሰሉ ጉዳዮች እዚህ ትምህርት ውስጥ የተካተቱ ናቸው ።

1.1 የዜግነትና ግብረገብ ግብረገብ ትምህርት አላማ

የዜግነትና ግብረገብ ትምህረት ዋና አላማ ዴሞክራሲያዊ የሆነ ዜጋ በመፍጠር የዴሞክራሲ ባህል የሚፈልገው ስረዓትና ደንብ እንዲሁም የዲሞክራሲ ስርዓት ለምሳሌ እንደ መቻቻልና ልዩነትን በውይይት የመፍታትን ባህል በማጎልበት ዴሞክራሲያዊ የሆነ ማህበረሰብ መፍጠር ነው።

በተጨማሪም ለአንድነትና ለዴሞክራሲ የሚታገሉ ዜጎችን ማፍራት፣ለነፃነት፣ለዕኩልነት፣ ለፍትህና ክብር እንዲሁም የጋራ ማንነትን ለማጎልበት የሚታገሉ ዜጎችን ማፍራትን ያካትታል።

1.1.1 1 የዜግነትና ግብረገብ ትምርረት ጥቅልና ዝርዝር አላማዎች

የዜግነትና ግብረገብ ትምህርት ጥቅል አላማ መልካም ዜጋ፣ ጥሩ ስነ ምግባር ያለው፣ በዕውቀትና በክህሎት የዳበረ እንዲሁም በመልካም እሴቶች የተገነባ ዜጋን ማፍራት ሲሆን ይህም በአገራዊ ጉዳይ ማለትም በኢኮኖሚ፣ማህበራዊና ፖለቲካዊ ጉዳዮች ውስጥ በንቃት የሚሳተፍ ዜጋን ማፍራት ነው።

1.1.2 የዜግነትና ግብረገብ ትምህርት ዝርዝር አላማ

የዜግነትና ግብረገብ ትምህርት ዝርዝር አላማዎች የሚከተሉት ናቸው፣

- መግባባትን፣መረዳዳትን፣መቻቻልን፣ልዩነትንና ግጭትን በሰላማዊ መንገድ የመፍታት ባህልን ለማጎልበት፣
- የህብረተሰቡን ባህሪይ ዲሞክራሲያዊ እንዲሆን በዕውቀትና ሞራላዊ እሴቶች ላይ ለመገንባት፣
- የአገር ፍቅር ስሜትና ሃገራዊ የመግባባት ባህልን ለማጎልባት፣
- የህብረተሰቡን ሞራላዊ እሴትና ስነ ምግባር ለማዳበር፣
- በልዩነት ውስጥ ያለውን አገራዊ አንድነት ዕውቅና ለመስጠት፣
- በጥልቀት ማሰብን መቻቻልን አብሮ በሰላም መኖርን በተግባር ማሳየት፣
- ሃገር በቀል ዕውቀቶችን በመጠቀም ግጭትን የመፍታት ክህሎትን ማሳደግ ናቸው።

ለመምህሩ ማስታወሻ

ይህ የመምህር መምሪያ መጽሃፍ የተዘጋጀው የስምንተኛ ክፍል ስነ ዜጋ ትምህርት የሚያስተምረው መምህር በትምህርቱ ውስጥ ያሉትን ሃሳቦች ለመረዳት እንዲያግዘው ተብሎ ነው። በዚሁ መሰረት ተማሪዎቹ ዕውቀት፣ችሎታ፣ክህሎት እንዲሁም ብቃት አግኝተው በህብረተሰቡ የልማት ሥራ ላይ ውስጥ በንቃት እንዲሳተፉ መምህሩ ተማሪዎቻቸውን በቂ ዕውቀት እንዲያስጨብጧቸው ታስቦ የተዘጋጀ አጋዥ መጽሃፍ ነው። በተጨማሪም ይህ የመምህሩ መምሪያ ተማሪዎች መማር ያለባቸውን ርዕስና የመማር ማስተማር አቅጣጫን ያሳያል።

ይህ የመምህሩ መምሪያ የትምህርት መርጃ መሳሪያና ለትምህርቱ ዕገዛ የሚውሉ ቁሳቁሶችን ተማሪዎች ከአካባቢያቸው በሚገኘው ነገር በነፃነት እንዲያመርቱና እንዲጠቀሙ ያበረታታል። በተጨማሪም በክፍል ውስጥ መምህሩ/ሯ እያንዳንዱን ርዕስ እንዴት እንደሚያስተምሩ ያመለክታል።ይህም በመጀመሪያ ጠቅላላ ሃሳብና ከተማሪው የሚጠበቀውን የመማር ብቃት ይገልፃል።በመቀጠል ለእያንዳንዱ ክፍለ ትምህርት ከተማሪው የሚጠበቀውን ዝቅተኛ የመማር ብቃት፣የክፍለ ትምህርቱ አላማ ፣ለትምህርቱ አግዥ የሆኑ መፃህፍትና ተጨማሪ መረጃዎችን ይገልፅና የዕለቱን ትምህርት በአነቃቂ ጥያቄዎች በመጀመር የሚሰሩ ተግባራትንና መልመጃዎችን ያካትታል።
ባጭሩ ይህ የመምህሩ/ሯ መምሪያ መፅሃፍ በአዲሱ ስርዓተ ትምህርት ውስጥ ካለው ፅንሰ ሃሳብ ጋር እንዲስማማ ተደርጎ የተዘጋጀና ለመምህሩ አቅጣጫ አመልካች ሆኖ በተጨማሪም በመማር ማስተማር ሂደት ውስጥ አስፈላጊና ጠቃሚ መረጃዎች የያዘ ነው፡፡

1.1.2 ይህ የመምህር መምሪያ መጽሃፍ የተዘጋጀው

መምህሩ/ሯ፡-

- የስምንተኛ ክፍል የዜግነት ትምህርትን ጠቅላላ ዓላማና የምዕራፎቹን አጠቃላይ ውጤትና ዝቅተኛውን የተማሪ የመማር ብቃት እንዲለዩ፣
- ዓመታዊና ሳምንታዊ ዕቅዶችን እንዲያዘጋጁ፣
- ለትምህርቱ አጋዥ የሆኑ ቁሳቁሶችን ከአከባቢያቸው እንዲያዘጋጁና እንዲጠቀሙ፣
- ለማስተማር አመቺ የሆኑ ስልቶችን በመምረጥ እንዲጠቀሙ፣
- በቂ ጊዜ በመውሰድ የትምህርት እቅድ እንዲያወጡ፣

- አጋዥ የመማሪያ ቁሳቁሶችን በክፍል ውስጥ እንዲያዘጋጁ፣
- አስፈላጊ የሆኑ የትምህርት የመገምገሚያ ስልቶችን እንዲያዘጋጁና፣
- ከአዲሱ የስምንተኛ ክፍል ስርዓተ ትምህርት ዓላማ ጋር እንዲያዛምዱ ለማስገዘብ ነው።

1.3 የመምህሩን መምሪያ ማቀናበር

የስምንተኛ ክፍል የስነ ዜጋ ትምህርት ከሰባተኛ ክፍል የቀጠለ ሲሆን ተማሪዎች የተፈለገው ደረጃ ላይ እንዲደርሱና ለክፍሉ የተመደበው የትምህርት ዓላማ ውጤታማ እንዲሆን ታስቦ የተዘጋጀ ነው።

የዜግነት ትምህርት እንደ ሌሎቹ የትምህርት ዓይነቶች ሁሉ በተለያየ አቀራረብ ሊቀርብ ይችላል። ይሁን እንጂ የስነ ዜጋን ትምህርት ልዩ የሚያደርገው ትምህርቱ በህብረተሰቡ የዕለት ተዕለት ህይወት ላይ የተመሰረተ በመሆኑ ተማሪዎች ከክፍል ውጪ ከህብረተሰቡ የዕለት ተዕለት ኑሮ ውስጥ ማግኘት ስለሚችሉ የተማሪዎችን የተግባር ክንውንና ተሳትፎ የሚጠይቅ መሆኑ ነው። በተጨማሪም ከዚህ በታች የቀረቡት ሃሳቦች የስነ ዜጋ ትምህርትን በትክክል ለማቀድ፣ለማቅረብና ለመገምገም የሚረዱ ናቸው ተብለው ይታመናሉ።

ቅድመ ዝግጅት

ይህ ክፍል የዜግነት ትምህርትን ስራ ላይ ለማዋል ወሳኙ ክፍል ነው። በዚህ መሰረት የትምህርት እቅድን ለማዘጋጀት ክፍል ውስጥ የሚሰሩ ተግባራትን ማቀናበርን ይጠይቃል። በዚህ ደረጃ መምህሩ/ሯ በደንብ መዘጋጀት፣ማንበብ፣የትምህርት መርጃ ቁሳቁሶችን ፣ዝጋጀት፣ የትምህርት ዕቅድን ማዘጋጀትና በደንብ ተዘጋጅቶ ክፍል መግባት ይጠበቅበታል።

በትምህርት ወቅት የሚከናወኑ ተግባራት

በዚህ ወቅት የመማር ማስተማር ሂደት የሚጀመርበት ሲሆን የእርስዎ ሃላፊነት በትምህርቱ ዓላማ ላይ ማብራሪያ መስጠት፣ የሚሰሩ ተግባራትን ማቀናበርና ለተማሪዎች የሚፈለገውን ዕገዛ ማድረግ ነው።

መረጃ ማጠናከርና ማጠቃለያ መስጠት

በመማር፣ማስተማር ሂደት ውስጥ የመጨረሻው ክፍል መረጃ መሰብሰብና ማጠቃለያ መስጠት ነው።ይህም የምዕራፉ ማጠቃለያና የትምህርቱ ዓላማ ምን ያህል ከግብ እንደደረሰ ለመለየት የሚረዳ ሲሆን የተለያዩ ጥያቄዎችና የሚሰሩ ተግባራትን አጠቃሎ የያዘ ነው።

ምዕራፍ አንድ፤ መልካምነት

ለዚህ ምዕራፍ የተመደበው 18 ክፍለ ጊዜ ነው፡፡

ይህ ምዕራፍ የመልካምነትን ፅንሰ ሃሳብና መርሆዎች አስፈልጊነት ላይ ያተኩራል። በዚህ ምዕራፍ ውስጥ የተለያዩ ውስን ጥናቶች/ታሪኮች የቀረቡ ሲሆን ይህም ለመልካም ተግባራት ምሳሌ የሚሆኑ ሃሳቦች በስፋት ቀርበዋል። በተጨማሪም ለርዕሶቹና ለንዑሳን ርዕሶቹ የተሰጠው ማብራሪያ በዕለት ተዕለት ህይወት ውስጥ መልካምነትን በተግባር ለማሳደግ የሚያግዙ ናቸው። ስለዚህ በትምህርቱ ማጠቃለያ ተማሪዎች በዕለት ተዕለት ህይወት ውስጥ መልካም ተግባራትን ስራ ላይ በማዋል የህብረተሰቡን ደስታ ማሳደግ ይጠበቅባቸዋል ተብሎ ይታሰባል።

ከተማሪው የሚጠበቁ ዝቅተኛ የመማር ብቃቶች	ርዕሶች
➢ የመልካምነትን ፅንሰ ሃሳብ ያብራራሉ፤	1.1 የመልካምነት ፅንሰ ሃሳብ
➢ የመልካምነት መርሆዎች ይገልፃሉ፤	1.2 የመልካምነት መርሆዎች
➢ የመልካምነትን አስፈላጊነት ያብራራሉ፤	1.3 የመልካምነት አስፈላጊነት
➢ በዕለት ተዕለት ኑሮ ውስጥ መልካምነትን በስራ ይተገብራሉ።	1.4 መልካምነት በተግባር ሲገለፅ

ይዘት1. የመልካምነት ፅንሰ ሃሳብ

በዚህ ርዕስ ስር ከተማሪው የሚጠበቁ ዝቅተኛ የመማር ብቃቶች

ይህንን ምዕራፍ ተምረው ካጠናቀቁ በኋላ

- የመልካምነትን ፅንሰ ሃሳብ ይዘረዝራሉ፤
- የመልካምነትን ትርጉም ይሰጣሉ፤
- መልካምና መጥፎ ባህሪያትን ይለያሉ፤
- የስነ ምግባርን ምንነት ይገልፃሉ፤
- ስነ ምግባርና መልካምነት ያላቸውን ግንኙነትን ያብራራሉ፡፡

ጉዳይ	የትምህርት ቁሳቁስና የሚሰሩ ተግባራት
1 የትምህርት መርጃ ቁሳቁስ	ጥቁር ሰሌዳ፣ቻርት፣የተማሪው መጽሃፍ፣እስክርቢቶና የመፃፊያ ወረቀት
2 የመማር ማስተማር ዘዴ	ጥያቄ መጠየቅ፣የቡድን ስራና የተግባር ክንውን
3 አባሪ መፃህፍት	መጽሃፍ፣በመልካምነት ላይ የተፃፉ የተለያዩ ጽሁፎች፣የተለያዩ የህትመት ስራዎች

መግቢያ

ይህ ክፍለ ትምህርት መልካምነት እና ስነ ምግባር ላይ ያተኩራል። መምህሩ በመጀመሪያ የዕለቱን ትምህርት ርዕሰ በጥቁር ሰሌና ላይ በመፃፍ ተማሪዎቹ በማስታወሻ ደብተራው ላይ እንዲፅፉ ያደርጋል። በመቀጠልም የዕለቱ ትምህርት ከመጀመሩ በፊት ተማሪዎቹ ስለ መልካምነት መገንዘባቸውን ማረጋገጥ ይኖርበታል። በዚሁ መሰረት መልካምነት ከስነ ምግባር መርሆዎች ውስጥ አንዱ ሲሆን በሃሳብ ወይም በተግባር ሊገለፅ እንደሚችል ተማሪዎቹን ያስገነዝባቸዋል። በሌላ በኩል ስነ ምግባር ማለት መልካምና መጥፎ ባህሪያትን መለየት ወይም በህብረተሰቡ ውስጥ ትክክል የሚባሉና የማይባሉ ጉዳዮችን የሚያጠና ትምህርት ሆኖ በህብረተሰቡ የኑሮ ሂደት ውስጥ መልካም የሆነና ያልሆነውን ሃሳብ ወይም ተግባርን የምንለይበት የትምህርት ዓይነት ነው፡፡

መልካምነት

ከሶስቱ የፍልስፍና ዘርፎች አንዱ መልካምነት ነው። መልካምነት ማለት ጥሩ ተግባራትን ወይም ባህሪያትን የሚያመለክት ሲሆን የሰዎች ስራ ሁሉ በስነ ምግባር ላይ የተመሰረተ መሆን እንዳለበት የሚገልፅ ትምህርት ነው። ስለዚህም በህብረተሰቡ ውስጥ መቻቻል፣አብሮ መኖር፣መረዳዳት እና የመሳሰለው ባህል እንዲዳብር የመልካምነትና ስነ ዜጋ ትምህርት ትልቅ ድርሻ አለው።

በሌላ በኩል ከሶስቱ የኖርማቲቭ አጠናን ዘዴዎች አንዱ መልካምነትን ማበረታታት ሲሆን በጥንት ዘመን የነበረው የመልካምነት ፅንሰ ሃሳብ የግለሰቦችን ባህርይ ማጥናት ላይ ያተኮረ ነበረ።ይሁን እንጂ ከግለሰብ ባህሪይ ይልቅ መልካምነትን በተግባር መተርጎም የወቅቱ የኖርማቲቭ አጠናን ዘዴ ትኩረት መሆኑን መገንዘብ ያስፈልጋል።

በክፍለ ትምህርቱ ጊዜ የሚሰሩ ተግባራት፣ የቡድን ስራና ውስን ጥናቶችን ማሰላሰል

1.የዕለቱን ትምህርት ከመጀመሩ በፊት ተማሪዎችን በቡድን በቡድን ከፋፍሏቸው። ተማሪዎቹን በቡድን የመከፋፈል ዋና አላማው የተወሰነ ቡድን መልካም፣የተቀረው ደግሞ የመጥፎ ባህሪያትን ምሳሌ በተግባር ክንውን እንዲያሳዩ ታስቦ ነው።በዚሁ መሰረት አራቱ ቡድን መልካም ስነ ምግባርን አራት ቡድን ድግሞ በተቃራኒው የመጥፎ ስነ ምግባርን ሃሳብ እንዲዘረዝሩ አድርጓቸው። በመቀጠልም ለተማሪዎች የተወሰነ ጊዜ ስጧቸውና በሃሳብ የተዘረዘረውን በተግባር እንዲያሳዩ አድርጓቸው።

ከዚህ በኋላ ተማሪዎቹ የተሰማቸውን ሃሳብ እንዲያቀርቡ ይሁን።ከዚያም ተማሪዎቹ የሰጡትን ሃሳብ በማቀናጀት በጥቁር ሰሌዳ ላይ ፃፉላቸው።ይህም ተማሪዎቹ የመልካምነትን መርሆዎችና ተቃራኒ የሆኑ ጉዳዮችን እንዲለዩ ይረዳቸዋል።

በዚህ ሂደት ውስጥ ተማሪዎቹ የመልካምነትመርሆዎችን መረዳታቸውን ለማወቅ፣

- የስነ ምግባር መርሆዎች መኖራቸውን ለመረዳት፣ ማንኛውም ሰው ለመልካምም ይሁን ለመጥፎ ሃሳብና ድርጊት ሃላፊነት እንዳለብት መገንዘብ ያስፈልጋል።

በተማሪው መጽሃፍ መልመጃ አንድ ውስጥ የተጠየቀው ጥያቄ ተማሪዎቹ ከዚህ በታች ባለው ምሳሌ መሰረት ሊመልሱ ይችላሉ።

ተ/ቁ	መልካም ሃሳብ/ ተግባር	መጥፎ ሃሳብ/ተግባር
1	ታማኝነት	ወላዋይነት
2	ፍትሃዊነት	ኢፍትሃዊነት
3	ለሰው መልካም አሳቢነት	ለሰው ክፉ አሳቢነት
4	ታላላቅ ሰዎችን ማክበር	ታላላቅ ሰዎችን አለማክበር

2. በተማሪው የመማሪያ መጽሃፍ ውስጥ ስለ **ቀበሮና የፍየል ሙክት** የሚያወሳ ታሪክ ቀርቧል። ይህን የጉዳይ ጥናት/ታሪክ በክፍል ውስጥ ለተማሪዎች አንብቡላቸው።ከዚህ የጉዳይ ጥናት ተማሪዎቹ ምን እንደ ተገነዘቡ ጠይቋቸው። በዚህ ታሪክ ውስጥ የቀበሮዋ ተግባር ጥሩ ነው ወይስ መጥፎ ነበር? ለምን? ይህንን ታሪክ በተመለከተ አጥጋቢ የሆነ

ሃሳብ ለተማሪዎች ስጧቸው።የቀበሮዋን ተግባር እንደ ምሳሌ በመውሰድ ለተማሪዎቹ የማጠቃለያ ሃሳብ ስጧቸው።

ክለሳ

እንደ ሌላው ትምህርት ሁሉ ለዚህም ክፍለ ትምህርት የቃል ጥያቄና የቤት ስራ በመስጠት ተማሪዎቹን መገምገም ይችላሉ።እነዚህ የግምገማ ጥያቄዎች ደግሞ የትምህርቱ አላማ ምን ያህል ከግብ እንደ ደረሰ ለመረዳት ያግዙዎታል።

- ተማሪዎቹ የትኛውን የመማርያ ዘዴ ወደዱት?
- በይበልጥ ማንበብን፣መፃፍን ወይስ የቃል ጥያቄዎችን?
- ይህ ለምን እንደሆነ መግለፅ ትችላለህ/ሽ?
- አጠቃላይ ተግባራትን በተመለከተ የተማሪዎቹ በራስ መተማመን እንዴት ነበር?
- ተማሪዎቹ በቡድን ወይም በጥንድ ያለውን ስራ ወደዱት?
- በመማር ማስተማር ሂደት ውስጥ ተማሪዎቹ የተሰላቹበት ነጥብ/ጉዳይ አለ?

በተጨማሪም

ተማሪዎቹ የመልካምነትን ፅንሰ ሃስብ እንዲያስታውሱት ጥያቄ ጠይቋቸው። የተማሪዎቹን ውይይትና የሰሩትን የተግባር ክንውን በመመልከት ብቃታቸውን መዝግቡ።እያንዳንዱ ተማሪ የግልና የቡድን ስራዎችን እንዴት እንደከወነ በመገምገም ግብረ መልስ በመስጠት የዕለቱን ትምህርት ማጠቃለል ይችላሉ።

ስነ ምግባር

ይህ ክፍለ ትምህርት የመልካምነትን ፅንሰ ሃሳብ፣ስነ ምግባር፣የስነ ምግባርና መልካምነት ግንኙነትና የመሳሰሉ ነጥቦች ላይ ያተኩራል።መምህሩ ተማሪዎቹ የመልካምነትን ፅንሰ ሃሳብ፣መልካምና መጥፎ ተግባራትን ለይተው መረዳታቸውን ማወቅ ይጠበቅብዎታል።

ሰነ ምግባር ማለት የስረዓትና ደንቦች አካል ሆኖ በህብረተሰቡ ውስጥ ተቀባይነት ያላቸውና የሌላቸውን ሃሳብና ተግባር የሚያመለክት ነው። መጥፎ ሁሌም የመልካም ተቃራኒ ሆኖ በህብረተሰቡ ውስጥ ተቀባይነት የሌላቸውን ሃሳብና ተግባር የሚያሳይ የህብረተስቡን ባህል የሚቃረን የመልካምነት ተቃራኒ መሆኑን መገንዘብ ያስፈልጋል።

ይዘት2. የመልካምነት መርሆዎች

በዚህ ርዕስ ውስጥ ከተማሪው የሚጠበቁ ዝቅተኛ የመማር ብቃቶች

ይህንን ምዕራፍ ተምረው ካጠናቀቁ በኋላ

- እያንዳንዱን የመልካምነት መርሆ ለይተው ይረዳሉ፤
- የመልካምነት መርሆዎችን ይዘረዝራሉ፡፡
- የመልካምነት መርሆዎችን አስፈላጊነት ይገልፃሉ፡፡

	ጉዳይ	የመማሪያ ቁሳቁስና የሚሰሩ ተግባራት
1	የትምህርት መርጃ ቁሳቁስ	ጥቁር ሰሌዳ ፣ ቻርት ፣የተማሪው መጽሃፍ እስክርቢቶና ወረቀት
2	የመማር ማስተማር ዘዴ	የቃል ጥያቄ፣ የቡድን ስራና የተግባር ክንውን
3	አባሪ መጽሃፍ	መጻሕፍት፣ በመልካምነት ላይ የተፃፉና ተያያዥነት ያላቸው አንቀፆች፣ የተለያዩ ጽሁፎች፣

መግቢያ

ይህ ክፍለ ትምህርት ስለ ስነ ምግባር፣የመልካምነት መርሆዎች የሆኑትን እንደ ታማኝነት፣ ፅናት/ቆራጥነት፣ርህሩህነት፣ለጋስነት፣ፍትሃዊነት፣ስነ ምግባር፣አስተዋይነት የሚባሉ ነጥቦች ላይ ያተኩራል። የዚህ ክፍለ ትምህርት ዓላማም ተማሪዎቹ እነዚህን የመልካምነት መርሆዎች ተገንዝበው በዕልት ተዕለተ ህይወታቸው ውስጥ በመተግበር የባህሪይ ለውጥ እንዲያመጡ ታስቦ ነው።

ባለፈው ወቅት የተማሩት ትምህርት ላይ በመመስረት ስነ ምግባርና መልካምነት ያላቸውን ዝምድና ለተማሪዎቹ በማስታወስ የዕለቱን የትምህርት ርዕስ በጥቁር ሰሌዳው ላይ በመፃፍ ተማሪዎቹ በማስታወሻ ደብተራቸው ላይ እንዲፅፉ ያድርጉ።መልካምነት በህብረተሰቡ የሞራል እሴትና ስነ ምግባር ላይ የሚገነባ ሲሆን የመልካምነት መርሆዎች ከሚባሉት ውስጥ ዋና ዋናዎቹ የሚከተሉ ናቸው።

1. ታማኝነት

ታማኝነት የገቡትን ቃል ማግበር፣ሃላፊነትን መወጣት፣እውነተኛና ፍትሃዊ የሆነ ስራ መስራት፣ ቅን መሆን፣ ታማኝነት ከሚገለፅባቸው ባህሪይዎች ውሰጥ ዋና ዋናዎቹ ሲሆኑ

የታማኝነት ባህሪይ መዳበርና መጎልበት ከሰዎች ዕምነትና ተወዳጅነት እንድናገኝ ይረዳናል። በጓደኞቻቸው ዕምነት የሚጣልባቸው ሰዎች በተመሳሳይ ከህብረተሰቡም ዕምነት ያገኛሉ።በመሰረተ ሃሳብ ደረጃ ታማኝነት ለራስ ወይም ለሰው ሊሆን ይችላል።

የመረዳት ጥያቄ አራት፣ ከላይ ከተጠቀሰው የጉዳይ ጥናት ምን ትገነዘባልህ?

በተማሪው የመማሪያ መጽሃፍ ውስጥ የልጇት እናት ለአማቿ ዕቃ ቋጥራ እንዲሸጥላት ገበያ መላኳ በጉዳይ ጥናት መልክ ቀርቧል። ይህንን ታሪክ በክፍል ውሰጥ ለተማሪዎቹ አንብቡላቸው። ከዚያ በኋላ ተማሪዎቹ ከጉዳይ ጥናት ምን እንደተገነዘቡ ጠይቋቸው። በዚህ የጉዳይ ጥናት ውስጥ አማች/ የልጇት ባል ያደረገው ተገባር ጥሩ ነው? ወይስ መጥፎ? ይህንን ታሪክ በተመለከተ የተማሪዎችን የመረዳት ችሎታ ለማወቅ ጥያቄ ይጠይቁና ብቃታቸውን መዝግቡ። በጥቅሉ አማች/ የልጅት ባል የፈፀመውን ዕምነት ማጉደል እንደ ምሳሌ በማንሳት ለተማሪዎቹ የማጠቃላያ ሃሳብ ይስጡ።

የሚሰሩ ተግባራት፣ የግል ተሳትፎና የቡድን ስራ

1.እያንዳንዱ ተማሪ ታማኝነትን በተመለከተ የራሳቸውን ፍቺ እንዲፅፉና ከጓደኞቻቸው ጋር ሃሳብ እንዲቀያየሩ አድርጓቸው። በትምህርት ሂደት ውስጥ ዕገዛ የሚፈልግ ተማሪ ካለ አስፈላጊውን ዕገዛ አድርጉላቸው። እያንዳንዱ ተማሪ ለታማኝነት የሰጠውን ፍቺ በመሰብሰብ በጥቁር ሰሌዳ ላይ ፃፉላቸው። በተጨማሪ ተማሪዎቹ ታማኝነት ለራስ፣ ለጓደኛና ለህዝብ ያለውን ጠቀሜታ ሃሳብ እንዲቀያየሩ አድርጉ። ተማሪዎች በጥልቀት እንዲያስቡ ጊዜና ዕድል ስጧቸው። እንዲሁም መልሶቻቸውን በክፍል ውሰጥ እንዲያቀርቡ አድርጉ። በመጨረሻው በጣም አስፈላጊ የሆነውን ነጥብ ጥቁር ሰሌዳ ላይ በመፃፍ የተማሪዎችን ሃሳብ አጠቃሉ።

2..ተማሪዎቹ በጥንድ በጥንድ በመሆን ታማኝ መሆን ያለው ጥቅምና ታማኝ አለመሆን ያለውን ጉዳት በሚመለከት ሃሳብ እንዲቀያየሩ ይሁን።ታማኝ መሆን በትምህርት ቤት ጓደኛና ህብረተሰቡ ውስጥ ያለውን ጥቅም ተማሪዎቹ እንዲወያዩበትና በተግባር እንዲከውኑ አድርጉ። የተማሪዎቹ የተግባር ክንውን ዋና ዓላማው ታማኝነትን ከዕለት ተዕለት ህይወታቸው ጋር እንዲያያይዙት ለማበረታታት ነው። ለምሳሌ ፈተና መስረቅ፣ገንዘብ ከጓደኛና ከቤተሰብ ደብቆ መውሰድ፣ መዋሸት ወይም መጥፎ ተግባር መፈጸም ዕምነት የሚያሳጣ ድርጊት መሆኑን ለማስገንዘብ ነው።

3. አሁንም ተማሪዎቹ በክፍል ውስጥ በተለያየ ቡድን እንዲከፋፈሉ ይሁን።ከተቻለ አቀማማጣቸው ባሉበት ወይም በዴስክ መልክ ይሁን።የዚህ ዓላማ የዕለቱ ትምህርት ለተማሪዎቹ አመቺ እንዲሆን ታስቦ ነው። በተጨማሪም በህብረተሰቡ ውስጥ ታማኝነት ያለውን ጥቅም ለማወቅና በስራ ለመተርጎም የተማሪዎቹን የመከወን ችሎታ ለማረጋገጥ ነው።

በመጨረሻም የተማሪዎችን ውይይትና ሃሳብ በማቀናበር የተሻለውን በጥቁር ሰሌዳ ላይ በመፃፍ የማጠቃለያ ሃሳብ ስጧቸው።

ክለሳ

እንደ ሌላው ክፍለ ትምህርት ሁሉ ለዚህም ትምህርት የቃል ጥያቄና የቤት ስራ በመስጠት መገምገም ይችላሉ። የግምገማው ዋና ጥቅም ተማሪዎቹ ትምህርቱን ምን ያህል እንደተገነዘቡ ለማወቅ ነው። ይህም ትምህርቱ ለታሰበለት ዓላማ መድረሱን ለመገምገም የሚያግዝ ነው።

- ተማሪዎቹ የትኛውን ትምህርት ወደዱት/መረጡት?
- ማንበብን፣መፃፍን ወይስ የቃል ጥያቄዎችን?
- ይህ ለምን እንደሆነ መግለፅ ትችላለህ/ሽ?
- የተማሪዎችን የተግባር ክንውን በተመልከተ የተማሪዎቹ በራስ መተማመን ምን ያህል ነበር?
- ተማሪዎቹ በግል፣በጥንድ፣በቡድን የተከናወኑ ስራዎችን ምን ያህል አብረው ሰርተዋል?
- በትምህርቱ ክፍለ ጊዜ ተማሪዎቹ የሰለቹበት ነጥብ/ጉዳይ አለ?

በተጨማሪም

ተማሪዎቹ እንዲያስታውሱ የታማኝነትን አስፈላጊነት ጠይቋቸው። የተማሪዎችን ወይይትና ተግባራት በመከታተል ብቃታቸውን መዝግቡ። እያንዳንዱ ተማሪ የግል ተግባራትና የጉዳይ ጥናቶችን ለመስራት ያሳዩትን ሙከራ በመገምገም ማጠቃለያ ሃሳብ ስጧቸው።

2..ፅናት/ቆራጥነት

ከመልካምነት መርሆዎች ውስጥ ሌላኛው ፅናት ሲሆን ባለፈው ክፍለ ትምህርት በመልካምነት ፅንሰ ሃሳብ ውስጥ የታማኝነትን ጥቅም መማራቸውን ተማሪዎቹን አስታውሷቸው። በመቀጠል የዕለቱን ትምህርት ርዕስ በጥቁር ሰሌዳ ለይ በመፃፍ ተማሪዎቹ በማስታወሻ ደብተራቸው ላይ እንዲፅፉ አድርጉ።

ቁልፍና የማነቃቂያ ጥያቄዎች

ፅናት/ቆራጥነት ማለት ምን ማለት ነው?

አንድን ስራ በፅናት መስራት ያለው ጥቅም ምንድነው?

ተማሪዎቹ ከላይ የተጠቀሱትን የማነቃቂያ ጥያቄዎች እንዲወያዩበት አድርጉ። የተማሪዎችን የውይይት ሃሳብና የሙከራ መልስ በሰሌዳ ላይ በመፃፍ የፅናትን ጥቅምና አስፈላጊነት ለተማሪዎቹ ማብራሪያ ስጡ።

የሚሰሩ ተግባራት፣የጉዳይ ጥናትን ማሰላሰልና የተግባር ክንውን

1. ለመከታተል በሚያመችዎት ሁኔታ የክፍል ተማሪዎቹን በቡድን በቡድን ክፋፍሏቸው። ተማሪዎቹን በቡድን የመከፋፈል ዓላማው በጥናቱ ውስጥ የተጠቀሰውን የኮሎኔል አብዲሳ አጋን ታሪክ በቡድን እንዲወያዩበት ለማድረግ ታስቦ ነው። በመቀጠልም ከታሪኩ የተረዱትን እንዲወያዩና ሃሳብ እንዲቀያየሩ ፍቀዱላቸው። ተማሪዎቹ ሃሳብ በሚቀያየሩበት ወቅት የተቸገሩበት ጉዳይ ካለ አግዟቸው። በመጨረሻም የተማሪዎቹን ግብረ መልስ በጥቁር ሰሌዳ ላይ በመፃፍ የማጠቃለያ ሃሳብ መሰጠት ይችላሉ።

2.አሁንም ተማሪዎቹ በክፍል ውስጥ በተለያየ ቡድን እንዲከፋፈሉ ይሁን።ከተቻለ እንደ አቀማመጣቸው ባሉበት ወይም በዴስክ መልክ አድርጉ። በመቀጠል ተማሪዎቹ እንዴት በግል ህይወታቸው ፅናትን መተግበር እንደሚችሉ አስረዱዋቸው። በመጨረሻም ፅናትን የሚያበረታቱ ሃሳቦችን በጥቁር ሰሌዳ ላይ በመፃፍ ተማሪዎቹ የተፃፈውን በተግባር እንዲከውኑ ጊዜ ስጧቸው።

3. በተጨማሪም የኮሎኔል አብዲሳ አጋን ታርክ ተማሪዎቹ በዕረፍት ጊዜያቸው በክፍል ውስጥ እንዲከውኑት ፍቀዱላቸው።ተማሪዎቹ የተግባር ክንውን በሚሰሩብት ጊዜ ልምድ

እንዲለዋወጡ ይሁን። ተማሪዎቹን የተግባር ክንውን የማሰራቱ ዋና ዓላማ ዕናትን በህይወት ሂደት ውስጥ እንዲተገብሩ ለማበረታታት ታስቦ ነው።

ክለሳ

ይህንን ክፍለ ትምህርት ተማሪዎችን በቃል ጥያቄ መገምገም ይችላሉ። የግምገማው ዋና ጥቅም ተማሪዎቹ ትምህርቱን ምን ያህል እንደተገነዘቡ ለማወቅ ነው። ይህም የትምህርቱ ዓላማ ከግብ መድረሱን ለመገንዘብ የሚያግዝ ዘዴ ነው።

- ተማሪዎቹ የትኛውን ትምህርት ወደዱት/መረጡት?
- ማንበብን፣መፃፍን ወይስ የቃል ጥያቄዎችን?
- ይህ ለምን እንደሆነ መግለፅ ትችላለህ/ሽ?
- የተሰሩ ተግባራትን በተመልከተ የተማሪዎቹ በራስ መተማመን ምን ያህል ነበር?
- ተማሪዎቹ በጥንድ፣በቡድን የተከናወኑ ስራዎችን ምን ያህል አብረው ሰርተዋል?
- በትምህርቱ ክፍለ ጊዜ ተማሪዎቹ የሰለቹበት ነጥብ/ጉዳይ አለ?

በተጨማሪም

ለማስታወስ እንዲረዳቸው ዕናት ማለት ምን ማለት እንደሆነ ተማሪዎችን ጠይቋቸው። በተጨማሪም የዕናትን ጥቅም ይጠይቁ።ተማሪዎቹ ዕናትን በተግባር ለመግለፅ በሚሞክሩበት ጊዜ ሙክራዎቻቸውንና ብቃታቸውን መዝግቡ።እያንዳንዱ ተማሪ የግል ተግባራትና የጉዳይ ጥናቶችን ለመስራት ያሳዩትን ሙከራ በመገምገም ማጠቃለያ ሃሳብ ስጧቸው።

3.ርህሩህነት

ከመልካምነት መርሆዎች ውስጥ ሶስተኛው ርህሩህነት ነው። ከዚህ ክፍለ ትምህርት በፊት ስለ ዕናትና የዕናትን አስፈላጊነት መማራቸውን ለተማሪዎቹ ማስታወስ አስፈላጊ ነው።

የማነቃቂያ ጥያቄዎች

ርህሩህነት ማለት ምን ማለት ነው?

ተማሪዎቹ ከላይ የተጠቀሱትን የማነቃቂያ ጥያቄዎች እንዲወያዩበት ጊዜ ስጧቸው። የተማሪዎችን የሙከራ መልስ በሰሌዳ ላይ በመፃፍ የፅናትን ጥቅምና አስፈላጊነት ለተማሪዎቹ ማብራሪያ በመስጠት ወደ ዕለቱ ትምህርት መግባት ይችላሉ።

ርህሩህነት ማለት የሰዎችን ችግር የመረዳትና የመፍትሄው አካል ለመሆን መዘጋጀት ወይንም የሰው ልጆችን ችግር ለመፍታት ቀና ሃሳብና ተግባር ማሳየት ማለት ነው። ይህም ለሰው ማሰብ፣የተቸግሩትን መርዳት፣የሰዎችን ችግር እንደ ራስ ችግር ማየት፣የሰዎችን ስሜት መገንዘብ፣የተቸገሩትን መረዳትና የመሳሰሉትን ያካትታል። በሌላ በኩል ርህሩህነት ማለት የሰዎችን ችግር መገንዘብ ብቻ ሳይሆን ለመፍትሄው መታገልና የመፍትሄው አካል መሆንን ይጨምራል።

የሚሰሩ ተግባራት፣ የተግባር ክንውን

1. ክፍለ ትምህርቱን ለመከታተል በሚያመች ሁኔታ ተማሪዎቹን በቡድን በቡድን ይከፋፈሉ።ተማሪዎቹን በቡድን የመከፋፈሉ ዓላማ በተማሪው መማሪያ መጽሃፍ ውስጥ ያለውን የጉዳይ ጥናት በቡድን እንዲወያዩበት ለማድረግ ታስቦ ነው። በመቀጠልም ተማሪዎቹ የተወያዩበትን ሃሳብ በቡድን እንዲቀያየሩ ጊዜ ስጧቸው። በተጨማሪም ተማሪዎቹ ሃሳብ በሚቀያየሩበት ወቅት የተቸገሩበት ጉድይ ካለ አግዟቸው። በመጨረሻም የተማሪዎቹን ግብረ መልስ በጥቁር ሰሌዳ ላይ በመፃፍ ማጠናከሪያ ሃሳብ ይስጡ።

ርህሩህነት የህብረተሰቡን ግንኙነት፣ አብሮ መኖርና ፍቅር ያጠናክራል። በዚህ መሰረት እኛ ወደ ሰው እንድንቀርብ ብቻ ሳይሆን ሰዎችም ወደ እኛ እንዲቀርቡ ለማድረግ ርህሩህነት ትልቅ ድርሻ አለው።

ክለሳ

ይህንን ክፍለ ትምህርት ተማሪዎችን በቃል ጥያቄ መገምገም ይችላሉ። የግምገማው ዋና ጥቅም ተማሪዎቹ ትምህርቱን ምን ያህል እንደተገነዘቡ ለማወቅ ነው። ይህም የትምህርቱ ዓላማ ከግብ መድረሱን ለመገንዘብ የሚያግዝ ነው። በመማር ማስተማር ሂደት፣

- ተማሪዎቹ የትኛውን ትምህርት ወደዱት/መረጡት?
- ማንበብን፣መፃፍን ወይስ የቃል ጥያቄዎችን?
- ይህ ለምን እንድሆነ መግለፅ ትችላለህ?
- የተሰሩ የተግባር ክንውንን በተመልከተ የተማሪዎቹ በራስ መተማመን ምን ያህል ነበር?
- ተማሪዎቹ በጥንድ፣በቡድን የተከናወኑ ስራዎችን ምን ያህል አብረው ሰርተዋል?
- በትምህርት ክፍለ ጊዜ ተማሪዎቹ የሰለቹበት ነጥብ/ጉዳይ አለ?

በተጨማሪም

ለማስታወስ ያህል ርህሩህነት ማለት ምን ማለት እንደሆነ ተማሪዎቹን ጠይቋቸው። ተማሪዎቹ የርህሩህነትን ጥቅም እንዲያስታውሱ የተለያ ጥያቄዎችን ጠይቁ።ተማሪዎቹ የተግባር ክንውን ሲሰሩ በመከታታል ብቃታቸውን መዝግቡ። የእያንዳንዱን ተማሪ ተሳትፎና ሙከራ በመገምገም ግብረ መልስ በመስጠት የዕለቱን ትምህርት ማጠቃለል ይችላሉ።

4. ለጋስነት

ከመልካምነት መርሆዎች ውስጥ አራተኛው ለጋስነት ነው። በመጀመሪያ ተማሪዎቹ ባለፈው ክፍለ ጊዜ የተማሩትን ስለ ርህሩህነትና አስፈላጊነቱ በማስታወስ ወደ ዕለቱ ትምህርት ርዕስ መሻገር አስፈላጊ ነው።

ቁልፍና አነቃቂ ጥያቄዎች

ለጋስነትን እንዴት ትገልፃለህ/ሽ?

ተማሪዎቹ ከላይ የተጠቀሱትን የማነቃቂያ ጥያቄዎች እንዲወያዩባቸው አድርጉ። የተማሪዎችን የሙከራ መልስ በሰሌዳ ላይ በመፃፍ ለተማሪዎቹ የመነሻ ሃሳብ ሰንዝሩላቸው።

በክፍለ ትምህርቱ የሚሰሩ ተግባራት፣ የቡድን ውይይትና የተግባር ክንውን

ለዕለቱ ክፍለ ትምህርት እንዲመች የክፍል ተማሪዎቹን በቡድን በቡድን እንዲከፋፈሉ አድርጉ።የክፍል ተማሪዎቹን በቡድን የመከፋፈል ዓላማው በተማሪው መማሪያ መጽሃፍ ውስጥ ያለውን ሃሳብ እንዲወያዩበት ታስቦ ነው። በመቀጠልም ተማሪዎቹ ሃሳብ

እንዲቀያየሩ ጊዜ ስጧቸው። ተማሪዎቹ ሃሳብ በሚቀያየሩበት ወቅት የተቸገሩበት ጉድይ ካለ አግዟቸው።በመጨረሻም የተማሪዎቹን ግብረ መልስ በጥቁር ሰሌዳ ላይ በመፃፍ ማጠናከሪያ ይስጡ።

ለጋስነትን በተመለከተ ወሳኝ የሆኑ ቃላትን በሰሌዳው ላይ በመፃፍ ፍላጎት ያላቸው ተማሪዎች በተግባር ክንውን እንዲያሳዩ ዕድል ስጧቸው።የተማሪዎቹ የቡድን ክንውን ለጋሰነትን በተግባር እንዲተረጉሙ ለማገዝ ነው። በተጨማሪም በዕረፍት ጊዜያቸው ሁሉም ተማሪዎች የተግባር ክንውን እንዲሰሩ ፍቀዱላቸው።ተማሪዎቹ የተግባር ክንውኑን በሚሰሩበት ገዜ ያሳዩትን ብቃትና ልምዳቸውን መዝግቡ። በዚህ የትምህርት ክፍለ ጊዜ የተግባር ክንውኑ የተፈለገበት ዋና ዓላማው ተማሪዎቹ ለጋስነትን በዕለት ተዕለት ህይወት ውስጥ በተግባር እንዲለማመዱ ለማገዝ ነው።

ክለሳ

ይህንን ክፍለ ትምህርት ተማሪዎችን በቃል ጥያቄ ወይም እንደ ሌላው ክፍለ ትምህርት ሁሉ የቡድን ስራ በመስጠት መገምገም ይቻላሉ።የግምገማ ጥያቄዎቹ ዓላማ የዕለቱ ትምህርት ከግብ መድረሱን ለመገምገምና ተማሪዎቹ ትምህርቱን ምን ያህል እንደተገነዘቡ ለማወቅ ነው።

- ተማሪዎቹ የትኛውን ትምህርት ወደዱት/መረጡት?
- ማንበብን፣መፃፍን ወይስ የቃል ጥያቄዎችን?
- ይህ ለምን እንድሆነ መግለፅ ትችላለህ?
- የተሰሩ የተግባር ክንውንን በተመልከተ የተማሪዎቹ በራስ መተማመን ምን ያህል ነበር?
- ተማሪዎቹ በጥንድ፣በቡድን የተከናወኑ ስራዎችን ምን ያህል አብረው ሰርተዋል?
- በትምህርት ክፍለ ጊዜ ተማሪዎቹ የሰለቹበት ነጥብ/ጉዳይ አለ?

በተጨማሪም

ለጋስነት ማለት ምን ማለት እንደሆነ ተማሪዎቹን ጠይቋቸው። ተማሪዎቹ የለግስነትን አስፈላጊነት እንዲያስታውሱ የተለያዩ ጥያቄዎችን ጠይቁ።ተማሪዎቹ የተግባር ክንውኑን ሲሰሩ በመከታታል ብቃታቸውን መዝግቡ። የእያንዳንዱን ተማሪ ተሳትፎና ሙከራ በመገምገም ግብረ መልስ በመስጠት የክፍለ ትምህርቱን ማጠቃለያ ስጡ።

5. ፍትሃዊነት

ከመልካምነት መርሆዎች አምስተኛው ፍትሃዊነት ሲሆን የዚህ ክፍለ ትምህርት ዓላማም ተማሪዎቹ የፍትሃዊነት መርሆዎችን እንዲገነዘቡ ለማገዝ ነው። ይህ ክፍለ ትምህርት ከመጀመሩ በፊት የለጋስነተን ፅንሰ ሃሳብና አስፈላጊነት ተማሪዎቹን አስታውሷቸው። በመቀጠል የዕለቱን ትምህርት ርዕስ በጥቁር ሰሌዳ ላይ በመፃፍ ተማሪዎቹ በማስታወሻ ደብተራቸው ላይ እንዲፅፉ አድርጉ።

ቁልፍ ቃላትና የማነቃቂያ ጥያቄዎች፣

ፍትሃዊነት ማለት ምን ማለት ነው?

አንድን ጉዳይ ፍትሃዊ ነው ወይም አይደለም የምንለው ምን ሁኔታ ሲከሰት ነው?

በክፍለ ትምህርቱ የሚሰሩ ተግባራት፣የቡድን ስራና የተግባር ክንውን

ለክፍለ ትምህርቱ መማር ማስተማር እንዲመች የክፍል ተማሪዎቹን በቡድን በቡድን ይከፋፈሉ።ተማሪዎቹን በቡድን የመከፋፈሉ ዓላማ በቡድን ስለ ፍትሃዊነት እንዲወያዩበት ታስቦ ነው።በመቀጠልም ተማሪዎቹ ሃሳብ እንዲቀያየሩ ግዜ ስጧቸው። ተማሪዎቹ ሃሳብ በሚቀያየሩበት ወቅት የተቸገሩበት ጉድይ ካለ አግዟቸው። በመጨረሻም የተማሪዎቹን ግብረ መልስ በጥቁር ሰሌዳ ላይ በመፃፍ ማጠናከሪያ ይስጡ።

አንድ ተማሪ በድብቅ ወንጀል ሰርቶ የትምህርት ቤት ጓደኞቹ ውሳኔ ሲሰጡበት አይተህ ታውቃለህ? ፈተና መኮረጅ፣መስረቅ፣በትምህርት ወቅት መምህሩን አለመከታተል፣ የትምህርት ቤት ንብረትን መስረቅ የመሳሰሉት ተግባራት ከወንጀል ድርጊት ውስጥ የሚመደቡ ናቸው። ይሁን እንጂ ለእያንዳንዱ ወንጀል የራሱ የሆነ ቅጣት አለው።

ይህም ማለት ወንጀሎች ሁሉ ወንጀል ቢሆኑም አንድ ወንጀል በድርጊቱ ከሌላው ወንጀል ሊበልጥ ወይም ሊያንስ እንደሚችል መገንዘብ ያስፈልጋል። ለምሳሌ ተማሪዎቹ አንድ ወንጀል ተፈፀመ ብለው ገመቱ ወይም አሰቡ እንበል። ለዚህ ወንጀል ተገቢ ቅጣት ሊሆን ይችላል በሚለው ሃሳብ ላይ ግን የተለያየ አቋም በመያዝ እንዲከራከሩበት ያድርጉና የተማሪዎቹን ሙከራ በሰሌዳው ላይ ፃፏቸው። ይህ የተግባር ክንውን የተማሪዎቹን ምክንያት የማቅረብ ችሎታ ለማዳበርና ፍትሃዊነት በዕለት ተዕለት ህይወት ውስጥ አስፈላጊ

መሆኑን ለማስገንዘብ ነው። በመቀጠልም ከፍርድ ቤት አንድ ባለሞያ በመጋበዝ የፍርድ አሰጣጥ ሂደትን ለክፍሉ ተማሪዎች እንዲያብራሩ አድርጉ።

ክለሳ

የቃል ጥያቄና የክፍል ስራ በመስጠት ይህንን ክፍለ ትምህርት መገምገም ይችላሉ። የግምገማ ጥያቄዎቹ ዓላማ የዕለቱ ትምህርት ከግብ መድረሱን ለማረጋገጥ ነው። የተማሪዎቹ በራስ መተማመን ምን ይመስላል? አብሮ ለማስራት ያላቸው ፍላጎትስ? በተግባር ክንውንስ ተማሪዎቹ የትኛውን ወደዱት፣ተማሪዎቹ የትኛውን ትምህርት ወደዱት/መረጡት?፣

ማንበብን፣መፃፍን ወይስ የቃል ጥያቄዎችን፣ ይህ ለምን እንደሆንነ መግለፅ ትችላለህ? የተሰሩ ተግባራትን በተመልከተ የተማሪዎቹ በራስ መተማመን ምን ያህል ነበረ? ተማሪዎቹ በጥንድ፣በቡድን የተከናወኑ ስራዎችን ምን ያህል አብረው ሰርተዋል። በትምህርቱ በክፍለ ጊዜ ተማሪዎቹ የሰለቹበት ነጥብ/ጉዳይ አለ?

በተጨማሪም

ተማሪዎቹ እንዲያስታውሱ ፍትሃዊነት ማለት ምን ማለት እንደሆነ ጥያቄ ይጠይቁ። ተማሪዎቹ የፍታሃዊነትን አስፈላጊነት እንዲያስታውሱ የተለያዩ ጥያቄዎችን ጠይቁ። ተማሪዎቹ የተግባር ክንውን ሲሰሩ በመከታታል ብቃታቸውን መዝግቡ። የእያንዳንዱ ተማሪ ተሳትፎና ሙከራ በመገምገም ግብረ ምልስ በመስጠት የዕለቱን ትምህርት ያጠቃሉ።

6.አስተዋይነት

ከመልካምነት መርሆዎች ውስጥ ስድስተኛው አስተዋይነት ነው። ይህም ማለት አስተዋይነት ከመልካምና ስነ ምግባር ባህሪያት ውስጥ የሚመደብ መሆኑን ያሳያል። ተማሪዎቹን ያለፈውን ትምህርት ካስታወሷቸው በኋላ የዕለቱን ትምህርት ርዕስ በሰሌዳው ላይ ፃፉና ተማሪዎቹ በማስታወሻ ደብተራቸው ላይ እንዲፅፉ አድርጉ።

ቁልፍ ቃላትና የማነቃቂያ ጥያቄዎች፣

አስተዋይነት ማለት ምን ማለት ነው? ለማስታወስ እንዲመችዎት የተማሪዎቹን የሙከራ መልስ በሰሌዳው ላይ ፃፉ?

አስተዋይነት ማለት ለአንድ ውሳኔ አለመቸኮል መልሶ መላልሶ ማሰብ ጥሩ ስነ ምግባርና መልካም ውሳኔ የመወሰን ችሎታን የሚያመለክት ነው። ይህም ማለት በኋላ የማንፀጸትበት ውሳኔ መወሰን መቻል ደግሞ የአስተዋይ ሰዎች መገለጫ ባህሪይ ነው።

በዚህ ክፍለ ትምህርት የሚሰሩ ተግባራት፣ የቡድን ስራና የተግባር ክንውን

ለክፍለ ትምህርቱ እንዲመች የክፍል ተማሪዎችን በተለያየ ቡድን ይከፋፍሉ።ተማሪዎቹን በቡድን የመከፋፈሉ ዓላማ በአስተዋይነትና አስፈላጊነቱ ላይ በቡድን እንዲወያዩ ታስቦ ነው። በውይይት ወቅት ተማሪዎቹ አልፎ አልፎ ሃሳባቸውን እንዲቀያየሩ ፍቀዱላቸው። ተማሪዎቹ ሃሳብ በሚቀያየሩበት ወቅት የተቸገሩበት ጉድይ ካለ አግዟቸው። በመጨረሻም የተማሪዎቹን ግብረ መልስ በጥቁር ሰሌዳ ላይ በመፃፍ ማጠናከሪያ ሃሳብ ይስጡ።

ተማሪዎቹ የተግባር ክንውኑን በሚሰሩበት ጊዜ አስተዋይ መሆናቸውን ያሳዩት ብስለት አለ? ያላቸውን ብስለት በተግባር አሳይተዋል? በወረቀት ላይ አስተዋይነትን የሚገልፅ ሃሳብ ፃፉና ተማሪዎቹ ይህንን ሃሳብ አስመስለው በተግባር እንዲተውኑ አድርጉ። የተግባር ክንውኑን በሚከውኑበት ወቅት የተሰማቸውን ስሜት እንዲገልፁ አድርጉ። ተማሪዎቹ አስመስለው እንዲከውኑ የማድረጉ ዋና ዓላማ በህይወት ሂደት አስተዋይ ውሳኔ ለመወሰን እንዲረዳቸውና አስተዋይነት ውሳኔን እንዲለማመዱ ለማበረታታት ነው።

ይዘት3. መልካምነት በተግባር ሲገለፅ

በዚህ ርዕስ ውስጥ ከተማሪው የሚጠበቁ ዝቅተኛ የመማር ብቃቶች፡

ይህንን ምዕራፍ ተምረው ካጠናቀቁ በኋላ

- የመልካም ህብረተሰብ መገለጫ ባህሪያትን ይዘረዝራሉ፡፡

	ጉዳይ	የትምህርት ቁሳቁስና የሚሰሩ ተግባራት
1	የትምህርትመርጃ ቁሳቁስ	ጥቁር ሰሌዳ፣ቻርት፣የተማሪው መጽሐፍ፣እስክሪብቶና ወረቀት
2	የመማር ማስተማር ዘዴ	የቃል ጥያቄ፣ የቡድን ስራና የተግባር ክንውን
3	አባሪ መፃሕፍት	መጸሃፍት፣ በመልካምነት ላይ የተፃፉና ተያያዥነት ያላቸው አንቀፆችና የተለያዩ ፁሁፎች፣

ይህ ክፍለ ትምህርት በመልካም ህብረተሰብ ግንባታ ላይ ያተኩራል። በመጀመሪያ ካለፈው ትምህርት የአስተዋይነትን ፅንሰ ሃሳብ፣አስፈላጊነትና ጥቅም እንዲያስታውሱ ጠይቋቸው። በመቀጠል የዕለቱን ክፍለ ትምህርት ርዕስ በሰሌዳ ላይ ይፃፉና ተማሪዎቹ በማስታወሻ ደብተራቸው ላይ እንዲፅፉ አድርጉ።

ቁልፍና የማነቃቂያ ጥያቄዎች

- ስለ መልካምነት ምን ታውቃለህ/ሽ?
- የመልካም ህብረተሰብ መገለጫ ባህሪያትን አብራራ/ሪ?
- ፍትሃዊ ግብር ማለት ምን ማለት ነው?

ከላይ የተጠቀሱ የማነቃቂያ ጥያቄዎችን በተመለከተ ተማሪዎቹ የተወሰነ ልምድ ሊኖራቸው ስለሚችል እንዲመልሱ በማድረግ ያላቸውን ልምድና መልስ በማቀናጀት በሰሌዳ ላይ ይፃፉ።

በክፍለ ትምህርቱ የሚሰሩ ተግባራት፣የቡድን ስራና የተግባር ክንውን

የክፍል ተማሪዎችን ለክፍለ ትምህርቱ በሚያመች ሁኔታ በተለያየ ቡድን ከፋፍሏቸው። ተማሪዎቹን በቡድን የመከፋፈሉ ዋና ዓላማ ተማሪዎቹ የሰላምን አስፈላጊነት በቡድን እንዲወያዩ ታስቦ ነው። ይህም ማለት የሰላምን አስፈላጊነት፣የህብረተሰቡን በሰላም የመኖር ዕሴት፣በመልካም ህብረተስብ ግንባታ ውስጥ የሰላምን ጥቅም ተማሪዎቹ እንዲያስቡና እንዲወያዩ ለማድረግ ነው።ተማሪዎቹ ሃሳብ በሚለዋወጡበት ጊዜ የገጠማቸው ችግር ካለ አግዟቸው። በመቀጠልም ተማሪዎቹ ሃሳብ እንዲቀያየሩ ጊዜ ስጧቸው። ለተወሰነ ግዜ ከተወያዩ በኋላ በክፍል ውስጥ ሃሳባቸውን እንዲያብራሩ አድርጉ። በመጨረሻም የተማሪዎቹን ግብረ መልስ በማቀናበር በሰሌዳ ላይ በመፃፍ የማጠቃለያ ሃሳብ ይስጡ።

ፍትሃዊ የሆነ ግብር የመክፈል ጥቅም፡-ፍትሃዊ ግብር መክፈል ማለት ዜጎች ከሚያገኙት ገቢ አንፃር የተመጣጠነ ግብር መክፈል መቻል ማለት ነው። ይህም ማለት፣

- ብዙ ገቢ ያላችው ሰዎች ብዙ ግብር መክፈል ሲጠበቅባቸው ትንሽ ገቢ ያላቸው ሰዎች ደግሞ ትንሽ ግብር መክፈል ይጠበቅባቸዋል። ይህም ማለትደግሞ ዜጎች በገቢያቸው መጠን ግብር መክፈል አለባቸው ማለት ነው። በዚህ መሰረት ከዜጎች የሚሰበሰበው ገንዘብ ለመንገድ ሰራ፣ለትምህርት ቤት፣ጤና ጣቢያ፣ለማህበረሰቡ አገልግሎት የሚውል ይሆናል።

- በሌላ በኩል ብዙ ገቢ ያላቸው ብዙ ግብር ሲከፍሉ ዝቅተኛ ገቢ ካላቸው ሰዎች ላይ ጫናው ይቀንሳል ማለት ነው፡፡
- የሚሰበሰበው ገንዘብ የመንግስትን ገቢ ያሳድጋል፡፡

እንደ ሌላው ክፍለ ትምህርት ሁሉ ለዚህም ክፍለ ትምህርት የቃል ጥያቄና የቤት ስራ በመስጠት ተማሪዎችን መገምገም ይችላሉ።እነዚህ የግምገማ ጥያቄዎች ደግሞ ትምህርቱ ምን ያህል ከታሰበው ዓላማ እንደደረሰ ለማወቅ ይጠቅማል።

ክለሳ

የቃል ጥያቄና የክፍል ስራ በመስጠት ይህንን ትምህርት መገምገም ይችላሉ።የግምገማ ጥያቄዎቹ የትምህርቱን ዓላማ ከግብ መድረሱን ለመገምገም ያግዛል። የተማሪዎቹ በራስ መተማመን ክህሎት ምን ይመስላል? አብሮ ለማስራት ያላቸው ፍላጎትስ? በተግባር ክንውኑስ ተማሪዎቹ የትኛውን ወደዱት?

- ተማሪዎቹ የትኛውን ትምህርት ወደዱት/መረጡት?፣
- ማንበብን፣መፃፍን ወይስ የቃል ጥያቄዎችን?
- ይህ ለምን እንደሆነ መግለፅ ትችላለህ/ሽ?
- የተሰሩ ተግባራትን በተመልከተ የተማሪዎቹ በራስ መተማመን ብቃት ምን ያህል ነበረ?
- ተማሪዎቹ በግል፣ በጥንድ፣በቡድን የተከናወኑ ስራዎችን ምን ያህል አብረው ሰርተዋል
- በትምህርት በክፍለ ግዜ ተማሪዎቹ የሰለቹብት ነጥብ/ጉዳይ አለ?

በተጨማሪም

መልካም ህብረተሰብ ማለት ምን ማለት እንደሆነ ተማሪዎቹን ጠይቋቸው። ተማሪዎቹ የመልካም ህብረተሰብን አስፈላጊነት እንዲያስታውሱ የተለያዩ ጥያቄዎችን ጠይቋ። ተማሪዎቹ የተግባር ክንውን ሲሰሩ በመከታታል ክህሎታቸውን መዝግቡ። የእያንዳንዱን ተማሪ ተሳትፎና ሙከራ በመገምገም ግብረ መልስ በመስጠት የዕለቱን ትምህርት ማጠቃለያ ይስጡ።

ይዘት4. የመልካምነት አስፈላጊነት

በዚህ ርዕስ ውስጥ ከተማሪው የሚጠበቁ ዝቅተኛ የመማር ብቃቶች

ይህንን ምዕራፍ ተምረው ካጠናቀቁ በኋላ

- **የመልካምነትን አስፈላጊነት ያብራራሉ፤**
- **የመልካምነትን ጥቅምና ውጤት ይዘረዝራሉ፡፡**

	ጉዳይ	የመማሪያ ቁሳቁስና የሚሰሩ ተግባራት
1	የትምህርት መርጃ ቁሳቁስ	ጥቁር ሰሌዳ፣ቻርት፣የተማሪው መፀሃፍ፣እስክሪብቶና ወረቀት
2	የመማር ማስተማር ዘዴ	የቃል ጥያቄ፣ የቡድን ስራና የተግባር ክንውን
3	አባሪ መፃሕፍት	መጻሕፍት፣ በመልካምነት ላይ የተፃፉና ተያያዥነት ያላቸው አንቀፆች፣ የተለያዩ ጽሁፎች፣

መግቢያ

ይህ ክፍለ ትምህርት በመልካምነት ባህሪ በይበልጥ ደግሞ በመልካምነት አስፈላጊነት ላይ ያተኩራል። በባለፈው ክፍለ ጊዜ ተማሪዎቹ ስለ መልካምነት፣መልካም ህብረተሰብ፣ የመልካም ህብረተሰብ አስፈላጊነት የመልካም ህብረተሰብ መገለጫ ባህሪያትን ተምረዋል። በመቀጠልም የዕለቱን ትምህርት ርዕስ በሰሌዳ ላይ ይፃፉና ተማሪዎቹ በማስታወሻ ደብተራቸው ላይ እንዲፅፉ አድርጉ።

ቁልፍ ቃላትና የማነቃቂያ ጥያቄዎች፣

ስለ መልካምነት አስፈላጊነት ምን ታውቃላችሁ?

መልካምነት ምን አይነት ጥቅሞች አሉት?

ለዕለቱ ክፍለ ትምህርት እንዲመችዎት ተማሪዎችን በተለያየ ቡድን ከፋፍሏቸው። ተማሪዎቹን በቡድን የመከፋፈሉ ዓላማ የመልካምነትን አስፈላጊነት እንዲያስቡና እንዲወያዩበት ለማድረግ ነው። ተማሪዎቹ ሃሳብ በሚለዋወጡበት ጊዜ የተቸገሩበት ጉዳይ

ካለ አግዟቸው። ለተወሰነ ጊዜ ከተወያዩ በኋላ በክፍል ውስጥ የተወያዩበትን ሃሳብ እንዲያብራሩ አድርጉ። በመጨረሻም የተማሪዎቹን ግብረ መልስ በሰሌዳ ላይ በመፃፍ ማጠቃለያ መስጠት ይችላሉ።

በክፍለ ትምህርቱ የሚሰሩ ተግባራት፣የቡድን ስራ

የክፍል ተማሪዎችን ለመከታተል በሚያመችዎት መልኩ ተማሪዎችን በተለያየ ቡድን ከፋፍሏቸው። ተማሪዎቹን በቡድን የመከፋፈሉ ዋና ዓላማ የመልካምነትን አስፈላጊነት በዕለት ተዕለት ህይወት ውስጥ እንዴት ሊተገበር እንደሚችል እንዲወያዩበት ለማድረግ ታስቦ ነው። ተማሪዎቹ በሚወያዩበት ወቅት አልፎ አልፎ ሃሳባቸውን እንዲለዋወጡ ዕድል ስጧቸው።ተማሪዎቹ ሃሳብ በሚቀያየሩበት ወቅት የተቸገሩበት ጉድይ ካለ አግዟቸው። በመጨረሻም የተማሪዎቹን ግብረ መልስ በጥቁር ሰሌዳ ላይ በመፃፍ ማብራሪያ በመስጠት ማጠቃለል ይችላሉ።

ክለሳ

የተማሪዎችን ሙከራ የቃል ጥያቄ በመጠየቅ መገምገም ይችላሉ። በተጨማሪም እንደሌላው ትምህርት ሁሉ የቤት ስራ በመስጠት ተማሪዎችን መገምገም ይችላሉ። የግምገማ ጥያቄዎቹ ዓላማ ትምህርቱ ከታሰበው ግብ መድረሱን ለማወቅ ነው።እንዲሁም ተማሪዎቹ የተሰጣቸውን የቤት ስራ መስራታቸውን በማየት መገምገም ይችላሉ። የተማሪዎቹ በራስ መተማመን ምን ይመስላል? አብሮ ለማስራት ያላቸው ፍላጎት? በተግባር ክንውንስ? ተማሪዎቹ የትኛውን ወደዱት? ተማሪዎቹ የትኛውን ትምህርት ወደዱት/መረጡት? ማንበብን፣መፃፍን ወይስ የቃል ጥያቄዎችን? ይህ ለምን እንደሆነ መግለፅ ትችላለህ? የተሰሩ ተግባራትን በተመለከተ የተማሪዎቹ በራስ መተማመን ምን ያህል ነበረ? ተማሪዎቹ በግል፣ በጥንድ፣በቡድን የተከናወኑ ስራዎችን ምን ያህል አብረው ሰርተዋል? በትምህርት ክፍለ ጊዜ ተማሪዎቹ የሰለቹበት ነጥብ/ጉዳይ አለ?

በተጨማሪም፣

ያለፈውን ትምህርት እንዲያስታውሱ ስለ መልካምነት ጥቅምና አስፈላጊነት ጠይቋቸው። እያንዳንዱ ተማሪ የተሰጠውን ተግባር በደንብ መከወኑን በመከታተል ማጠቃለያ በመስጠት የዕለቱን ክፍለ ትምህርት መቋጨት ይችላሉ።

ይዘት 5. መልካምነት በተግባር ሲገለፅ/ በዕለት ተዕለት ህይወት ውስጥ

በዚህ ርዕስ ውስጥ ከተማሪው የሚጠበቁ ዝቅተኛ የመማር ብቃቶች

ይህንን ምዕራፍ ተምረው ካጠናቀቁ በኋላ

- መልካምነት በዕለት ተዕለት ህይወት በተግባር እንዴት እንደሚገልፅ ይዘረዝራሉ፣

	ጉዳይ	የመማሪያ ቁሳቁስና የሚሰሩ ተግባራት
1	የትምህርት መርጃ ቁሳቁስ	ጥቁር ሰሌዳ፣ቻርት፣የተማሪው መጽሃፍ፣እስክሪብቶና ወረቀት
2	የመማር ማስተማር ዘዴ	የቃል ጥያቄ፣ የቡድን ስራና የተግባር ክንውን
3	አባሪ መፃሕፍት	የተለያዩ መጻሕፍት፣በመልካምነት ላይ የተፃፉና ተያያዥነት ያላቸው አንቀፆች ፣የተለያዩ ጽሁፎች፣ http://www.shivajicollege.ac.in

ይህ ክፍለ ትምህርት በመልካምነት ባህሪይ በይበልጥ ደግሞ በመልካም ተግባራት ላይ ያተኩራል። በባለፈው ክፍለ ጊዜ ስለ መልካምነት፣መልካም ህብረተሰብ፣የመልካም ህብረተሰብ አስፈላጊነት፣ የመልካም ህብረተሰብ መገለጫ ባህሪያትን ተምረዋል። በዚህ ክፍለ ጊዜ ደግሞ መልካምነት በተግባር እንዴት እንደሚተገበር ይማራሉ። በዚሁ መሰረት የዕለቱን ትምህርት ርዕስ በሰሌዳ ላይ ፃፉና ተማሪዎቹ በማስታወሻ ደብተራቸው ላይ እንዲፅፉ አድርጉ።

ቁልፍ ቃላትና የማነቃቂያ ጥያቄዎች፣

መልካምነት በዕለት ተዕለት ህይወት ውስጥ አስፈላጊ ነው ብለህ/ሽ ታምናለህ/ሽ?

ለክፍለ ትምህርቱ በሚያመች መልኩ የክፍል ተማሪዎችን በቡድን እንዲደራጁ አድርጉ። ተማሪዎቹን በቡድን የማደራጀት ዋና አላማ መልካምነት እንዴት በተግባር እንደሚገለፅ እንዲያስቡና እንዲወያዩበት ለማድረግ ታስቦ ነው። ተማሪዎቹ ሃሳብ በሚለዋወጡበት ጊዜ የተቸገሩበት ጉዳይ ካለ አግዟቸው። ለተወሰነ ጊዜ ከተወያዩ በኋላ በክፍል ውስጥ ሃሳባቸውን እንዲያብራሩ አድርጉ። በመጨረሻም የተማሪዎቹን ግብረ መልስ በሰሌዳ ላይ በመፃፍ ማጠቃለያ ይስጡ።

በክፍል ትምህርቱ የሚሰሩ ተግባራት፣የወ/ሮ አበበች ጎበና ታሪክን መልሶ በተግባር መከወን

በተማሪው የመማሪያ መጽሃፍ ውሰጥ የወ/ሮ አበበች ጎበና የህይወት ታሪክ እንደ ጥሩ ምሳሌ ቀርቧል። የሳቸው መልካም ተሳትፎ በህብረተሰቡ ውሰጥ ምን ያህል ለውጥ እንዳመጣ ተማሪዎቹ እንዲወያዩበት አድርጉ። ከዚያ በኋላ በጣም አስፈላጊ የሆነውን ነጥብ በሰሌዳ ላይ በመፃፍ ተማሪዎቹ በተግባር እንዲከውኑ በማድረግ ለተማሪዎቹ ግበረ መልስ በመስጠት የዕለቱን ትምህርት ማጠቃለል ይችላሉ።

ክለሳ

የተማሪዎችን ሙከራ የቃል ጥያቄ በመስጠት መገምገም ይችላሉ። በተጨማሪም እንደ ሌላው ትምህርት ሁሉ ይህንንም ትምህርት የቤት ስራ በመስጠት ተማሪዎችን መገምገም ይቻላል። የግምገማ ጥያቄዎቹ ዓላማ ትምህርቱ ከታሰበው ግብ መድረሱ ለማወቅ ነው። የተማሪዎቹ በራስ መተማመን ምን ይመስላል? አብሮ ለማስራት ያላቸው ፍላጎትስ? በተግባር ክንውንስ? ተማሪዎቹ የትኛውን ትምህርት ወደዱት/መረጡት?፣በይበልጥ ማንበብን፣መፃፍን ወይስ የቃል ጥያቄዎችን? ይህ ለምን እንደሆነ መግለፅ ትችላለህ/ሽ? የተግባር ክንውኑን በተመለከተ የተማሪዎቹ በራስ መተማመን ምን ያህል ነበር? ተማሪዎቹ በግል፣ በጥንድ፣በቡድን የተከናወኑ ስራዎችን ምን ያህል አብረው ሰርተዋል? በትምህርቱ ክፍለ ጊዜ ተማሪዎቹ የሰለቹበት ነጥብ/ጉዳይ አለ?

በተጨማሪም

ተማሪዎቹ ያለፈውንትምህርት እንዲያስታውሱ ስለ መልካምነት መገለጫ ባህሪያት ጠይቋቸው።በተጨማሪ መልካምነት በተግባር እንዴት እንደሚገልፅ እያንዳንዱን ተማሪ ጠይቁ? ተማሪዎቹ የተሰጣቸውን ጥያቄና የተግባር ክንውን በደንብ መከወናቸውን በመከታተል ግብረ መልስና የማጠቃለያ ሃሳብ በመስጠት የዕለቱን ትምህርት ማጠቃለል ይችላሉ።

የማጠቃለያ ጥያቄዎች መልስ

የእውነት/ሀሰት ጥያቄዎች	1	ሀሰት	2	እውነት	3	እውነት	4	ሀሰት		
የምርጫ ጥያቄዎች	1	B	2	C	3	B	4	D		

ምዕራፍ 2

መንግስት እና የመንግስት አስተዳደር

ለዚህ ምዕራፍ የተሰጠ የትምህርት ክፍለ ጊዜ ብዛት ……………………16

መግቢያ

በዚህ ምዕራፍ ሥር ተማሪዎች ስለ መንግስት አወቃቀር፣ ስለ መንግስት ስርዓት እና በመንግስት እና በመንግስት አስተዳደር መካከል ያሉትን ግንኙነቶች እና ልዩነቶች ይማራሉ፡፡ ከዚህም በተጨማሪ የኢትዮጵያን የመንግስት ሥርዓቶች በሰፊው የሚማሩበት ክፍል ነው፡፡

ቁልፍ ቃላት፡- መንግስት፣ የመንግስት አስተዳደር፣ አሃዳዊ፣ ፌዴራላዊ፣ ፕሬዝዳንታዊ፣ ፓርላሜንታዊ

የመማር ውጤቶች	የትምህርት ይዘቶች
✎ የተለያዩ የመንግስት መዋቅሮችን ይለያሉ፤ ✎ የተለያዩ የመንግስት ስርዓቶችን ይገልፃሉ፤ ✎ በመንግስት እና በመንግስት አስተዳደር መካከል ያለውን ግንኙነት እና ልዩነት ይለያሉ፤ ✎ የኢትዮጵያን የመንግስት ሥርዓት ይገነዘባሉ፤ ✎ የኢትዮጵያ የመንግሰት አስተዳደር ጥንካሬዎች እና ውስንነቶችን ይገልፃሉ፡፡	2.1. የመንግስት አወቃቀር 2.2. የመንግስት ስርዓቶች 2.3. በመንግስት እና በመንግስት አስተዳደር መካከል ያለው ግንኙነት እና ልዩነት 2.4.የኢትዮጵያ የመንግስት ሥርዓት 2.4.1. የኢትዮጵያ የመንግሰት አስተዳደር ጥንካሬዎች እና ውስንነቶች

ይዘት 1. የመንግስት አወቃቀር

ተማሪ ሊጎናፀፉ የሚገባቸው የመማር ብቃቶች፡-

- የመንግስት አወቃቀር ፅንሰ ሀሳቦችን ይገልፃሉ፤
- የመንግስት አወቃቀር አይነቶችን ይለያሉ፤
- የመንግስት አወቃቀር ባህራትን ይዘረዝራሉ፤
- የተለያዩ የመንግሰት አስተዳደር ጥንካሬዎች እና ውስንነቶችን ይለያሉ፡፡

ማብራሪያ

በዚህ ርዕስ ላይ ተማሪዎች ስለ መንግስት አወቃቀር ይማራሉ፡፡ የመንግስት አወቃቀር ጽንሰ ሀሳብ ሥልጣን በሕገመንግሥቱ መሰርት ወደ ዝቅተኛ የአስተዳደር አካላት መከፋፈል ወይም በማዕከላዊ መንግሥት መያዙን የሚገልፅ ነው።ለምሳሌ በኢትዮጵያ የክልል መንግስታት ስልጣን እና ተግባር በህገመንግስታዊ መንገድ የተሰጠ ሲሆን በኬንያ ግን ሁሉንም ስልጣን የፌዴራል መንግስት ይቆጣጠራል። በተለያዩ ሀገራት የተለያዩ የመንግስት መዋቅሮች ሊኖሩ ይችላሉ ይሁን እንጂ ዋና ዋና የመንግሰት መዋቅሮች የሚባሉት ሶስት ናቸው። እነሱም፡-አሃዳዊ፣ፌዴራላዊ እና ኮንፌዴራላዊ ናቸው።የፌደራላዊ እና አሃዳዊ ስርዓቶች በመላው አለም በብዛት የተለመዱ ሲሆኑ የኮንፌዴራላዊ ስርዓት ግን ብዙም የተለመደ አይደለም።

የመማር ማስተማር ሂደት

ተ.ቁ	ማዕቀፍ	ተግባራት
1	የትምህረት መርጃ መሳሪያዎች	ጥቁር ሰሌዳ፣ ጠመኔ፣ የተማሪ መማሪያ መጽሐፍ፣ እርሳሶች፣ ሥዕሎች፣ እና የገበታ ወረቀት
2	የማስተማር ስልቶች	የማነቃቂያ ጥያቄ፣ መግቢያ እና ማብራሪያ ፣ የግል ስራዎች, የቡድን ውይይት እና አቀራረብ
3	የማጣቀሻ ቁሳቁስ	በመንግስት አወቃቀር ላይ የተፃፉ መጣጥፎች እና መጽሔቶች http://www.shivajicollege.ac.in

4	ቅድመ ዝግጅት	✍ የርዕስ እቅድን ማዘጋጀት እና በክፍል ውስጥ የሚከናወኑትን ተግባራት ማቀናጀት ✍ የተለያዩ የማጣቀሻ መጻሕፍትን በማንበብ በደንብ መዘጋጀትና የትምህረት የመርጃ መሳሪያዎችን ማዘጋጀት
5	የርዕስ አቀራረብ	የትምህርቱ መግቢያ ✍ የመማር ማስተማር ሂደት የሚጀምረው እዚህ ላይ ነው፡፡ ✍ የዕለቱን ርዕስ ቀለል ባለ አቀራረብ እና በጥያቄ ሊጀምሩ ይችላሉ፡፡
		የትምህርቱ አካል ✍ በመንግስት መዋቅር ላይ እውቀት መፍጠር ✍ ርዕሱን በጥቁር ሰሌዳው ላይ ከፃፉ በኋላ ተማሪዎች በማስታዋሻ ደብተራቸው እንዲጽፉ በማድረግ እንዲወያዩ ካደረጉ በኋላ ሰፊ ማብራሪያዎችን ያድርጉ
		ምዘና እና ግምገማ ✍ የትምህርቱን ማጠቃለያ ማድረግ፣ የክትትል ስራዎችን እና ጥያቄዎችን በቃል ማቅረብ፣ አስፈላጊ ከሆነ የክፍል ፈተና መስጠት ይችላሉ፡፡ ✍ እነዚህም የግምገማ ጥያቄዎች የትምህርቱ ዓላማዎች ምን ያህል እንደተሳኩ ለመገምገም ይረዱዎታል፡፡ ☞ **ግምገማ** ✍ በትምህርቱ መጨረሻ ተማሪዎችዎ ጥያቄዎችን በመጠየቅ የትምህርቱን አስፈላጊ ዕንሰ ሀሳቦች መረዳታቸውን ያረጋግጡ፡፡ ☞ **ክትትል** ✍ ተማሪዎቹ የዕለቱን ርዕስ መገንዘባቸውን ለማወቅ በተናጠል የተለያዩ ጥያቄዎች በመስጠት እንዲሰሩ ያድርጉ ።

የመንግስት መዋቅር ምንድን ነው?

የመንግስት አወቃቀር ማለት ሥልጣን በሕገ መንግሥቱ ወደ ዝቅተኛ የአስተዳደር አካላት መሰጠቱ ወይም በማዕከላዊ መንግሥት መያዙን የሚያመለክት ነው። ዓለም በሦስት የመንግስት መዋቅሮች የተከፋፈለች ናት፡፡ እነሱም፡- አሃዳዊ፣ ፌዴራላዊ እና ኮንፌዴራላዊ ናቸው። ከእነዚህም መካከል የፌደራላዊ እና አሃዳዊ መዋቅሮች በመላው አለም በብዛት የተለመዱ ሲሆኑ የኮንፌዴራላዊ መዋቅር ግን ብዙም የተለመደ አይደለም።

ይዘት 2. አሃዳዊ የመንግስት መዋቅር

ተማሪ ሊጎናፀፍ የሚገባቸው የመማር ብቃቶች፡-

- አሃዳዊ የመንግስት መዋቅርን ይግልፃሉ፤
- የአሃዳዊ መንግስት መዋቅር ባህሪያትን ይዘረዝራሉ፡፡

ማብራሪያ

በዚህ ርዕስ ሥር ተማሪዎች ስለ አሃዳዊ የመንግስት አወቃቀር ይማራሉ፡፡እንዲሁም የአሃዳዊ የመንግስት አወቃቀር ባህሪያትን፣ ጠንካራ እና ደካማ ጎኖቹን ለይተው ይማራሉ፡፡ አሃዳዊ መንግስት ማለት ሥልጣን በማዕከላዊነት የሚታወቅ ሲሆን ማዕከላዊ መንግሥት ሁሉንም የመንግሥት አካላት የሚቆጣጠርበት የመንግሥት መዋቅር ዓይነት ነው።

የመማር ማስተማር ሂደት

ተ.ቁ	ማዕቀፍ	ተግባራት
1	የትምህረት መርጃ መሳሪያዎች	ጥቁር ሰሌዳ፣ ጠመኔ፣ የተማሪ መማሪያ መጽሐፍ፣ እርሳሶች፣ ሥዕሎች፣ እና ሠንጠረዥ
2	የማስተማር ስልቶች	የማነቃቂያ ጥያቄ፣ መግቢያ እና ማብራሪያ ፣ የግል ስራዎች፣የቡድን ውይይት እና አቀራረብ
3	የማጣቀሻ ቁሳቁስ	በአሃዳዊ የመንግስት አወቃቀር ላይ የተፃፉ መጣጥፎች እና መጽሔቶች፣ http://www.shivajicollege.ac.in

4	ቅድመ ዝግጅት	✍ የርዕስ እቅድን ማዘጋጀት እና በክፍል ውስጥ የሚከናወኑትን ተግባራት ማቀናጀት ✍ የተለያዩ የማጣቀሻ መጻሕፍት በማንበብ በደንብ መዘገጀትና የትምህረት መርጃ መሳሪያዎችን ማዘጋጀት
5	የርዕስ አቀራረብ	የትምህርቱ መግቢያ ✍ የመማር ማስተማር ሂደት የሚጀምረው እዚህ ላይ ነው፡፡ ✍ የዕለቱን ርዕስ ቀለል ባለ አቀራረብ እና በጥያቄ ሊጀምሩ ይችላሉ፡፡ ለምሳሌ፡- አሃዳዊ የመንግስት መዋቅር ምንድንነው?
		የትምህርቱ አካል ✍ በአሃዳዊ የመንግስት መዋቅር ላይ እውቀት መፍጠር ✍ ርዕሱን በጥቁር ሰሌዳው ላይ ከፃፉ በኋላ ተማሪዎች በማስታዋሻ ደብተራቸው እንዲጽፉ በማድረግ እንዲወያዩ ካደረጉ በኋላ ሰፊ ማብራሪያዎችን ያድርጉ
		ሚዘና እና ግምገማ ✍ የትምህርቱን ማጠቃለያ ማድረግ፣ የክትትል ስራዎችን እና ጥያቄዎችን በቃል ማቅረብ፣ አስፈላጊ ከሆነ የክፍል ፈተና መስጠት ይችላሉ፡፡ ✍ እነዚህም የግምገማ ጥያቄዎች የትምህርቱ ዓላማዎች ምን ያህል እንደተሳኩ ለመገምገም ይረዱዎታል ☞ **ግምገማ** ✍ በትምህርቱ መጨረሻ ተማሪዎችዎ ጥያቄዎችን በመጠየቅ የትምህርቱን አስፈላጊ ፅንሰ ሀሳቦች መረዳታቸውን ያረጋግጡ ☞ **ክትትል** ✍ ተማሪዎቹ የዕለቱን ርዕስ መገንዘባቸውን ለማወቅ በተናጠል የተለያዩ ጥያቄዎች በመስጠት እንዲሰሩ ያድርጉ ።

የተግባር 1 መልስ

ተማሪዎች የሚከተለውን ሠንጠረዥ ማስታወሻ ደብተራቸው ላይ ከገለበጡ በኋላ በቡድን ተከፋፍለው እንዲወያዩበትና ሠንጠረዡን እንዲሞሉ ያበረታቱ፡፡ በስተመጨረሻም የቡድኑ ተወካይ ለክፍሉ ተማሪዎች እንዲያቀርብ ያድርጉ፡፡

ተ.ቁ	ባህሪያት	ጥቅሞች	ድክመቶች
1	ሥልጣን ሙሉ በሙሉ በማዕከላዊ መንግስት መቆጣጠር	የአስተዳደር ወጥነት እንዲኖር ያደርጋል	ለብዝሃነት እውቅናን አይሰጥም
2	ማዕከሉ ያልተገደበ ሥልጣን ያለው እና በህጋዊ መንገድ በክልል ወይም በአከባቢ ግዛቶች ላይ የበላይ ነው።	በማዕከሉ እና በክልል መካከል ባለው የስልጣን ክፍፍል ምክንያት ሊከሰት የሚችለውን የስልጣን ግጭት ያስወግዳል።	ማህበረሰቡን በቅርበት ለማስተዳደር አስቸጋሪ ሊሆን ይችላል።
3	የንዑስ ክፍሎች የሕግ አውጪ አካላት ለማዕከሉ የሕግ አውጪ አካል ሪፖርት ያደርጋሉ።	የህዝብ አገልግሎት እና እኩል ተደራሽነትን ያቀላጥፋል	የስልጣን ክምችት በማዕከላዊ መንግስት እንዲኖር ያደርጋል
4	የክልል ንኡስ ክፍሎች ለማዕከሉ የበታች ናቸው እና ራሳቸውን ችለው መሥራት አይችሉም።	በሁሉም ክልሎች ተመሳሳይ አስተዳደር ለመስጠት ይረዳል	ራስን በራስ የማስተዳደር መብት አያበረታታም

ይዘት3. የፌዴራላዊ መንግስት አወቃቀር

ተማሪዎቸወ ሊጎናፃፉ የሚገባቸው የመማር ብቃቶች፡-

- የፌዴራላዊ መንግስት አወቃቀር ፅንሰ ሀሳብን ይገልፃሉ፤
- የፌዴራላዊ መንግስት አወቃቀር ባህሪያትን ይዘረዝራሉ፡፡

ማብራሪያ

በዚህ ርዕስ ሥር ተማሪዎች የፌደራላዊ መንግስት አወቃቀር ፅንሰ ሀሳብ እና ባህሪያትን እንዲገልፁ ይጠበቅባቸዋል። እንዲሁም ተማሪዎች የፌዴራላዊ መንግስት አወቃቀር ጥቅሞች እና ጉዳቶችን መለየት አለባቸው፡፡ ፌዴራሊዝም ቢያንስ ሁለት የአስተዳደር እርከኖች ያሉት መንግስታዊ መዋቅር ሲሆን እነሱም ማዕከላዊ መንግስት እና የክልል መንግስታት ናቸው፡፡ የማዕከላዊው የመንግስት አገራቱን በሙሉ ያስተዳድራል። መከላከያ፣ የውጭ ጉዳይ ፖሊሲ፣ የዜግነት፣ የማክሮ ኢኮኖሚ ፖሊሲ፣ እና እንደ ወደቦች እና አየር ማረፊያዎች ፣ አገራዊ መሠረተ ልማቶች በፌዴራል መንግሥት ይተዳደራሉ። የክልል መንግስታትን ሥልጣንና ተግባር የሚመለከቱ ጉዳዮችም አሉ። እነርሱም፡-ራስን በራስ የማስተዳደር፣ የዴሞክራሲ ሥርዓትን መገንባት፣ የሕግ የበላይነትን የማስፋፋትና የማሳደግ ሥልጣን አላቸው። የፌዴራል ሕገ መንግሥትን መጠበቅ እና መከላከል የክልሉን ሕገ መንግሥት እና ሌሎች ሕጎችን ማውጣትና ማስከበር፣ እንዲሁም የክልል ፖሊስን ማስተዳደር እና ህዝባዊ ጸጥታን ማስከበር እና በመንግስት ውስጥ ሰላምን ማስጠበቅ የክልል መንግስታት ስልጣን ናቸው።

የመማር ማስተማር ሂደት

ተ.ቁ	ማዕቀፍ	ተግባራት
1	የትምህረት መርጃ መሳሪያዎች	ጥቁር ሰሌዳ፣ ጠመኔ፣ የተማሪ መማሪያ መጽሐፍ፣ እርሳሶች፣ ሥዕሎች፣ እና ሠንጠረዥ
2	የማስተማር ስልቶች	የማነቃቂያ ጥያቄ፣ መግቢያ እና ማብራሪያ ፣ የግል ስራዎች, የቡድን ውይይት እና አቀራረብ
3	የማጣቀሻ ቁሳቁስ	በፌዴራላዊ የመንግስት አወቃቀር ላይ የተፃፉ መጣጥፎች እና መጽሔቶች፣ http://www.shivajicollege.ac.in
4	ቅድመ ዝግጅት	✍ የርዕስ እቅድን ማዘጋጀት እና በክፍል ውስጥ የሚከናወኑትን ተግባራት ማቀናጀት ✍ የተለያዩ የማጣቀሻ መፅሐፍትን በማንበብ በደንብ መዘጋጀትና የትምህርት መርጃ መሳሪያዎችን ማዘጋጀት

5	የርዕስ አቀራረብ	የትምህርቱ መግቢያ ✍ የመማር ማስተማር ሂደት የሚጀምረው እዚህ ላይ ነው፡፡ ✍ የዕለቱን ርዕስ ቀለል በለ አቀራረብ እና በጥያቄ ልጀምሩ ይችላሉ፡፡ ለምሳሌ፡- ፌዴራላዊ የመንግስት መዋቅር ምንድንነው?
		የትምህርቱ አካል ✍ በፌዴራላዊ የመንግስት መዋቅር ላይ እውቀት መፍጠር ✍ ርዕሱን በጥቁር ሰሌዳው ላይ ከፃፉ በኋላ ተማሪዎች በማስታዋሻ ደብተራቸው እንዲጽፉ በማድረግ እንዲወያዩ ካደረጉ በኋላ ሰፊ ማብራሪያዎችን ያድርጉ
		ምዘና እና ግምገማ ✍ የትምህርቱን ማጠቃለያ ማድረግ፣ የክትትል ስራዎችን እና ጥያቄዎችን በቃል ማቅረብ፣ አስፈላጊ ከሆነ የክፍል ፈተና መስጠት ይችላሉ፡፡ ✍ እነዚህም የግምገማ ጥያቄዎች የትምህርቱ ዓላማዎች ምን ያህል እንደተሳኩ ለመገምገም ይረዱዎታል፡፡ ☞ **ግምገማ** ✍ በትምህርቱ መጨረሻ ተማሪዎችዎ ጥያቄዎችን በመጠየቅ የትምህርቱን አስፈላጊ ፅንሰ ሀሳቦች መረዳታቸውን ያረጋግጡ ☞ **ክትትል** ✍ ተማሪዎቹ የዕለቱን ርዕስ መገንዘባቸውን ለማወቅ በተናጠል የተለያዩ ጥያቄዎች በመስጠት እንዲሰሩ ያድርጉ ።

የተግባር 2 መልስ

ተማሪዎችን በቡድን ከከፈሉ በኋላ የኢፌዲሪ ህገ መንግስት አንቀፅ 51 እና 52 አንብበው የሚከተለውን ጥያቄ እንዲሰሩ አድርጓቸው፡፡ በስተመጨረሻም የቡድኑ ተወካይ ለክፍሉ ተማሪዎች እንዲያቀርብ ያድርጉ፡፡

በኢፌዲሪ ህገ መንግስት አንቀፅ 51 እና 52 ምንን ይገልፃሉ?

በፌዴራላዊ መዋቅር ውስጥ የማዕከላዊ እና የክልል መንግስታት ሥልጣን በህገ መንግስት የተከፋፈለ ነው፡፡ ህገ መንግስቱም የፌዴራል ግንኙነቱ በቋሚ የጎብረት ቃል ኪዳን በመሆን የሚያገለግል ነው፡፡ይህም ብዙውን ጊዜ ሥልጣን እንዴት እንደሚከፋፈል የሚገልጽ ሰነድ መሆኑ ነው፡፡ የኢፌዲሪ ሕገ መንግሥት አንቀጽ 51 ለምሳሌ የፌዴራል መንግሥት ሥልጣንና ተግባርን ይዘረዝራል። ከእነዚህም መካከል ገንዘብ ማሳተም፣ አለም አቀፍ ግንኙነት ማከናወን ፣ ዜግነት፣ የሀገር መከላከያ፣ ከአስተዳደር እና ድንበር ተሻጋሪ መሰረተ ልማቶች እና ሃብቶችን አጠቃቀም ጋር በተያያዙ ጉዳዮች ላይ ስልጣኖች እንዳለው ያትታል።

በሌላ በኩል አንቀጽ 52 የክልል መንግስታትን ሥልጣንና ተግባር ይመለከታል። እነርሱም፡-ራስን በራስ የማስተዳደር፣ የዴሞክራሲ ሥርዓትን፣ የሕግ የበላይነትን የማስፈንና የማሳደግ ሥልጣን አላቸው። የፌዴራል ሕገ መንግሥትን መጠበቅ እና መከላከል የክልሉን ሕገ መንግሥት እና ሌሎች ሕጎችን ማውጣትና ማስከበር፣ እንዲሁም የክልል ፖሊስን ማስተዳደር እና ህዝባዊ ጸጥታን ማስከበር እና በመንግስት ውስጥ ሰላምን ማስጠበቅ በተጨማሪ የክልል መንግስታት ስልጣን ናቸው።

ይዘት 4፡ ኮንፌዴራላዊ የመንግስት አወቃቀር

ተማሪዎች ሊጎናፀፏዋቸው የሚገባቸው የመማር ብቃቶች፡-

- የኮንፌዴራላዊ መንግስት አወቃቀር ፅንሰ ሀሳብን ይገልፃሉ፤
- የኮንፌዴራላዊ መንግስት አወቃቀር ባህሪያትን ይለያሉ፡፡

ማብራሪያ

በዚህ የትምህርት ይዘት ሥር ተማሪዎች ስለ ኮንፌዴራላዊ የመንግስት አወቃቀር ይማራሉ፡፡ ኮንፌዴሬሽን የሚመሰረተው በሁለት እና ከዚያ በላይ በሆኑት ሀገራት መካከል ሲሆን ዋና ዋና ዓላማዎቹም ብዙውን ጊዜ የጋራ መከላከያን፣ የጋራ የፖስታ አገልግሎቶችን እና የመገናኛ መዋቅሮችን ፣ የንግድ ልምዶችን እና የባህል አንድነት መለኪያዎችን ያካትታሉ።

የመማር ማስተማር ሂደት

ተ.ቁ	ማዕቀፍ	ተግባራት
1	የትምህረት መርጃ መሳሪያዎች	ጥቁር ሰሌዳ፣ ጠመኔ፣ የተማሪ መማሪያ መጽሐፍ፣ እርሳሶች፣ ሥዕሎች፣ እና ሠንጠረዥ
2	የማስተማር ስልቶች	የማነቃቂያ ጥያቄ፣ መግቢያ እና ማብራሪያ ፣ የግል ስራዎች, የቡድን ውይይት እና አቀራረብ
3	የማጣቀሻ ቁሳቁስ	በኮንፌዴራላዊ የመንግስት አወቃቀር ላይ የተፃፉ መጣጥፎች እና መጽሔቶች፣ http://www.shivajicollege.ac.in
4	ቅድመ ዝግጅት	- የርዕስ እቅድን ማዘጋጀት እና በክፍል ውስጥ የሚከናወኑትን ተግባራት ማቀናጀት - የተለያዩ የማጣቀሻ መፅሕፍት በማንበብ በደንብ መዘጋጀትና የትምህርት መርጃ መሳሪያዎችን ማዘጋጀት

5	የርዕስ አቀራረብ	የትምህርቱ መግቢያ ✍ የመማር ማስተማር ሂደት የሚጀምረው እዚህ ላይ ነው፡፡ ✍ የዕለቱን ርዕስ ቀለል ባለ አቀራረብ እና በጥያቄ ሊጀምሩ ይችላሉ፡፡ ለምሳሌ፡- ኮንፌዴራላዊ የመንግስት መዋቅር ምንድንነው?
		የትምህርቱ አካል ✍ በኮንፌዴራላዊ የመንግስት መዋቅር ላይ እውቀት መፍጠር ✍ ርዕሱን በጥቁር ሰሌዳው ላይ ከፃፉ በኋላ ተማሪዎች በማስታዋሻ ደብተራቸው እንዲጽፉ በማድረግ እንዲወያዩ ካደረጉ በኋላ ሰፊ ማብራሪያዎችን ያድርጉ
		ምዘና እና ግምገማ ✍ የትምህርቱን ማጠቃለያ ማድረግ፣ የክትትል ስራዎችን እና ጥያቄዎችን በቃል ማቅረብ፣ አስፈላጊ ከሆነ የክፍል ፈተና መስጠት ይችላሉ፡፡ ✍ እነዚህም የግምገማ ጥያቄዎች የትምህርቱ ዓላማዎች ምን ያህል እንደተሳኩ ለመገምገም ይረዱዎታል ☞ **ግምገማ** ✍ በትምህርቱ መጨረሻ ተማሪዎችዎ ጥያቄዎችን በመጠየቅ የትምህርቱን አስፈላጊ ፅንሰ ሀሳቦች መረዳታቸውን ያረጋግጡ ☞ **ክትትል** ✍ ተማሪዎቹ የዕለቱን ርዕስ መገንዘባቸውን ለማወቅ በተናጠል የተለያዩ ጥያቄዎች በመስጠት እንዲሰሩ ያድርጉ ።

የተግባር 3 መልስ

ተማሪዎችን በቡድን ከከፈሉ በኋላ በመማሪያ መጽሃፋቸው ላይ የተፃፈውን ታሪክ ያንብቡላቸው፡፡ እያንዳንዱ ቡድን ከተነበበው ታሪክ ምን እንደተረዱ እንዲገልፁ ያድርጉ፡ ፡በስተመጨረሻም የታሪኩን ጭብጥ ለተማሪዎች ያስረዱ፡፡

እንደ ፌዴራላዊ የመንግስት አወቃቀር መርህ የስልጣን ክፍፍል በፌዴራል እና በክልል መንግስታት መካከል መኖሩን ያሳያል፡፡ በዚህ ታሪክ ውስጥ እንደተቀመጠው ግን የፌዴራል መንግስት ህግን በመተላለፍ በክልል መንግስታት ጣልቃ መግባቱን ያሳያል፡፡

ይዘት 5፡ የመንግስት ስርዓቶች

ተማሪዎች ሊጎናፃፉ የሚገባቸው የመማር ብቃቶች፡-

- የተለያዩ የመንግስት ስርዓቶችን ይገልፃሉ፤
- የመንግስት ስርዓት ፅንሰ ሀሳቦችን ይገልፃሉ፡፡

ማብራሪያ

በዚህ ርዕስ ሥር ተማሪዎች የመንግስት ስርዓትን መግለፅ ይጠበቅባቸዋል፡፡ የመንግስት ስርዓት በአስፈጻሚው እና በሕግ አውጪው የመንግስት አካላት መካከል ያለውን ግንኙነት ያመለክታል፡፡ በዚህ ዓለም ላይ ሶስት አይነት የመንግስት ስርዓቶች አሉ፡፡ እነሱም ፕሬዚዳንታዊ፣ ፓርላሜንታዊ እና ድብልቅ ተብለው ይታወቃሉ፡፡

የመማር ማስተማር ሂደት

ተ.ቁ	ማዕቀፍ	ተግባራት
1	የትምህረት መርጃ መሳሪያዎች	ጥቁር ሰሌዳ፣ ጠመኔ፣ የተማሪ መማሪያ መጽሐፍ፣ እርሳሶች፣ ሥዕሎች፣ እና ሠንጠረዥ
2	የማስተማር ስልቶች	የማነቃቂያ ጥያቄ፣ መግቢያ እና ማብራሪያ ፣ የግል ስራዎች፣ የቡድን ውይይት እና አቀራረብ
3	የማጣቀሻ ቁሳቁስ	በመንግስት ስርዓቶች ላይ የተፃፉ መጣጥፎች እና መጽሔቶች፣ http://www.shivajicollege.ac.in

4	ቅድመ ዝግጅት	✍ የርዕስ እቅድን ማዘጋጀት እና በክፍል ውስጥ የሚከናወኑትን ተግባራት ማቀናጀት ✍ የተለያዩ የማጣቀሻ መፅሕፍት በማንበብ በደንብ መዘገጀትና የትምህርት መርጃ መሳሪያዎችን ማዘጋጀት
5	የርዕስ አቀራረብ	የትምህርቱ መግቢያ ✍ የመማር ማስተማር ሂደት የሚጀምረው እዚህ ላይ ነው፡፡ ✍ የዕለቱን ርዕስ ቀለል በለ አቀራረብ እና በጥያቄ ሊጀምሩ ይችላሉ፡፡ ለምሳሌ፡- የመንግስት ስርዓት ምንድንነው?
		የትምህርቱ አካል ✍ በመንግስት ስርዓት ላይ እውቀት መፍጠር ✍ ርዕሱን በጥቁር ሰሌዳው ላይ ከፃፉ በኋላ ተማሪዎች በማስታዋሻ ደብተራቸው እንዲጽፉ በማድረግ እንዲወያዩ ካደረጉ በኋላ ሰፊ ማብራሪያዎችን ያድርጉ
		ሚዘና እና ግምገማ ✍ የትምህርቱን ማጠቃለያ ማድረግ፣ የክትትል ስራዎችን እና ጥያቄዎችን በቃል ማቅረብ፣ አስፈላጊ ከሆነ የክፍል ፈተና መስጠት ይችላሉ፡፡ ✍ እነዚህም የግምገማ ጥያቄዎች የትምህርቱ ዓላማዎች ምን ያህል እንደተሳኩ ለመገምገም ይረዱዎታል ☞ **ግምገማ** ✍ በትምህርቱ መጨረሻ ተማሪዎችዎ ጥያቄዎችን በመጠየቅ የትምህርቱን አስፈላጊ ፅንሰ ሀሳቦች መረዳታቸውን ያረጋግጡ ☞ **ክትትል** ✍ ተማሪዎቹ የዕለቱን ርዕስ መገንዘባቸውን ለማወቅ በተናጠል የተለያዩ ጥያቄዎች በመስጠት እንዲሰሩ ያድርጉ ፡፡

ይዘት 6፡ ፓርላሜንታዊ የመንግስት ስርዓት

ቢያንስ ተማሪዎች ሊጎናፃፉ የሚገባቸው የመማር ብቃቶች፡-

- የፓርላሜንታዊ የመንግስት ስርዓት ፅንሰ ሀሳብን ይገልፃሉ፤
- የፓርላሜንታዊ ስርዓት መንግስት ባህሪያትን ይለያሉ፡፡

ማብራሪያ

በዚህ ርዕስ ሥር ተማሪዎች የፓርላሜንታዊ የመንግስት ስርዓትን መግለፅ አለባቸው። በጠቅላይ ሚንስትር የሚመራው የመንግስት ስርዓት የፓርላሜንታዊ የመንግስት ስርዓት ይባላል፡፡ በፓርላሜንታዊ የመንግስት ስርዓት ውስጥ ከፍተኛ ድምፅ ያገኘው ፓርቲ መንግሥት መመስረት ይችላል። በዚህ ስርዓት ውስጥ ጠቅላይ ሚኒስትሩ የሚሾመው በፓርቲው ወይም በቅንጅቱ መሪ ስሆን ማንኛውም ፓርቲ ለህዝብ ተወካዮች ምክር ቤት በመወዳደር የፓርላማውን ወንበር መጋራት ይችላሉ፡፡ በፓርላሜንታዊ የመንግስት ስርዓት የስራ አስፈፃሚ አባላት ተጠርነታቸው ለህዝብ ተወካዮች ምክር ቤት ይሆናል፡፡ ገዥው ፓርቲ ወይም ፓርላማው በጠቅላይ ሚኒስትሩ ላይ እምነት ከጣ ከስልጣን ሊያስነሳ ይችላል።

የመማር ማስተማር ሂደት

ተ.ቁ	ማዕቀፍ	ተግባራት
1	የትምህረት መርጃ መሳሪያዎች	ጥቁር ሰሌዳ፣ ጠመኔ፣ የተማሪ መማሪያ መጽሐፍ፣ እርሳሶች፣ ሥዕሎች፣ እና የገበታ ወረቀት
2	የማስተማር ስልቶች	የማነቃቂያ ጥያቄ፣ መግቢያ እና ማብራሪያ ፣ የግል ስራዎች, የቡድን ውይይት እና አቀራረብ
3	የማጣቀሻ ቁሳቁስ	በፓርላሜንታዊ ስርዓቶች ላይ የተፃፉ መጣጥፎች እና መጽሔቶች

4	ቅድመ ዝግጅት	✍ የርዕስ እቅድን ማዘጋጀት እና በክፍል ውስጥ የሚከናወኑትን ተግባራት ማቀናጀት ✍ የተለያዩ የማጣቀሻ መፅሕፍት በማንበብ በደንብ መዘገጀትና የትምህረት የመርጃ መሳሪያዎችን ማዘጋጀት
5	የርዕስ አቀራረብ	የትምህርቱ መግቢያ ✍ የመማር ማስተማር ሂደት የሚጀምረው እዚህ ላይ ነው፡፡ ✍ የዕለቱን ርዕስ ቀለል በለ አቀራረብ እና በጥያቄ ልጀምሩ ይችላሉ፡፡
		የትምህርቱ አካል ✍ በፓርላሜንታዊ የመንግስት ስርዓት ላይ እውቀት መፍጠር ✍ ርዕሱን በጥቁር ሰሌዳው ላይ ከፃፉ በኋላ ተማሪዎች በማስታዋሻ ደብተራቸው እንዲጽፉ በማድረግ እንዲወያዩ ከደረጉ በኋላ ሰፊ ማብራሪያዎችን ያድርጉ
		ሚዘና እና ግምገማ ✍ የትምህርቱን ማጠቃለያ ማድረግ፣ የክትትል ስራዎችን እና ጥያቄዎችን በቃል ማቅረብ፣ አስፈላጊ ከሆነ የክፍል ፈተና መስጠት ይችላሉ፡፡ ✍ እነዚህም የግምገማ ጥያቄዎች የትምህርቱ ዓላማዎች ምን ያህል እንደተሳኩ ለመገምገም ይረዱዎታል ☞ **ግምገማ** ✍ በትምህርቱ መጨረሻ ተማሪዎችዎ ጥያቄዎችን በመጠየቅ የትምህርቱን አስፈላጊ ፅንሰ ሀሳቦች መረዳታቸውን ያረጋግጡ ☞ **ክትትል** ✍ ተማሪዎቹ የዕለቱን ርዕስ መገንዘባቸውን ለማወቅ በተናጥል የተለያዩ ጥያቄዎች በመስጠት እንዲሰሩ ያድርጉ ።

ይዘት 7፡ ፕሬዝዳንታዊ የመንግስት ስርዓት

ቢያንስ ተማሪዎች ሊጎናፃፉ የሚገባቸው የመማር ብቃቶች፡-

- የፕሬዝዳንታዊ መንግስት ስርዓት ምንነትን ይገልፃሉ፤
- የፕሬዚዳንታዊ መንግስት ስርዓት ባህሪያትን ይለያሉ፡፡

ማብራሪያ

በዚህ ርዕስ ሥር ተማሪዎች የፕሬዝዳንታዊ የመንግስት ስርዓት ማብራራት ይጠበቅባቸዋል። በፕሬዚዳንታዊ ሥርዓት ውስጥ ፕሬዚዳንቱ/ቷ በቀጥታ በህዝብ የሚመረጥ ስሆን ተጠሪነቱም ለህዝብ ይሆናል፡፡ፕሬዝዳንታዊ ስርዓት ፕሬዝዳንቱ የሀገር እና የመንግስት ርዕሰ መስተዳድር የሆነበት የመንግስት ስርዓት ነው። በዚህ ስርዓት ውስጥ ሶስቱም የመንገስት አካለት እራሳቸውን የቻሉ ናቸው፡፡

የመማር ማስተማር ሂደት

ተ.ቁ	ማዕቀፍ	ተግባራት
1	የትምህረት መርጃ መሳሪያዎች	ጥቁር ሰሌዳ፣ ጠመኔ፣ የተማሪ መማሪያ መጽሐፍ፣ እርሳሶች፣ ሥዕሎች፣ እና የገበታ ወረቀት
2	የማስተማር ስልቶች	የማነቃቂያ ጥያቄ፣ መግቢያ እና ማብራሪያ ፣ የግል ስራዎች, የቡድን ውይይት እና አቀራረብ
3	የማጣቀሻ ቁሳቁስ	በፕሬዝዳንታዊ መንግስት ስርዓት ላይ የተፃፉ መጣጥፎች እና መጽሔቶች
4	ቅድመ ዝግጅት	• የርዕስ እቅድን ማዘጋጀት እና በክፍል ውስጥ የሚከናወኑትን ተግባራት ማቀናጀት • የተለያዩ የማጣቀሻ መፅሕፍት በማንበብ በደንብ መዘገጀትና የትምህርት የመርጃ መሳሪያዎችን ማዘጋጀት
5	የርዕስ	የትምህርቱ መግቢያ

	አቀራረብ	✍ የመማር ማስተማር ሂደት የሚጀምረው እዚህ ላይ ነው፡፡ ✍ የዕለቱን ርዕስ ቀለል በለ አቀራረብ እና በጥያቄ ልጀምሩ ይችላሉ፡፡
		የትምህርቱ አካል ✍ በፕሬዝዳንታዊ መንግስት ስርዓት ላይ እውቀት መፍጠር ✍ ርዕሱን በጥቁር ሰሌዳው ላይ ከፃፉ በኋላ ተማሪዎች በማስታዋሻ ደብተራቸው እንዲጽፉ በማድረግ እንዲወያዩ ከደረጉ በኋላ ሰፊ ማብራሪያዎችን ያድርጉ
		ሚዘና እና ግምገማ ✍ የትምህርቱን ማጠቃለያ ማድረግ፣ የክትትል ስራዎችን እና ጥያቄዎችን በቃል ማቅረብ፣ አስፈላጊ ከሆነ የክፍል ፈተና መስጠት ይችላሉ፡፡ ✍ እነዚህም የግምገማ ጥያቄዎች የትምህርቱ ዓላማዎች ምን ያህል እንደተሳኩ ለመገምገም ይረዱዎታል ☞ **ግምገማ** ✍ በትምህርቱ መጨረሻ ተማሪዎችዎ ጥያቄዎችን በመጠየቅ የትምህርቱን አስፈላጊ ፅንሰ ሀሳቦች መረዳታቸውን ያረጋግጡ ☞ **ክትትል** ✍ ተማሪዎቹ የዕለቱን ርዕስ መገንዘባቸውን ለማወቅ በተናጥል የተለያዩ ጥያቄዎች በመስጠት እንዲሰሩ ያድርጉ ።

ይዘት 8፡ ድብልቅ የመንግስት ስርዓት

ተማሪዎች ሊጎናፀፉ የሚገባቸው የመማር ብቃቶች፡-

- የድብልቅ መንግስትን ስርዓት ምንነትን ይገልፃሉ፤
- የድብልቅ መንግስትን ስርዓት ባህሪያትን ይዘረዝራሉ፡፡

ማብራሪያ

በዚህ የርዕስ ይዘት ውስጥ ተማሪዎች ስለ ድብልቅ የመንግስት ስርዓት ይማራሉ፡፡ በድብልቅ የመንግስት ስርዓት ውስጥ የፕሬዝደንት እና የጠቅላይ ሚኒስትር ሥልጣን በጋር ሥራ ላይ የሚውልበት ስርዓት ነው፡፡ ፕሬዝደንቱ/ቷን ለብቻ በመመረጥ የሥራ አስፈፃሚነት ስልጣን ያለው ሲሆን ጠቅላይ ሚኒስትሩ ደግም በህግ አውጪ አካል ውስጥ ከፍተኛ ቦታ ይኖረዋል፡፡

የመማር ማስተማር ሂደት

ተ.ቁ	ማዕቀፍ	ተግባራት
1	የትምህረት መርጃ መሳሪያዎች	ጥቁር ሰሌዳ፣ ጠመኔ፣ የተማሪ መማሪያ መጽሐፍ፣ እርሳሶች፣ ሥዕሎች፣ እና ሠንጠረዥ
2	የማስተማር ስልቶች	የማነቃቂያ ጥያቄ፣ መግቢያ እና ማብራሪያ ፣ የግል ስራዎች, የቡድን ውይይት እና አቀራረብ
3	የማጣቀሻ ቁሳቁስ	በድብልቅ መንግስት ስርዓት ላይ የተፃፉ መጣጥፎች እና መጽሔቶች
4	ቅድመ ዝግጅት	- የርዕስ እቅድን ማዘጋጀት እና በክፍል ውስጥ የሚከናወኑትን ተግባራት ማቀናጀት - የተለያዩ የማጣቀሻ መፅሕፍት በማንበብ በደንብ መዘገጀትና የትምህረት የመርጃ መሳሪያዎችን ማዘጋጀት
5	የርዕስ አቀራረብ	የትምህርቱ መግቢያ - የመማር ማስተማር ሂደት የሚጀምረው እዚህ ላይ ነው፡፡

		✍ የዕለቱን ርዕስ ቀለል በለ አቀራረብ እና በጥያቄ ልጀምሩ ይችላሉ፡፡
		የትምህርቱ አካል ✍ በድብልቅ መንግስት ስርዓት ላይ እውቀት መፍጠር ✍ ርዕሱን በጥቁር ሰሌዳው ላይ ከፃፉ በኋላ ተማሪዎች በማስታዋሻ ደብተራቸው እንዲጽፉ በማድረግ እንዲወያዩ ካደረጉ በኋላ ሰፊ ማብራሪያዎችን ያድርጉ
		ሚዘና እና ግምገማ ✍ የትምህርቱን ማጠቃለያ ማድረግ፣ የክትትል ስራዎችን እና ጥያቄዎችን በቃል ማቅረብ፣ አስፈላጊ ከሆነ የክፍል ፈተና መስጠት ይችላሉ፡፡ ✍ እነዚህም የግምገማ ጥያቄዎች የትምህርቱ ዓላማዎች ምን ያህል እንደተሳኩ ለመገምገም ይረዱዎታል ☞ **ግምገማ** ✍ በትምህርቱ መጨረሻ ተማሪዎችዎ ጥያቄዎችን በመጠየቅ የትምህርቱን አስፈላጊ ፅንሰ ሀሳቦች መረዳታቸውን ያረጋግጡ ☞ **ክትትል** ✍ ተማሪዎቹ የዕለቱን ርዕስ መገንዘባቸውን ለማወቅ በተናጠል የተለያዩ ጥያቄዎች በመስጠት እንዲሰሩ ያድርጉ ።

ይዘት 9፡ በመንግስት እና በመንግስት አስተዳደር መካከል ያለው ግንኙነት እና ልዩነት

ተማሪዎች ሊጎናፀፉ የሚገባቸው የመማር ብቃቶች፡-

- በመንግስት እና በመንግስት አስተዳደር መካከል ያለውን ግንኙነት ይገልፃሉ፤
- በመንግስት እና በመንግስት አስተዳደር መካከል ያለውን ልነት ይገልፃሉ፡፡

ማብራሪያ

በዚህ ርዕስ ሥር ተማሪዎች በመንግስት እና በመንግስት አስተዳደር መካከል ያለውን ግንኙነት መለየት አለባቸው፡፡ ብዙውን ጊዜ “መንግስት” እና “የመንግስት አስተዳደር” የሚሉት ቃላት በፖለቲካዊ ንግግሮች ውስጥ በጣም የተሳሰሩ ናቸው። በተደጋጋሚ እና በተለዋዋጭነትም ጥቅም ላይ ይውላሉ፡፡ ሆኖም ግን ሁለቱም የራሳቸው የሆነ ተመሳሳይነት እና ልዩነት አላቸው፡፡ መንግስት በውስጡ ህዝብ ፣ ግዛት፣ የመንግስት አስተዳደር እና ሉዓላዊነት ያሉት ሲሆን ይህም የሚያሳየው የመንግሥት አስተዳደር አንዱ መሆኑን ነው። የመንግስት አስተዳደር ሁሉንም የመንግስት ዓላማዎች የማሳካት ሃላፊነት አለበት። መንግስት ለመንግስት አስተዳደር ህጋዊነትን ይሰጣል ፡፡ የመንግስት አስተዳደርንም እውን ያደርጋል፡፡ መንግሥትና የመንግሥት አስተዳደር በዚህ መንገድ የማይነጣጠሉ ትስስር ቢኖራቸውም፣ ልዩነትም አላቸው። ከእነዚህ ልዩነቶች መካከልም ጥቅቶቹ፡- መንግስት ከመንግስት አስተዳደር የበለጠ ሰፊ ፅንሰ ሀሳብ ያለው መሆኑ ፣መንግስት የማይታይ ሲሆን የመንግስት አስተዳደር ደግሞ ተጨባጭ ነው፡፡ በተጨማሪም መንግስት ቋሚ ሲሆን የመንግስት አስተዳደር ደግሞ ተለዋዋጭ ነው፡፡

የመማር ማስተማር ሂደት

ተ.ቁ	ማዕቀፍ	ተግባራት
1	የትምህረት መርጃ መሳሪያዎች	ጥቁር ሰሌዳ፣ ጠመኔ፣ የተማሪ መማሪያ መጽሐፍ፣ እርሳሶች፣ ሥዕሎች፣ እና ሠንጠረዥ
2	የማስተማር ስልቶች	የማነቃቂያ ጥያቄ፣ መግቢያ እና ማብራሪያ ፣ የግል ስራዎች, የቡድን ውይይት እና አቀራረብ
3	የማጣቀሻ ቁሳቁስ	በመንግስት እና በመንግስት አስተዳደር ላይ የተፃፉ መጣጥፎች እና መጽሔቶች
4	ቅድመ ዝግጅት	✍ የርዕስ እቅድን ማዘጋጀት እና በክፍል ውስጥ የሚከናወኑትን ተግባራት ማቀናጀት ✍ የተለያዩ የማጣቀሻ መፅሕፍት በማንበብ በደንብ መዘገጀትና የትምህርት የመርጃ መሳሪያዎችን ማዘጋጀት
5	የርዕስ አቀራረብ	የትምህርቱ መግቢያ ✍ የመማር ማስተማር ሂደት የሚጀምረው እዚህ ላይ ነው፡፡ ✍ የዕለቱን ርዕስ ቀለል በለ አቀራረብ እና በጥያቄ ሊጀምሩ ይችላሉ፡፡
		የትምህርቱ አካል ✍ በመንግስት እና በመንግስት አስተዳደር ላይ እውቀት መፍጠር ✍ ርዕሱን በጥቁር ሰሌዳው ላይ ከፃፉ በኋላ ተማሪዎች በማስታዋሻ ደብተራቸው እንዲጽፉ በማድረግ እንዲወያዩ ካደረጉ በኋላ ሰፊ ማብራሪያዎችን ያድርጉ
		ምዘና እና ግምገማ ✍ የትምህርቱን ማጠቃለያ ማድረግ፣ የክትትል ስራዎችን እና ጥያቄዎችን በቃል ማቅረብ፣ አስፈላጊ ከሆነ የክፍል ፈተና መስጠት ይችላሉ፡፡ ✍ እነዚህም የግምገማ ጥያቄዎች የትምህርቱ ዓላማዎች ምን

		ያህል እንደተሳኩ ለመገምገም ይረዱዎታል ☞ **ግምገማ** ✍ በትምህርቱ መጨረሻ ተማሪዎችዎ ጥያቄዎችን በመጠየቅ የትምህርቱን አስፈላጊ ፅንሰ ሀሳቦች መረዳታቸውን ያረጋግጡ ☞ **ክትትል** ✍ ተማሪዎቹ የዕለቱን ርዕስ መገንዘባቸውን ለማወቅ በተናጠል የተለያዩ ጥያቄዎች በመስጠት እንዲሰሩ ያድርጉ ።

የተግባር 4 መልስ

ተማሪዎች ይህን ሰንጠረዥ ከመማሪያ መጽሐፋቸው ላይ በማስታወሻ ደብተራቸው እንዲገለብጡ ያድርጉ። ከዚያም በመንግስት እና መንግስት አስተዳደር መካከል ያለውን ልዩነት በሠንጠረዡ ውስጥ በተሰጡት ክፍት ቦታዎች ውስጥ እንዲሞሉ ያድርጉ

ተ.ቁ	መንግስት	የመንግስት አስተዳደር
1	አይታይም	ተጨባጭ
2	ዘላቂ	ተለዋዋጭ
3	ሰፊ	ጠባብ

ይዘት 10፡ የኢትዮጵያ የመንግስት ስርዓቶች

ተማሪዎች ሊጎናፀፉ የሚገባቸው ዝቅተኛ የመማር ብቃቶች፡-

- የኢትዮጵያን የመንግስት ስርዓቶች ይለያሉ፤
- የኢትዮጵያን የመንግስት ስርዓቶች ጠንካራ እና ደካማ ጎኖች ይገልፃሉ፡፡

ማብራሪያ

በዚህ ርዕስ ተማሪዎች በኢትዮጵያ ውስጥ የነበሩትን እና አሁን ያለውን የመንግስት ስርዓት መለየት አለባቸው። የመንግስት ስርዓት የአንድን ሀገር የመንግስት አስተዳደርን ባህሪይ የሚገልፅ ነው፡፡ ከእነዚህም መካከል ፡-ንጉሳዊ አገዛዝ፣ ወታደራዊ አገዛዝ ወይም ዴሞክራሲያዊ ሊሆን ይችላል፡፡ ኢትዮጵያም በንጉሳዊ አገዛዝ እና በወታደራዊ አገዛዝ ስትተዳደር የቆየች እና በአሁኑ ጊዜ ደግሞ ዴሞክራሲያዊ ስርዓትን ለመተግበር በሙከራ ላይ ትገኛለች፡፡

የመማር ማስተማር ሂደት

ተ.ቁ	ማዕቀፍ	ተግባራት
1	የትምህረት መርጃ መሳሪያዎች	ጥቁር ሰሌዳ፣ ጠመኔ፣ የተማሪ መማሪያ መጽሐፍ፣ እርሳሶች፣ ሥዕሎች፣ እና ሡንጠረጅ
2	የማስተማር ስልቶች	የማነቃቂያ ጥያቄ፣ መግቢያ እና ማብራሪያ ፣ የግል ስራዎች, የቡድን ውይይት እና አቀራረብ
3	የማጣቀሻ ቁሳቁስ	በኢትዮጵያ የመንግስት ስርዓት ላይ የተፃፉ መጣጥፎች እና መጽሔቶች
4	ቅድመ ዝግጅት	✍ የርዕስ እቅድን ማዘጋጀት እና በክፍል ውስጥ የሚከናወኑትን ተግባራት ማቀናጀት ✍ የተለያዩ የማጣቀሻ መፅሕፍት በማንበብ በደንብ መዘጋጀትና የትምህረት መርጃ መሳሪያዎችን ማዘጋጀት
5	የርዕስ አቀራረብ	የትምህርቱ መግቢያ ✍ የመማር ማስተማር ሂደት የሚጀምረው እዚህ ላይ ነው፡፡ ✍ የዕለቱን ርዕስ ቀለል በለ አቀራረብ እና በጥያቄ ሊጀምሩ ይችላሉ፡፡
		የትምህርቱ አካል ✍ በኢትዮጵያ የመንግስት ስርዓት ላይ እውቀት መፍጠር ✍ ርዕሱን በጥቁር ሰሌዳው ላይ ከፃፉ በኋላ ተማሪዎች በማስታዋሻ ደብተራቸው እንዲጽፉ በማድረግ እንዲወያዩ

		ካደረጉ በኋላ ሰፊ ማብራሪያዎችን ያድርጉ
		ምዘና እና ግምገማ ✍ የትምህርቱን ማጠቃለያ ማድረግ፣ የክትትል ስራዎችን እና ጥያቄዎችን በቃል ማቅረብ፣ አስፈላጊ ከሆነ የክፍል ፈተና መስጠት ይችላሉ፡፡ ✍ እነዚህም የግምገማ ጥያቄዎች የትምህርቱ ዓላማዎች ምን ያህል እንደተሳኩ ለመገምገም ይረዱዎታል ☞ **ግምገማ** ✍ በትምህርቱ መጨረሻ ተማሪዎችዎ ጥያቄዎችን በመጠየቅ የትምህርቱን አስፈላጊ ፅንሰ ሀሳቦች መረዳታቸውን ያረጋግጡ ☞ **ክትትል** ✍ ተማሪዎቹ የዕለቱን ርዕስ መገንዘባቸውን ለማወቅ በተናጠል የተለያዩ ጥያቄዎች በመስጠት እንዲሰሩ ያድርጉ ።

ይዘት 11: የኢትዮጵያ የመንግስት ስርዓቶች ጠንካራ እና ደካማ ጎኖች

ተማሪዎች ሊጎናፀፉ የሚገባቸው ዝቅተኛ የመማር ብቃቶች፡-

- የኢትዮጵያን የመንግስት ስርዓቶች ጠንካራ ጎኖች ይለያሉ፤
- የኢትዮጵያ የመንግስት ስርዓቶች ደካማ ጎኖች ይገልፃሉ፡፡

ማብራሪያ

በዚህ ርዕስ ሥር ተማሪዎች በኢትዮጵያ ውስጥ ያሉትን የተለያዩ የመንግስት አካላት ጥንካሬ እና ውስንነት ይገመግማሉ። በንጉሳዊ አገዛዝ ሥርዓት ውስጥ ንጉሱ ከፍተኛ ስልጣን ያለው ሲሆን በወታደራዊ ስርዓት ደግሞ የሶሻሊዝምን ርዕዮተ ዓለም ሲከተል የነበረው እና የኢ.ፌ.ዴ.ሪ መንግስት ደግሞ ዲሞክራሲያዊ ስርዓት በሀገራችን እንዲመሰረት ከፍተኛ አስተዋፅኦ አበርክቷል፡፡

የመማር ማስተማር ሂደት

ተ.ቁ	ማዕቀፍ	ተግባራት
1	የትምህረት መርጃ መሳሪያዎች	ጥቁር ሰሌዳ፣ ጠመኔ፣ የተማሪ መማሪያ መጽሐፍ፣ እርሳሶች፣ ሥዕሎች፣ እና ሠንጠረዥ
2	የማስተማር ስልቶች	የማነቃቂያ ጥያቄ፣ መግቢያ እና ማብራሪያ ፣ የግል ስራዎች, የቡድን ውይይት እና አቀራረብ
3	የማጣቀሻ ቁሳቁስ	በኢትዮጵያ የመንግስት ስርዓት ላይ የተፃፉ መጣጥፎች እና መጽሔቶች
4	ቅድመ ዝግጅት	✍ የርዕስ እቅድን ማዘጋጄት እና በክፍል ውስጥ የሚከናወኑትን ተግባራት ማቀናጀት ✍ የተለያዩ የማጣቀሻ መጻሕፍት በማንበብ በደንብ መዘጋጀትና የትምህረት መርጃ መሳሪያዎችን ማዘጋጀት
5	የርዕስ አቀራረብ	የትምህርቱ መግቢያ ✍ የመማር ማስተማር ሂደት የሚጀምረው እዚህ ላይ ነው፡፡ ✍ የዕለቱን ርዕስ ቀለል በለ አቀራረብ እና በጥያቄ ሊጀምሩ ይችላሉ፡፡
		የትምህርቱ አካል ✍ በኢትዮጵያ የመንግስት ስርዓት ላይ እውቀት መፍጠር ✍ ርዕሱን በጥቁር ሰሌዳው ላይ ከፃፉ በኋላ ተማሪዎች በማስታዋሻ ደብተራቸው እንዲጽፉ በማድረግ እንዲወያዩ ካደረጉ በኋላ ሰፊ ማብራሪያዎችን ያድርጉ
		ምዘና እና ግምገማ ✍ የትምህርቱን ማጠቃለያ ማድረግ፣ የክትትል ስራዎችን እና ጥያቄዎችን በቃል ማቅረብ፣ አስፈላጊ ከሆነ የክፍል ፈተና መስጠት ይችላሉ፡፡ ✍ እነዚህም የግምገማ ጥያቄዎች የትምህርቱ ዓላማዎች ምን

		ያህል እንደተሳኩ ለመገምገም ይረዱዎታል ☞ **ግምገማ** ✍ በትምህርቱ መጨረሻ ተማሪዎችዎ ጥያቄዎችን በመጠየቅ የትምህርቱን አስፈላጊ ፅንሰ ሀሳቦች መረዳታቸውን ያረጋግጡ ☞ **ክትትል** ✍ ተማሪዎቹ የዕለቱን ርዕስ መገንዘባቸውን ለማወቅ በተናጠል የተለያዩ ጥያቄዎች በመስጠት እንዲሰሩ ያድርጉ ።

የተግባር 5 መልስ

ተማሪዎች ኢትዮጵያ ውስጥ ከነበሩት የመንግስት ሥርዓት መካከል የንጉሳዊ አገዛዝ፣ ወታደራዊ አገዛዝ እና የኢ.ፌ.ዴ.ሪ መንግስት ስርዓት ጥንካሬዎች እና ድክማቶች ላይ ከተወያዩ በኃላ ለክፍሉ ተማሪዎች እንዲያቅርቡ ያድርጉ፡፡

ስርዓቶች	ጥንካሬዎች	ድክመቶች
የንጉሳዊ ስርዓት	✍ ዘመናዊነት ✍ ሉዓላዊነት ✍ ዲፕሎማሲ ✍ የተፃፈ ሕገ መንግሥት ✍ የመንግስት ምስረታ	✍ ስልጣን በዘር መተላለፍ ✍ የመንግስት እና ሃይማኖት አለመለያየት ✍ የፓርቲ ሥርዓት አለመኖር
ወታደራዊ አገዛዝ	✍ ሉዓላዊነት ✍ መሬት ለገበሬዎች ማከፋፈል ✍ የማንበብና መጻፍ ዘመቻ ✍ ብሔራዊ አንድነት ✍ የባህሎች እኩልነት ✍ ሴኩላሪዝም	✍ የሰብአዊ መብት ጥሰቶች ✍ የብዝሃነት አለመከበር ✍ የእርስ በርስ ጦርነቶች ✍ አንድ ፓርት ስርዓት
ኢ.ፌ.ዴ.ሪ	✍ ሉዓላዊነት ✍ ዲፕሎማሲ ✍ ራስን ማስተዳደር ✍ የመሠረተ ልማት መስፋፋት ✍ የመድብለ ፓርቲ ስርዓት ✍ በልዩነት ውስጥ አንድነት ✍ የራሳቸውን ቋንቋ የመጠቀም መብት ✍ ሴኩላሪዝም	✍ በክልሎች መካከል ግጭት መኖር ✍ በክልሎች መካከል እኩል የሃብት ክፍፍል አለመኖር ✍ በክልሎች እና በማዕከላዊ መንግስት መካከል ግልፅ የሆነ የስልጣን ክፍፍል አለመኖር

የክለሳ ጥያቄዎች መልስ

ክፍል አንድ፡- (እውነት/ሀሰት)

1. እውነት 2. ሀሰት 3. እውነት

ክፍል ሁለት፡- (ምርጫ)

4. **ሐ**
5. **ለ**
6. **ሠ**
7. **ለ**

ክፍል ሶስት፡-(አዛምድ)

1. **ሐ**
2. **ለ**
3. **ሀ**

ክፍል አራት፡ አጭር መልስ

1. ፓርላሜንታዊ የመንግስት ስርዓት ማለት ምን ማለት ነው?

በጠቅላይ ሚንስቴር የሚመራው የመንግስት ስርዓት የፓርላሜንታዊ የመንግስት ስርዓት ይባላል፡፡በፓርላሜንታዊ የመንግስት ስርዓት ውስጥ ከፍተኛ ድምፅ ያገኛው ፓርቲ ወይም ጥምር ፓርቲ መንግሥት መመስረት ይችላል። በፓርላሜንታዊ የመንግስት ስርዓት የስራ አስፈፃሚ አባላት ተጠሪነታቸው ለህዝብ ተወካዮች ምክር ቤት ይሆናል፡፡ ፓርላሜንታዊ የመንግሥትሥርዓት ውስጥ ህግ አውጪው፣ ህግ አስፈጻሚውና ህግ ተረጓሚው አካላት የተለዩበት እና አንዱ ሌላውን በመቆጣጠር አብረው ይሰራሉ።

2. ኮንፌዴራላዊ መዋቅር ማለት ምን ማለት ነው?

ኮንፌዴሬሽን የሚመሰረተው በሁለት እና ከዚያ በላይ በሆኑት ሀገራት መካከል ነው። የኮንፌዴሬሽን ዋና ዓላማ አገሮች በጋራ መስራት በሚፈልጉት ጉዳይ ላይ ተስማምተው የሚወስኑ ሲሆን ብዙውን ጊዜ የጋራ መከላከያን፣ግንኙነቶችን፣የንግድ ልውውጦችን እና የባህል አንድነትን መለዋወጥን ያካትታሉ።

3. የድብልቅ መንግስት ስርዓት አሰራርን ግለፅ፡፡

በድብልቅ የመንግስት ስርዓት ውስጥ የፕሬዝደንት እና የጠቅላይ ሚኒስትር ሥልጣን በጋራ ሥራ ላይ የሚውልበት ስርዓት ነው፡፡ ፕሬዝደንቱ/ቷ ለብቻው በመመረጥ የሥራ አስፈፃሚነት ስልጣን ያለው ሲሆን ጠቅላይ ሚኒስትሩ ደግም በህግ አውጪ አካል ውስጥ ከፍተኛ ቦታ ይኖረዋል፡፡

ምዕራፍ 3. ዴሞክራሲ

መግቢያ

በዚህ ምዕራፍ ሥር ተማሪዎች የዴሞክራሲ ፅንሰ ሃሳብ ፣ መርሆዎች ፤ እሴቶች፤ የሀገር በቀል የዴሞክራሲ ተቋማት አስፈላጊነት እና በኢትዮጲያ የዴሞክራሲ ስርአት ግንባታ ሂደት ውስጥ ያሉትን እድሎችና ተግዳሮቶችን ይማራሉ፡፡

ቁልፍ ቃላት ፡- ሉአላዊነት፣ ህገመንግስት፣ ነፃነት፣ ህዝብ ፣ ምርጫ የህግ የበላይነት እና ሀገር በቀል ተቋማት

የመማር ውጤቶች

ይህንን ምዕራፍ ተምረው ካጠናቀቁ በኋላ ተማሪዎቹ ፡-

- *የዴሞክራሲን ፅንሰ ሃሳብ ይገልፃሉ፤*
- *የዴሞክራሲ መሰረታዊ መርሆዎችን ይዘረዝራሉ፤*
- *የዴሞክራሲ እሴቶችን ይገልፃሉ፤*
- *ለሀገር በቀል ዴሞክራሲ ግንባታ ክብር ይሰጣሉ፤*
- *በኢትዮጲያ ዴሞክራሲ ግንባታ ሂደት ውስጥ ያሉትን ተግዳሮቶች እና እድሎች ይገነዘባሉ፡፡*

ይዘት 1. የዴሞክራሲ ፅንሰ ሃሳብ

ከተማሪ የሚጠበቅ ዝቅተኛ የመማር ብቃት፡-

- *የዴሞክራሲ ፅንሰ ሃሳብን ይገልፃሉ፡፡*

ማብራሪያ

በዚህ ርዕስ ሥር ተማሪዎች መሰረታዊ የዴሞክራሲ ፅንሰ ሃሳብን ይማራሉ፡፡ዴሞክራሲ የተለያየ ትርጉም ቢኖረውም ሁሉም ትርጉም ግን የስልጣን ባለቤት ህዝብ መሆኑን ያሳያል፡፡

አብራሃም ሊንከን እንደ ገለፅው ዴሞክራሲ ማለት የህዝብ አስተዳደር፤በህዝብ፤ለህዝብ የሚል ጽንሰሓሳብ በያዙ ቃላት ትርጉም ሊሰጠው ችሏል፡፡በዚህ ትርጉም ውስጥ ልናውቀው የሚገባው ነገር ቢኖር በዴሞክራሲ ስረዓት ሂደት ውስጥ ህዝብ እራሱን በራሱ

ወይም በተወካዩ አማካይንት የፖለቲካ፣ኢኮኖሚያዊ እና ማህበራዊ ፍላጎቱን የሚያሳካበት ስርዓት መሆኑን የሚያሳይ መሆኑ ነው፡፡

የመማር ማስተማር ሂደት

ተ.ቁ	ማዕቀፍ	ተግባራት
1	የትምህርት መርጃ መሳሪያ	የተማሪ መጻሕፍት፣ጥቁር ሰሌዳ፣ጠመኔ እና ወረቀት
2	የማስተማር ዘዴ	የማነቃቂያ ጥያቄ፣መግቢያ እና ማብራሪያ፣የግል ስራ፣የቡድን ውይይት እና በውይይቱ ላይ ሃሳብን ማንፀባርቅ
3	ማጣቀሻ መጻሕፍት	መጻሕፍት፣ በዴሞክራሲ ዙሪያ የተጻፉ የጽሁፍ ህትመቶች
4	ከትምህርት በፊት የሚሰሩ እቅዶች	የትምህርት እቅዶች ማዘጋጀት፣ለመማር ማስትማር ሂደት የሚያገለግሉ ግብዓቶችን ማዘጋጀት፣ማንበብ
5	የትምህረት አቀራረብ	

የትምህረቱ መግቢያ

- የመማር ማስተማር ሂደቱ ተጨባጭ የሚደረግበት ቦታ ነው፡
- ትክክለኛ ጥያቄን በማቅረብ በትክክለኛ መንገድ ትምህርቱ የሚገለጽበት ቦታ ነው፡፡

የትምህርቱ አካል

- ስለ ዴሞክራሲ ፅንሰ ሃሳብ ግንዛቤ መፍጠር
- የትምህርቱን ርዕስ ጥቁር ሰሌዳ ላይ በመጻፍ እና በተሰጠው ርዕስ ላይ ተማሪዎች ውይይት እንዲደርጉ ማበረታት እና በደብተራቸው ላይ እንዲጽፉ ማድረግ፡፡

ማጠናከሪያ

- የትምህርቱን ርዕስ በተመለከተ የማጠቃለያ ሃሳብ መስጠት፡፡
- አጫጭር የጽሁፍ ጥያቄዎች በዚህ ደረጃ ማዘጋጀት አስፈላጊ ነው፡፡
- በዚህ መልኩ የሚዘጋጁ ጥያቄዎች የትምህርቱን ዓላማ ምን ያህል ስራ ላይ መዋሉን ለመገምገም ይረዳል፡፡

ምዘና

- ከትምህርቱ ማጠቃለያ በኋላ ተማሪዎቹ የትምህርቱን ፅንሰ ሃሳብ መገንዘባቸውን በተመለከተ ጥያቄዎችን በመጠየቅ አረጋግጡ፡፡

ክትትል

- ተማሪዎች በግላቸው የሚሰሩትን የተለያዩ ሙከራዎችን በመስጠትና ምን ያህል የትምርቱን ይዘት እንደተገነዘቡ አረጋግጡ፡፡

ይዘት 2. መሰረታዊ የዴሞክራሲ መርሆዎች

ከተማሪ የሚጠበቁ ዝቅተኛ የመማር ብቃቶች፡-

- ✓ መሰረታዊ የዴሞክራሲ መርሆዎችን ይዘረዝራሉ፤
- ✓ መሰረታዊ የዴሞክራሲ መርሆዎችን ስራ ላይ ያውላሉ፡፡

ማብራሪያ

በዚህ ርዕስ ሥር ተማሪዎች የዴሞክራሲ መሰረታዊ መርሆዎችን ይማራሉ፡፡

መርሆዎቹም፤የህዝብ ሉኣላዊነት፤የህግ የበላይነት፤የህዝብ ተሳትፎ፤ የስልጣን ክፍፍል፤ የመንግስት እና የሃይማኖት መለያየት፤የግልፅነት እና ተጠያቂነት ስራዓት፤ነጻ፤ፍትሃዊና ወቅቱን የጠበቀ ምርጫ፤የሰብዓዊ መብት መከበር እና የፓርቲ ብዝሃነት የመሳሰሉት ናቸው፡፡

የመማር ማስተማር ሂደት

ተ.ቁ	ማዕቀፍ	ተግባራት
1	የትምህርት መርጃ መሳሪያ	የተማሪ መጻሕፍት፤ጥቁር ሰሌዳ፤ጠመኔ እና ወረቀት
2	የማስተማር ዘዴ	የማነቃቂያ ጥያቄ፤መግቢያ እና ማብራሪያ፤የግል ስራ፤የቡድን ውይይት እና በውይይቱ ላይ ሃሳብን ማንፀባርቅ
3	ማጣቀሻ መጻሕፍት	መጻሕፍት፤ በዴሞክራሲ ዙሪያ የተጻፉ የጽሁፍ ህትመቶች
4	ከትምህርት በፊት የሚሰሩ እቅዶች	የትምህርት እቅዶች ማዘጋጀት፤ለመማር ማስተማር ሂደት የሚያገለግሉ ግብዓቶችን ማዘጋጀት፤ማንበብ
5	የትምህረት አቀራረብ	**የትምህረቱ መግቢያ** • የመማር ማስተማር ሂደቱ ተጨባጭ የሚደረግበት ቦታ ነው፡፡ • ትክክለኛ ጥያቄን በማቅረብ በትክክለኛ መንገድ ትምህርቱ የሚገለጽበት ቦታ ነው፡፡
		የትምህርቱ አካል • ስለ ዴሞክራሲ ፅንሰ ሃሳብ ግንዛቤ መፍጠር • የትምህርቱን ርዕስ ጥቁር ሰሌዳ ላይ በመጻፍ እና በተሰጠው ርዕስ ላይ ተማሪዎች ውይይት እንዲደርጉ ማበረታታት እና

በደብተራቸው ላይ እንዲጽፉ ማድረግ፡፡

ማጠናከሪያ

- የትምህርቱን ርዕስ በተመለከተ የማጠቃለያ ሃሳብ መስጠት፡፡
- አጫጭር የጽሁፍ ጥያቄዎች በዚህ ደረጃ ማዘጋጀት አስፈላጊ ነው፡፡
- በዚህ መልኩ የሚዘጋጁ ጥያቄዎች የትምህርቱን ዓላማ ምን ያህል ስራ ላይ መዋሉን ለመገምገም ይረዳል፡፡

ምዘና

- ከትምህርቱ ማጠቃለያ በኋላ ተማሪዎቹ የትምህርቱን ፅንሰ ሃሳብ መገንዘባቸውን በተመለከተ ጥያቄዎችን በመጠየቅ አረጋግጡ፡፡

ክትትል

- ተማሪዎች በግላቸው የሚሰሩትን የተለያዩ ሙከራዎችን በመስጠትና ምን ያህል የትምርቱን ይዘት እንደተገነዘቡ አረጋግጡ፡፡

የግንዛቤ ጥያቄ ቁ. 1

በኤፌዲሪ ሕገመንግሥት አንቀፅ 9/1 በተጠቀሰው መሰረት ህጐች ማንኛውም ልማዳዊ አሠራር እንዲሁም የመንግሥት አካል ወይም ባለሥልጣን ውሳኔ ከዚህ ሕገ መንግሥት ጋር የሚቃረን ከሆነ ተቀባይነት የለውም ማለት ምን ማለት ነው?

የግንዛቤ ጥያቄ ቁ. 1 መልስ

አንድ ሃገር የተለያዩ ህጎች ይኖሩታል፡፡ ለምሳሌ፤ የወንጀል ህግ፤የመንግሰት ሰራተኞች የአሰራር ደንብ ህጎች የመሳሰሉት ሲሆኑ ከነዚህ ህጎች ሁሉ የበላይ የሆነው ግን ህገ መንግስት ነው፡፡ ምክንያቱም ከላይ የተጠቀሱት ህጎች ሁሉ ምንጫቸው ህገ መንግስት ስለሆነ ነው፡፡ስለዚህ ማነኛውም ህግ ህገ መንግስትን የሚቃረን ከሆነ ህጉ ተፈጻሚነት የለውም ማለት ነው፡፡ በመሆኑም የዴሞክራሲ ስርዓትን ለመገንባት ሁሉም አሰራሮች የህግ የበላይነትን ያከበሩና በህግ የበላይነት ላይ የተመሰረቱ መሆን አለባቸው፡፡

<u>የግንዛቤ ጥያቄ ቁ. 2 </u> የ ጉዳይ ጥናት

ከዚህ የጉዳይ ጥናት ውስጥ በወጡ ጥያቄዎች ላይ ተማሪዎቹ እንዲወያዩ አበረታቷቸው፡፡

1.ከዚህ ጉዳይ ጥናት ላይ ምን ተማርክ/ሽ ?

መልስ፡-በማህበረሰብ ጉዳዮች ላይ አብሮ ለመስራት ስምምነት ላይ መድረስ አስፈላጊ ነው፡

2. **ማህበረሰቡ ምን ምን ጉዳዮች ላይ ውይይት ሲያካሂድ ነበር?**

መልስ፡- ሱስ የሚያስይዙ እጾችን መጠቀም የሚያመጡዋቸው ጉዳቶች፤የትራፊክ አደጋ የሚያመጣው ጉዳት፤የተፈጥሮ ሀብቶችን መጠበቅና መንከባከብ፤የጾታ እኩልነት አለማክበር እና በሴቶች ላይ የሚደርሱ ጎጂ ልማዳዊ ድርጊቶች በመሳሰሉት ሃሳቦች ዙሪያ ላይ ነበር፡፡

<u>የግንዛቤ ጥያቄ ቁጥር</u><u>.3</u>

ከላይ በተጠቀሰው የጉዳይ ጥናት ላይ የተጣሱት የዴሞክራሲ መርሆዎች የትኞቹ ናቸው?

<u>የግንዛቤ ጥያቄ ቁጥር .3 መልስ፡-</u> የህዝብ ሉኣላዊነት፤የህግ የበላይነት፤የህዝብ፤ ተሳትፎ፡ የስልጣን ክፍፍል፤የመንግስት እና የሃይማኖት መለያየት፤የግልፅነት እና ተጠያቂነት ስራዓት፤ነጻ፤ፍታዊና ወቅቱን የጠበቀ ምርጫ፤የሰብዓዊ መብት መከበር እና የፓርቲ ብዝሃነት የመሳሰሉት ናቸው፡፡

ይዘት.3 የዴሞክራሲ እሴቶች

ከተማሪ የሚጠበቅ ዝቅተኛ የመማር ብቃት፡-

- የዴሞክራሲ እሴቶችን ይለያሉ፡፡

ማብራሪያ

በዚህ ርዕስ ሥር ተማሪዎች ስለዴሞክራሲ እሴቶች ይማራሉ፡፡ከዴሞክራሲ እሴቶች መካከል ለህብረተሰቡ በጣም አስፈላጊ ከሆኑት መካከል ጥቂቶቹ ታማኝነት ፣ ነፃነት ፣ እኩልነት እና አቃፊነትን እንደ ምሳሌ መውሰድ ይቻላል፡፡

እነዚህ እሴቶች በአንድ ማህበረስብ ውስጥ ዴሞክራሲን እና ዴሞክራሲያዊነት እንዲስፋፉ የራሳችው የሆነ ጉልህ አስተዋጽዖ ያደርጋሉ፡፡

የመማር ማስተማር ሂደት

ተ.ቁ	ማዕቀፍ	ተግባራት
1	የትምህርት መርጃ	የተማሪ መጻሕፍት፤ጥቁር ሰሌዳ፤ጠመኔ እና ወረቀት

	መሳሪያ	
2	የማስተማር ዘዴ	የማነቃቂያ ጥያቄ፣መግቢያ እና ማብራሪያ፣የግል ስራ፣የቡድን ውይይት እና በውይይቱ ላይ ሃሳብን ማንፀባርቅ
3	ማጣቀሻ መጻሕፍት	መጻሕፍት፤ በዴሞክራሲ ዙሪያ የተጻፉ የጽሁፍ ህትመቶች
4	ከትምህርት በፊት የሚሰሩ እቅዶች	የትምህርት እቅዶች ማዘጋጀት፣ለመማር ማስተማር ሂደት የሚያገለግሉ ግብዓቶችን ማዘጋጀት፣ማንበብ
5	የትምህረት አቀራረብ	**የትምህረቱ መግቢያ** • የመማር ማስተማር ሂደቱ ተጨባጭ የሚደረግበት ቦታ ነው፡ ፡ • ትክክለኛ ጥያቄን በማቅረብ በትክክለኛ መንገድ ትምህርቱ የሚገለጽበት ቦታ ነው፡፡ **የትምህርቱ አካል** • ስለ ዴሞክራሲ ፅንሰ ሃሳብ ግንዛቤ መፍጠር • የትምህርቱን ርዕስ ጥቁር ሰሌዳ ላይ በመጻፍ እና በተሰጠው ርዕስ ላይ ተማሪዎች ውይይት እንዲደርጉ ማበረታት እና በደብተራቸው ላይ እንዲጽፉ ማድረግ፡፡ **ማጠናከሪያ** • የትምህርቱን ርዕስ በተመለከተ የማጠቃለያ ሃሳብ መስጠት፡፡ • አጫጭር የጽሁፍ ጥያቄዎች በዚህ ደረጃ ማዘጋጀት አስፈላጊ ነው፡፡ • በዚህ መልኩ የሚዘጋጁ ጥያቄዎች የትምህርቱን ዓላማ ምን ያህል ስራ ላይ መዋሉን ለመገምገም ይረዳል፡፡ **ምዘና** • ከትምህርቱ ማጠቃለያ በኋላ ተማሪዎቹ የትምህርቱን ፅንሰ ሃሳብ መገንዘባቸውን በተመለከተ ጥያቄዎችን በመጠየቅ አረጋግጡ፡፡ **ክትትል** • ተማሪዎች በግላቸው የሚሰሩትን የተለያዩ ሙከራዎችን በመስጠትና ምን ያህል የትምርቱን ይዘት እንደተገነዘቡ አረጋግጡ፡፡

የግንዛቤ ጥያቄ ቁጥር .4

በአፋር ክልላዊ መንግስት ለአፋር ማህበርሰብ ተንቀሳቃሽ የትምህርት ሰርአትን ማስፋፋት ለምን አስፈለገ?

የግንዛቤ ጥያቄ ቁጥር 4 መልስ

የአፋር ማህበረሰብ በአብዛኛው ህይወቱን የሚመራው በአርብቶ አደርነት ስለሆነ እና ለከብቶቹ የሳር ግጦሽ እና ውሃ ለማግኘት ከቦታ ቦታ ስለሚዘዋወር በዚህ ምክንያት የተነሳ በተወሰነ ቦታ ላይ ብቻ በመመስርት ልጆቹን ማስተማር የሚችልበት ሁኔታ ስላልተመቻቸለት የትምህርቱን ተደራሽነት በክልሉ ለማሰፋፋት ተንቀሳቃሽ የትምህርት ስርዓት አስፈላጊ ሆኖ ይገኛል፡፡

ይዘት4. የአገር በቀል የዴሞክራሲ ተቋማትና እስቶች አስፈላጊነት

ከተማሪ የሚጠበቁ ዝቅተኛ የመማር ብቃቶች፡-

- በማህበረሰቡ የሚገኙ ሀገር በቀል የዴሞክራሲ እሴቶችን ይዘርዝራሉ፤
- የሀገር በቀል የዴሞክራሲ እሴቶች አስፈላጊነትን ያብራራሉ፡፡

ማብራሪያ

በዚህ ርዕስ ተማሪዎች ስለ የሀገር በቀል የዴሞክራሲ እስቶችና ተቋማት አስፈላጊነት ይማራሉ፡፡ሀገር በቀል እውቅት ሲባል እውቅትን የምናፈልቅበት፣ የምናቆይበት፣ የምናላምድበትና ለመጭው ትልድ ለውጥ በማሰብ እንደ ውርስ የሚተላላፍ ሂደት ነው፡፡ ሀገር በቀል እውቀት በማህበራዊ መስተጋብር ውስጥ እውቀትን መደበኛ ባልሆነ የትምህርት ሰርአት ሂደት ውስጥ የሚያሳድጉት እውቅት ነው፡፡

የመማር ማስተማር ሂደት

ተ.ቁ	ማዕቀፍ	ተግባራት
1	የትምህርት መርጃ መሳሪያ	የተማሪ መጻሕፍት፤ጥቁር ሰሌዳ፤ጠመኔ እና ወረቀት
2	የማስተማር ዘዴ	የማነቃቂያ ጥያቄ፤መግቢያ እና ማብራሪያ፤የግል ስራ፤የቡድን ውይይት እና በውይይቱ ላይ ሃሳብን ማንፀባርቅ
3	ማጣቀሻ መጻሕፍት	መጻሕፍት፤ በዴሞክራሲ ዙሪያ የተጻፉ የጽሁፍ ህትመቶች

4	ከትምህርት በፊት የሚሰሩ እቅዶች	የትምህርት እቅዶች ማዘጋጀት፤ለመማር ማስትማር ሂደት የሚያገለግሉ ግብዓቶችን ማዘጋጀት፤ማንበብ
5	የትምህረት አቀራረብ	**የትምህረቱ መግቢያ** • የመማር ማስተማር ሂደቱ ተጨባጭ የሚደረግበት ቦታ ነው፡፡ • ትክክለኛ ጥያቄን በማቅረብ በትክክለኛ መንገድ ትምህርቱ የሚገለጽበት ቦታ ነው፡፡ **የትምህርቱ አካል** • ስለ ዴሞክራሲ ፅንሰ ሃሳብ ግንዛቤ መፍጠር • የትምህርቱን ርዕስ ጥቁር ሰሌዳ ላይ በመጻፍ እና በተሰጠው ርዕስ ላይ ተማሪዎች ውይይት እንዲደርጉ ማበረታት እና በደብተራቸው ላይ እንዲጽፉ ማድረግ፡፡ **ማጠናከሪያ** • የትምህርቱን ርዕስ በተመለከተ የማጠቃለያ ሃሳብ መስጠት፡፡ • አጫጭር የጽሁፍ ጥያቄዎች በዚህ ደረጃ ማዘጋጀት አስፈላጊ ነው፡፡ • በዚህ መልኩ የሚዘጋጁ ጥያቄዎች የትምህርቱን ዓላማ ምን ያህል ስራ ላይ መዋሉን ለመገምገም ይረዳል፡፡ **ምዘና** • ከትምህርቱ ማጠቃለያ በኋላ ተማሪዎቹ የትምህርቱን ፅንሰ ሃሳብ መገንዘባቸውን በተመለከተ ጥያቄዎችን በመጠየቅ አረጋግጡ፡፡ **ክትትል** • ተማሪዎች በግላቸው የሚሰሩትን የተለያዩ ሙከራዎችን በመስጠትና ምን ያህል የትምርቱን ይዘት እንደተገነዘቡ አረጋግጡ፡፡

<u>የግንዛቤ ጥያቄ ቁጥር .5</u>

ተማሪዎች በአከባቢቸው ከሚገኙ ሀገር በቀል የዴሞክራሲ ተቋማት በመሄድና መረጃዎችን በመሰብሰብ ለክፍሉ ተማሪዎች እንዲያብራሩ አድርግ/ጊ፡፡

<u>የግንዛቤ ጥያቄ ቁጥር .5 መልስ</u>

ሽምግልና፣አራራ የመሳሰሉት ናቸው፡፡

የቡድን ስራ ቁጥር.1

የሀገር በቀል ተቋማትና እሴቶች በዴሞክራሲ ግንባታ ሂደት ውስጥ ያላቸውን አስተዋጽዖ በቡድን እንዲወያዩ በማድረግ ለክፍሉ ተመሪዎች እንዲያቀርቡ አድርጉ፡፡

መልስ፣-የሀገር በቀል ተቋማት ከዚህ በታች የተዘረዘሩትን ጥቅሞች ለማህበረሰቡ ሊሰጡ ይችላሉ፡፡ለምሳሌ ግጭቶችን ለመፍታት፣የጾታ እኩልነትን ለማስፈን፣ስልጣንን በሰላማዊ መንገድ ለማሰተላለፍ እና የማህበረስብን እሴቶች ለማሳደግ ይረዳሉ፡፡

ከታች በተሰጠው ሰንጠረዥ ውስጥ የተዘረዘሩትን የማሕበረሰብ የሀገር በቀል ተቋማት ምንነታቸውን በቡድን እንዲወያዩ በማድረግና ለክፍሉ እንዲያቀርቡ ሁኔታዎችን አመቻቹላቸው፡፡

ተ.ቁ	ከኢትዮጵያ ህዝቦች ጥቂቶቹ	የሀገር በቀል ተቋማት
1.	የኦሮሞ ህዝብ	ገዳ
2.	የወላይታ ህዝብ	አዋሲያ
3.	የደቡብ ወሎ ህዝብ	አበጋር
4.	የዋጅራት ህዝብ	ከንጪ

ይዘት 5. በኢትዮፏያ የዴሞክራሲ ግንባታ ሂደት ውስጥ የሚያጋጥሙ እንቅፋቶችና እድሎች

ከተማሪ የሚጠበቁ ዝቅተኛ የመማር ብቃቶች፡-

- በኢትዮጵያ የዴሞክራሲ ስርአት ግንባታን እውን ለማድርግ ያሉትን እድሎች ይገልፀሉ፡፡
- በኢትዮጵያ የዴሞክራሲ ስርአት ግንባታ ሂደት ሊያጋጥሙ የሚችሉ እንቅፋቶችን ይዘረዝራሉ፡፡

ማብራሪያ

በኢትዮጵያ የዴሞክራሲ ስርአት ግንባታን እውን ለማድርግ የዲሞክራሲ ተቋማትን ማስፋፋት፣ የትምህርት ተደራሽነትን ማስፋፋት እና የማህበራዊ ተቋማትን ማስፋፋት ወሳኝ ሚና አላቸው፡፡ ይሁንና እነዚህን ምኞቶች እውን ለማድረግ የተለያዩ እንቅፋቶች

ሀገሪቱን ሲፈታተኑ ይታያሉ፡፡ ከእንቅፋቶቹ መካከል እንደ ጠንካራ የሆኑ የዴሞክራሲ ተቋማትን አለመገንባት፤የተፈጥሮ ሃብት ስርቆትና ዝርፊያ መስፋፋት፣የህግ የበላይነት በአግባቡ ሥራ ላይ አለመዋል፣ማህበረሰቡ ለዴሞክራሲ ግንባታ ሂደት ያለው ግንዛቤ አናሳ መሆን፣የብሔር ብሔረሰቦችን እኩልነትና እኩል ተጠቃሚነት በማክበር ደረጃና በአግባቡ ሥራ ላይ ባለማዋል እንከኖች መታየት ናቸው፡፡ ነገር ግን እድሎችም እንዳሉ መገንዘብ ተገቢ ነው፡፡

የመማር ማስተማር ሂደት

ተ.ቁ	ማዕቀፍ	ተግባራት
1	የትምህርት መርጃ መሳሪያ	የተማሪ መጻሕፍት፤ጥቁር ሰሌዳ፤ጠመኔ እና ወረቀት
2	የማስተማር ዘዴ	የማነቃቂያ ጥያቄ፤መግቢያ እና ማብራሪያ፤የግል ስራ፤የቡድን ውይይት እና በውይይቱ ላይ ሃሳብን ማንፀባርቅ
3	ማጣቀሻ መጻሕፍት	መጻሕፍት፤ በዴሞክራሲ ዙሪያ የተጻፉ የጽሁፍ ህትመቶች
4	ከትምህርት በፊት የሚሰሩ እቅዶች	የትምህርት እቅዶች ማዘጋጀት፤ለመማር ማስትማር ሂደት የሚያገለግሉ ግብዓቶችን ማዘጋጀት፤ማንበብ
5	የትምህረት አቀራረብ	**የትምህረቱ መግቢያ** • የመማር ማስተማር ሂደቱ ተጨባጭ የሚደረግበት ቦታ ነው፡፡ • ትክክለኛ ጥያቄን በማቅረብ በትክክለኛ መንገድ ትምህርቱ የሚገለጽበት ቦታ ነው፡፡
		የትምህርቱ አካል • ስለ ዴሞክራሲ ፅንሰ ሃሳብ ግንዛቤ መፍጠር • የትምህርቱን ርዕስ ጥቁር ሰሌዳ ላይ በመጻፍ እና በተሰጠው ርዕስ ላይ ተማሪዎች ውይይት እንዲደርጉ ማበረታት እና በደብተራቸው ላይ እንዲጽፉ ማድረግ፡፡
		ማጠናከሪያ • የትምህርቱን ርዕስ በተመለከተ የማጠቃለያ ሃሳብ መስጠት፡፡ • አጫጭር የጽሁፍ ጥያቄዎች በዚህ ደረጃ ማዘጋጀት አስፈላጊ ነው፡፡

- በዚህ መልኩ የሚዘጋጁ ጥያቄዎች የትምህርቱን ዓላማ ምን ያህል ስራ ላይ መዋሉን ለመገምገም ይረዳል፡፡

ምዘና

- ከትምህርቱ ማጠቃለያ በኋላ ተማሪዎቹ የትምህርቱን ፅንሰ ሃሳብ መገንዘባቸውን በተመለከተ ጥያቄዎችን በመጠየቅ አረጋግጡ፡፡

ክትትል

- ተማሪዎች በግላቸው የሚሰሩትን የተለያዩ ሙከራዎችን በመስጠትና ምን ያህል የትምርቱን ይዘት እንደተገነዘቡ አረጋግጡ፡፡

የቡድን ሰራ ቁጥር .2

ይህን ሰንጠረዥ በደብተራቸው እንዲገለብጡ ካደረግህ/ሽ በኋላ በተሰጠው ባዶ ሰንጠረዥ ውስጥ የጎደለውን እንዲሞሉ አድረግ/አድረጊ፡፡

የዴሞክራሲ እድሎች እና እንቅፋቶች በኢትዮጵያ የሚሉትን ሀሳቦች ከታች በተስጠው ሰንጠረዥ ውስጥ በመዘረዘርና በቡድን በመወያየት ለክፍል ተማሪዎች አቅርቡ፡፡

ተ.ቁ	እድሎች	እንቅፋቶች
1	በከፍተኛ ደርጃ ለመለወጥ ፍላጎት ማሳየት	ጠባብነት እና ትምክህተኝነት
2	የትምህርት ተደራሽነትን በፍጥነት ማስፋፋት	ጠንካራ ተቋማት ያለመኖር
3	የመንግስት እና የግል ኢንቨስትመነት	ድህነት

ተ.ቁ	እውነት/ ሀሰት	ተ.ቁ	II. ምርጫ	ተ.ቁ	III. አዛምድ
1	እውነት	1.	D	1	E
2	እውነት	2	D	2	D

3	እውነት	3	C	3	C
4		4	D	4	B
5		5		5	A

ክፍል አራት

ከዚህ በታች ለተጠቀሱት **ጥያቄዎች** አጭር መልስ ስጥ/ጪ፡፡

1. የህገመንግስት የበላይነት ማለት ምን ማለት ነው?

መልስ፡- ህገመንግስት ከሌሎች ህጎችና ድንጋጌዎች የበላይ መሆኑን የሚያሳይ ነው፡፡

2. በዴሞክራሲ እሴት መሰረት ዜጎች እንዴት ተቻችለው አብረው መኖር ይችላሉ?

መልስ፡-የዜጎች የሀሳብ እና የፍላጎት አለመስማማት ሁል ጊዜ ተፈጥሯዊ ነገር ነው፡፡ የፍላጎት እና የሃሳብ ያለመስማማት የሚያጋጥመን ከሆነ ለግጭት እራስን ማዘጋጀት ሳይሆን የተከሰተውን ልዩነት በመቻቻል መርህ እና በሰላማዊ መንገድ መፍታት ይጠበቅብናል፡፡ ስለሆነም ያሉትን ፍላጎቶች በትክክል በመገንዘብ እና ያሉትን ልዩነቶች በማጥበብ የሌሎችን ሃሳብ እና ፍላጎት በማክበር አብሮ የመኖር እሴትን ማዳበር በጣም አስፈላጊ ነው፡፡

3. የህዝብ መገናኛ ብዙሃን ለአንድ ሀገር የዴሞክራሲ ግንባታ አስፈላጊ ናቸው ?

መልስ፡- የህዝብ መገናኛ ብዙሃን የመንግስትን የሥራ ክንውን ለማጠናከር እንዲሁም በመንግስት በኩል ያሉትን ስህተቶች ነቅሶ በማውጣት እና ስህተቶችን ለማጋለጥ ጉልህ ሚና አላቸው፡፡ በተጨማሪም የህዝብ ለህዝብ ግንኙነትን ለማጠናከር፣ በሙስና ላይ ዘመቻ ለማካሄድ እና ዜጎች በኢኮኖሚ ፣ ማህበራዊ እና ፖለቲካዊ ዘርፍ ያላቸውን ግንዛቤ ለማሳደግ ወሳኝ ሚና ይኖራቸዋል፡፡

ምዕራፍ አራት፡ ሕገመንግስታዊነት

(ክፊለግ 11)

መግቢያ

በዚህ ምዕራፍ ውስጥ ስለ ሕገመንግስት እና ህገመንግስታዊ ፅንሰ ሃሳብ ፣የህገመንግስት አላማዎች ፣የህገመንግስት አስፈላጊነት እና የህገመንግስት አይነቶች እንዲሁም ህገመንግስታዊ ሰላምንንና መረጋጋትን ለማስፈን ያለው ሚና የሚሉ ጉዳዮች የሚዳስሱ ይሆናሉ።

ቁልፍ ቃላት ፦ ሕገመንግስት ፣ሕገመንግስታዊ

የመማር ዉጤቶች

ከዚህ ምዕራፍ ማጠቃለያ በኃላ ተማሪዎች፦

- ስለ ህገመንግስትና ህገመንግስታዊ ፅንሰ ሃሳብ ያብራራሉ፤
- የህገመንግስትዓላማዎችን ይዘረዝራሉ፤
- የህገመንግስትአስፈላጊነትንይዘረዝራሉ ፤
- የህገመንግስት አይነቶችን ይለያሉ፤
- ህገመንግስታዊነትሰላምናመረጋጋትን ለመስፈን ያለውን ሚና ይገልፃሉ።

ይዘት 1 የህገመንግስት እና ህገመንግስታዊነት ፅንስ ሃሳብ

ከተማሪ የሚጠበቅ ዝቅተኛው የመማር ብቃት፡-

- ስለ ህገመንግስትና ህገመንግስታዊ ፅንሰ ሃሳብ ያብራራሉ።
- በህገመንግስትና ህገመንግስታዊነት መካከል ያሉትን ይለያሉ።
- የህገመንግስትን ምንነትን ያብራራሉ።

የመማር ማስተማር ሂደት

ተ.ቁ		
1	የትምህርት መርጃ መሳሪያ	የተማሪ መጸሓፍት፤ብላክ ቦርድ(የመጻፊያ ሰሌዳ)፤ጠመኔ እና ወረቀት የ

2	የማስተማር ዘዴ	የመነቃቂያ ጥያቄ፤መግቢያ እና ማብራሪያ፤የግል ስራ፤የቡድን ዉይይት እና በዉይይቱ ላይ ሃሳብን ማንፀባርቅ
3	ማጣቀሻ መጸሃፍት	በህገመንግስትና ህገመንግስታዊነት ዙሪያ የተፃፉ መፀሓፍት፤ የተጻፉ የፁሁፍ ህትመቶች

ማብራሪያ

በዚህ ርዕስ ሥረ ተማሪዎች ስለ ህገመንግስትና ህገመንግስታዊነት ፅንሰ ሃሳብ ይማራሉ፡፡ ርዕሱን በሰሌዳ ላይ በመፃፍ ተማሪዎች ደብተራቸው ላይ እንዲፅፉ እዘዙዋቸው፡፡ በተጨማሪም ተማሪዎቹ መንግሰት እነ የመንግስት አስተዳደር ከህገመንግሰት ጋር ያላቸውን መስተ ጋብር እንዲያሰተታውሱ አድርጉ፡፡

ህገመንግስት

- የዜጎች መሠረታዊ መብት እና ግዴታዎችን የያዘ ሰነድ ነው፤
- ስለ መንግስት አወቃቀር፤ስርአት እና የመንግስት አካላት ምንነትን ያብራራል፤
- የመንግስት አካላት ስልጣንና ሃላፊነትን እንዲሁም በመንግስት አካላት መካከል ያለውን፤ የስልጣን ክፍፍል ይወስናል፤
- ዜጎች ከመንግስት ጋር ያላቸውን ግንኙነት ያብራራል፡፡

☞ **ህገመንግስት** ማለት የአንድ ሃገር የህጎች ሁሉ የበላይ ህግ የሆነ እና ዜጎች እና መንግስት የገቡትን ቃልኪዳን ሲፈፅሙ የሚመሩበት ህጋዊ ሰነድ ነው ። በተጨማሪም ህገመንግስት ማለት የፖለቲካ፣ኢኮኖሚያዊ፣ማህበራዊ ፖሊሲና በዜጎች እንዲሁም በመንግስት አካላት መካከል ያሉትን የስልጣን ግንኙነቶች የሚያሳይ ሰነድ ነው። በተጨማሪም ህገመንግስት የዜጎች መሠረታዊ መብት እና ግዴታዎችን የያዘ ሰነድ ነው። ህገመንግስታዊነት ደግሞ የአንድን ሃገር ህገመንግስታዊ መርሆች ሥራ ላይ መዋላቸውን የሚያሳይ ስርዓት ሲሆን የመንግስት አሰራሮች የህገመንግስቱን መሠረታዊ መርሆችን ጠብቀው መፈፀማቸውን የሚያረጋግጥ ስርዓት ነው ፡፡

☞ **ህገመንግስታዊነት** ማለት የአንድን ሃገር ህገመንግስታዊመርሆች ሥራ ላይ መዋላቸውን የሚያሳይ ስርዓት ሲሆን የመንግስት አሰራሮች የህገመንግስቱን መሠረታዊ መርሆችን ጠብቀው መፈፀማቸውን የሚያረጋግጥ ስርዓት ነው፡፡ ይህ ማለት ሁሉም ዜጎች እና የመንግስት ባለስልጣናት ለህገመንግስት መሠረታዊ መርሆች በመገዛትና የኑሮአቸው አንድ አካል በማድረግ ፍታዊ አገልግሎት የሚያገኙበትን አሰራር በግልፅ የሚያሳይ ስርዓት ማለት ነው፡፡

የቡድን ሥራ 1 መልስ

ተማሪዎችን በቡድን በመክፍል በሕገመንግስትና ህገመንግስታዊ ስርዓት መካከል ያለውን ግንኙነት በቡድን እንዲወያዩ ማድርግ ነው፡፡ በመቀጠልምል ከላይ ስለ ህገመንግሰት እና ህገመንግሰታዊ ትርጉም መሰርት በማድርግ ለተማሪዎቹ ማበራሪያ ይስጣቸው፡፡

ክለሳ

የዚህ የትምህርት ይዘት እንደ ሌሎቹ የትምህርት ይዘት ተማሪዎቹ ያላቸውን ሃሳብ ሲገልጹ መገምገም ባይሆንም ተማሪዎቹ የቤትሥራ እንዲ ሰሩ ማድርግ ነው፡፡ይህን ስናደርግ ከታች ከተሰጡት ስልቶች የትነኞቹን ብንጠቀም ለተማሪዎቹ የቀረቡትን የግምገማ ጥያቄዎች እንዲሁም የትምህርቱን ይዘት አላማ ለማስፈፅም ይረዱናል፡፡

- ተማሪዎች የትኛውን የመማር ማስተማር ዘዴን የመርጣሉ?
- በይበልጥ ማንበብ ወይስ መጻፍን ይመርጣሉ?
- ይህ ለምን እንደ ሆነ ልትገልፅ ትችላለህ?
- ተማሪዎቹ የተሰጣችውን ጥያቄዎች ለመጨርስ ምን ያህል በራሳቸው ይተማመናሉ?
- ተማሪዎቹ በተናጥል ዎይስ በቡድን ነው የተሰጣችውን ሥራ በደንብ ሊያከናው የሚችሉት?
- የሚማሩትን የትምህርት ይዘት ለምን የመማር ፍላጎት ያተጣሉ ወይም ይስለቻሉ?

ይዘት 2. የህገመንግስት አላማዎች

ከተማሪ የሚጠበቅ ዝቅተኛው የመማር ብቃት፡-

- የሕገመንግስት ዓላማዎችን ይለያሉ፤
- የሕገመንግስት ጥቅሞችን ያብራራሉ፤
- የሕገመንግስት ዓላማዎችን እና ጥቅሞችን ይለያሉ፡፡

የመማር ማስተማር ሂደት

ተ.ቁ	ማዕቀፍ	ተግባራት
1	የትምህርት መርጃ መሳሪያ	የተማሪ መጸሓፍት፤ብላክ ቦርድ(የመጻፊያ ሰሌዳ)፤ጠመኔ እና ወረቀት
2	የማስተማር ዘዴ	የማነቃቂያ ጥያቄ፤መግቢያ እና ማብራሪያ፤የግል ስራ፤ የቡድን ዉይይት እና በዉይይቱ ላይ ሃሳብን ማንፀባርቅ
3	ማጣቀሻ መጸሃፍት	በሕገመንግስት እና በህገመንግስታዊነት ዙሪያ የተጻፉ መፀሓፍት እና የፁሁፍ ህትመቶች (Fasil Nahom, Constitution for a Nation of Nations (1997)

ማብራሪያ

በዚህ ርዕስ ሥረ ተማሪዎች ስለ ህገመንግስት አላማ ይማራሉ፡፡ ተማሪዎቹን ስላለፍው የትምህርት ይዘት ማለትም ስለ ህገመንግስት እና ህገመንግስታዊነት ፅንሰ ሃሳብ አስታውሱቸው በመቀጠልም የዕለቱን ርዕስ በሰሌዳ ላይ በመፃፍ ተማሪዎች ደብተራቸው ላይ እንዲፅፉ እዘዙዋቸው፡፡

ስለ ህገመንግስት አላማ እና ስራ ላይ ስለመዋሉ አስመልክቶ ምን ተላለህ?

ተማሪዎቹ ስለ ትምህርቱ ይዘት የቀደመ እውቀት ስለሚኖራችው የሁሉንም የተማሪዎች ሀሳብ በሰሌዳ ለይ በመጻፍ እውቀታቸውን እንዲያዳብሩ አድርግ፡፡

የሚከናወኑ ተግባራት ፦ የግል ስራ እና የቡድን ውይይት

1. የመንግስት ባለ ስልጣናት በ ህገመንግስት ከተሰጣቸው ሥልጣን በላይ ከተጠቀሙ ምን ሊከሰት ይችላል ብለህ ተማሪዎችን ጠይቅ፡፡ በውይይቱ ሂደት ውስጥ ለተማሪዎቹ ብዥታ የሚፈጥሩ ነገሮች ካሉ በማገዝና በማበረታታት ሃሳባቸውን እንዲያካፍሉ አድርግ፡፡ በመጨርሻም ትኩርት የሚሰጣቸውን ነጥቦች በመለየት ሰሌዳ ለይ ይፃፉ፡፡
2. ተማሪዎችን በሚያመቻቸው አቀማመጥ መሰርት በቡድን በመክፈል በህገመንግስት እና በሌሎች ህጎች መካከል ያለውን ልዩነት እንዲያሳዩ ማድርግ ነው፡፡ እንዲሁም ውይይቱን በመከታተል ተማሪዎች ለሚያጋጥማቸው ችግሮች አስፈላጊ ድጋፍ አድርግ፡፡ በመቀጠልም ተማሪዎቹ ለጥቂት ደቂቃዎች ከተወያዩ በኃላ መልሳችውን ለክፍል ተማሪዎች እንዲያቀርቡ እገዛ አድርጉ፡፡በመጨርሻም በቀረበው ሀሳብ ለይ ማጠቃለያውን ህገመንግስት እና ሌሎች ህጎችን መሰርት በማድረግ ማብራሪያ ስጥ፡፡

3. በተጨማሪም በሚያዘጋጁት ጥያቄዎች ለይ እገዛ ማድረግም አስፍላጊ ነው፡፡ ለምሳሌ የክፍላቸውን ህግና ደንብ በሰሌዳ ላይ ፃፍ፡፡በተፃፍው ህግና ደንብ ውስጥ ያልተካተተ ካለ ተማሪውን በመወከል ተማሪዎቹ እንዲ ሞሉ አድርጉ፡፡በተማሪዎቹ የሚቀርበው ሀሳብ ከታች በተሰጠው መሰርት በሰሌዳ ላይ እንዲዘጋጅ አድርግ ፡፡ "እኛ የ 8ኛ ክፍል ተማሪዎች አስተማማኝ የሆነ አንድነትና ግንኙነት ለመፍጠር በክፍላችን የምንተዳደርበትን ህግና ደንብ ላይ በመመስርት በክፍላችን ስነስረአትን በማስፍን ጥሩ የሆነ ግንኑነት ለመፍጠር እንዲሁም ጥሩ ውጤት ለማስመዝገብ ይህን ህግ ደንግገናል፡፡

ክለሳ

የዚህ የትምህርት ይዘት እንደ ሌሎቹ የትምህርት ይዘት ተማሪዎቹ ያላቸውን ሃሳብ ሲገልጹ መገምገም ባይሆንም ተማሪዎቹ የቤትሥራ እንዲ ሰሩ ማድርግ ነው፡፡ይህን ስናደርግ ከታች ከተሰጡት ስልቶች የትነኞቹን ብንጠቀም ለተማሪዎቹ የቀረቡትን የግምገማ ጥያቄዎች እንዲሁም የትምህርቱን ይዘት አላማ ለማስፈፅም ይረዱናል፡፡

- ተማሪዎች የትኛውን የመማር ማስተማር ዘዴን የመርጣሉ?
- በይበልጥ ማንበብ ወይስ መጻፍን ይመርጣሉ?
- ይህ ለምን እንደ ሆነ ልትገልፅ ትችላለህ?
- ተማሪዎቹ የተሰጣችውን ጥያቄዎች ለመጨርስ ምን ያህል በራሳቸው ይተማመናሉ?
- ተማሪዎቹ በተናጥል ዎይስ በቡድን ነው የተሰጣችውን ሥራ በደንብ ሊያከናው የሚችሉት?
- የሚማሩትን የትምህርት ይዘት ለምን የመማር ፍላጎት ያተጣሉ ወይም ይስለቻሉ?

ይዘት 3. የህገመንግስታዊ አስፈላጊነት

ከተማሪ የሚጠበቅ ዝቅተኛው የመማር ብቃት፡-

- የህገመንግስታዊ አስፈላጊነትን ይገልፃሉ፤
- የህገመንግስታዊ አስፈላጊነትን ያደንቃሉ፡፡

የመማር ማስተማር ሂደት

ተ.ቁ	ማዕቀፍ	ተግባራት
1	የትምህርት መርጃ መሳሪያ	የተማሪ መጸሓፍት፤ብላክ ቦርድ(የመጻፊያ ሰሌዳ)፤ጠመኔ እና ወረቀት የኢፌዲሪ ሕገመንግሥት እና የክልል ሕገመንግሥት

2	የማስተማር ዘዴ	የማነቃቂያ ጥያቄ፤መግቢያ እና ማብራሪያ፤የግል ስራ፤የቡድን ዉይይት እና በዉይይቱ ላይ ሃሳብን ማንፀባርቅ
3	ማጣቀሻ መጻሃፍት	በሕገመንግስት እና በህገመንግስታዊነት ዙሪያ የተጻፉ መፀሓፍት እና የፁሁፍ ህትመቶች (D.V.Wykandet.al.(eds.),RightsandConstitutionalism: The New southAfrican Legal Order, (1995

የማነቃቂያ ጥያቄ

ስለ ህገመንግስታዊ አስፋላጊነት ያላችሁን ሃሳብ ልትገልፁ ትችላላችሁ?

ተማሪዎቹ ስለ ትምህርቱ ይዘት የቀደመ እውቀት ስለሚኖራችው የሁሉንም ተማሪዎች ሀሳብ በሰሌዳ ለይ በመፃፍ እውቀታቸውን እንዲያዳብሩ አድርግ፡፡

የሚከናወኑ ተግባራት :- የግል ስራ እና የቡድን ውይይት

1. ተማሪዎችን በሚያመቻቸው አቀማመጥ መሰርት በቡድን በመክፈል በህገመንግስት እና በሌሎች ህጎች መካከል ያለውን ልዩነት እንዲያሳዩ ማድርግ ነው፡፡ እነዲሁም ውይይቱን በመከታተል ተማሪዎች ለሚያጋጥማቸው ችግሮች አስፈላጊ ድጋፍ አድርግ፡፡ በመቀጠልም ተማሪዎቹ ለጥቂት ደቂቃዎች ከተወያዩ በኃላ መልሳችውን ለክፍል ተማሪዎች እንዲያቀርቡ እገዛ አድርጉ፡፡በመጨርሻም በቀረበው ሀሳብ ለይ ማጠቃለያውን ህገመንግስት እና ሌሎች ህጎችን መሰርት በማድረግ ማብራሪያ ስጥ፡፡
2. የመንግስት ባለ ስልጣናት በ ህገመንግስት ከተሰጣቸው ሥልጣን በላይ ከተጠቀሙ ምን ሊከሰት ይችላል ብለህ ተማሪዎችን ጠይቅ፡፡ በውይይቱ ሂደት ውስጥ ለተማሪዎቹ ብዥታ የሚፈጥሩ ነገሮች ካሉ በማገዝና በማበረታታት ሃሳባቸውን እንዲያካፍሉ አድርግ፡፡ በመጨርሻም ትኩርት የሚሰጣቸውን ነጥቦች በመለየት ሰሌዳ ለይ ይፃፍ፡፡
3. በተጨማሪም በሚያዘጋጁት ጥያቄዎች ለይ እገዛ ማድረግም አስፍላጊ ነው፡፡ አላማውም ተማረዎቹ በኢፌዲሪ ሕገመንግሥት እና በክልል ሕገመንግሥት ሥር የተዘረዘሩትን ሰብአዊ መብቶች እንዲለዩ ተፈልጎ ነው፡፡ የቡድን መሪው በኢፌዲሪ ሕገመንግሥት እና በክልል ሕገመንግሥት ምዕራፍ ሦስት የተዘረዘሩትን ሰብአዊ መብቶች ለክፍሉ ተማሪዎች እንዲያነብ ያድርጉ ፡፡

ክለሳ

የዚህ የትምህርት ይዘት እንደ ሌሎቹ የትምህርት ይዘት ተማሪዎቹ ያላቸውን ሃሳብ ሲገልጹ መገምገም ባይሆንም ተማሪዎቹ የቤትሥራ እንዲ ሰሩ ማድርግ ነው፡፡ይህን ስናደርግ ከታች ከተሰጡት ስልቶች የትነኞቹን ብንጠቀም ለተማሪዎቹ የቀረቡትን የግምገማ ጥያቄዎች እንዲሁም የትምህርቱን ይዘት አላማ ለማስፈፅም ይረዱናል፡፡

- ተማሪዎች የትኛውን የመማር ማስተማር ዘዴን የመርጣሉ?
- በይበልጥ ማንበብ ወይስ መጻፍን ይመርጣሉ?
- ይህ ለምን እንደ ሆነ ልትገልፅ ትችላለህ ?
- ተማሪዎቹ የተሰጣችውን ጥያቄዎች ለመጨርስ ምን ያህል በራሳቸው ይተማመናሉ?
- ተማሪዎቹ በተናጥል ዎይስ በቡድን ነው የተሰጣችውን ሥራ በደንብ ሊያከናው የሚችሉት?
- የሚማሩትን የትምህርት ይዘት ለምን የመማር ፍላጎት ያተጣሉ ወይም ይስለቻሉ?

ይዘት 4. የህገመንግስት አይነቶች እና ባህሪያት

ከተማሪ የሚጠበቅ ዝቅተኛው የመማር ብቃት፡-

- የህገመንግስት አይነቶችን ይለያሉ፤
- በተፃፈ እና ባልተፃፈ ሕገመንግስት መካከል ያለውን ልዩነት ይገልፃሉ፤
- በቀላሉ የሚሻሻል እና የማይሻሻል ሕገመንግስት መካከል ያለውን ልዩነት ይለያሉ፤
- በሥራ የሚተገበር እና በስም ብቻ በተቀመጠ ሕገመንግስት መካከል ያለውን ልዩነት ይተነትናሉ፡፡

የመማር ማስተማር ሂደት

ተ.ቁ	ማዕቀፍ	ተግባራት
1	የትምህርት መርጃ መሳሪያ	የተማሪ መጸሓፍት፤ብላክ ቦርድ(የመጻፊያ ሰሌዳ)፤ጠመኔ እና ወረቀት የኢ.ፌዲሪ ሕገመንግሥት እና የክልል ሕገመንግሥት
2	የማስተማር ዘዴ	የማነቃቂያ ጥያቄ፤መግቢያ እና ማብራሪያ፤የግል ስራ፤ የቡድን ዉይይት እና በዉይይቱ ላይ ሃሳብን ማንፀባርቅ
3	ማጣቀሻ መጸሃፍት	በሕገመንግስት እና በህገመንግስታዊነት ዙሪያ የተጻፉ መፀሓፍት እና የፁሁፍ ህትመቶች በህገመንግሰት ዙሪያ

የይዘቱ ማብራሪያ

በዚህ ርዕስ ሥረ ተማሪዎች ስለ ህገመንግስት አይነቶች ይማራሉ፡፡ ተማሪዎቹን ስላለፍው የትምህርት ይዘት ማለትም ስለ ህገመንግስት አስፍላጊነት አሰታውሱቸው በመቀጠልም የዕለቱን ርዕስ በሰሌዳ ላይ በመፃፍ ተማሪዎች ደብተራቸው ላይ እንዲፅፉ እዘዙዋቸው፡፡

የማነቃቂያ ጥያቄ

- የተፃፈ ሕገ መንግስትን አስመልክቶ ምን ተገነዘባችሁ?
- ያልተፃፈን ሕገ መንግስት አስመልክቶ ምን አስያየት ይኖራችኋል?
- በሥራ የሚተገበር እና በስም ብቻ በተቀመጠ ሕገመንግስት መካከል ያለውን ልዩነት ተገነዘባችሁ?

እባኮትን መምህር ተማሪዎቹ ስለ ትምህርቱ ይዘት የቀደመ እውቀት ስለሚኖራችው የሁሉንም የተማሪዎች ሀሳብ በሰሌዳ ለይ በመጻፍ እውቀታቸውን እንዲያዳብሩ አድርግ፡፡

የሚከናወኑ ተግባራት :- የግል ስራ እና የቡድን ውይይት

ተማሪዎችን በሚያመቻቸው አቀማመጥ መሰርት በቡድን ክፈሏቸው ፡፡ አላማውም ተማሪዎች ህገመንግስተ የሚሻሻልበትን ሂደት ለማስገንዘብ ነው፡፡ ውይይቱን በመከታተል ተማሪዎች ለሚያጋጥማቸው ችግሮች አስፈላጊ ድጋፍ አድርጉ፡፡ በመቀጠልም ተማሪዎቹ ለጥቂት ደቂቃዎች ከተወያዩ በኃላ መልሳችውን ለክፍል ተማሪዎች እንዲያቀርቡ እገዛ አድርጉ፡፡በመጨረሻም በቀረበው ሀሳብ ለይ ማብራሪያ ስጥ፡፡

ክለሳ

የዚህ የትምህርት ይዘት እንደ ሌሎቹ የትምህርት ይዘት ተማሪዎቹ ያላቸውን ሃሳብ ሲገልጹ መገምገም ባይሆንም ተማሪዎቹ የቤትሥራ እንዲ ሰሩ ማድርግ ነው፡፡ይህን ስናደርግ ከታች ከተሰጡት ስልቶች የትነኞቹን ብንጠቀም ለተማሪዎቹ የቀረቡትን የግምገማ ጥያቄዎች እንዲሁም የትምህርቱን ይዘት አላማ ለማስፈፅም ይረዱናል፡፡

- ተማሪዎች የትኛውን የመማር ማስተማር ዘዴን የመርጣሉ?
- በይበልጥ ማንበብ ወይስ መጻፍን ይመርጣሉ?
- ይህ ለምን እንደ ሆነ ልትገልፅ ትችላለህ ?

- ተማሪዎቹ የተሰጣችውን ጥያቄዎች ለመጨርስ ምን ያህል በራሳቸው ይተማመናሉ?
- ተማሪዎቹ በተናጥል ዎይስ በቡድን ነው የተሰጣችውን ሥራ በደንብ ሊያከናው የሚችሉት?
- የሚማሩትን የትምህርት ይዘት ለምን የመማር ፍላጎት ያተጣሉ ወይም ይስለቻሉ?

የመማር ማስተማር ሂደት

ተ.ቁ	ማዕቀፍ	ተግባራት
1	የትምህርት መርጃ መሳሪያ	የተማሪ መጸሓፍት፤ብላክ ቦርድ(የመጻፊያ ሰሌዳ)፤ጠመኔ እና ወረቀት የኢ.ፌዲሪ ሕገመንግሥት እና የክልል ሕገመንግሥት
2	የማስተማር ዘዴ	የማነቃቂያ ጥያቄ፤መግቢያ እና ማብራሪያ፤የግል ስራ፤የቡድን ዉይይት እና በዉይይቱ ላይ ሃሳብን ማንፀባርቅ
3	ማጣቀሻ መጸሃፍት	በሕገመንግስት እና በህገመንግስታዊነት ዙሪያ የተጻፉ መፀሓፍት እና የፁሁፍ ህትመቶች በህገመንግሰት አይነቶች ዙሪያ

የይዘቱ ማብራሪያ

በዚህ ርዕስ ሥረ ተማሪዎች ስለ ህገመንግስት ባህሪያት ይማራሉ፡፡ ተማሪዎቹን ስላለፍው የትምህርት ይዘት ማለትም ስለ ህገመንግስት አስፍላጊነት አሰታውሱቸው በመቀጠልም የዕለቱን ርዕስ በሰሌዳ ላይ በመፃፍ ተማሪዎች ደብተራቸው ላይ እንዲፅፉ እዘዙዋቸው፡፡

የሚከናወኑ ተግባራት :- የግል ስራ እና የቡድን ውይይት

ተማሪዎችን በሚያመቻቸው አቀማመጥ መሰርት በቡድን ክፈሏቸው ፡፡ አላማውም ተማሪዎች ህገመንግሰተ የሚሻሻልበትን ሂደት ለማስገነዝበ ነው፡፡ ውይይቱን በመከታተል ተማሪዎች ለሚያጋጥማቸው ችግሮች አስፈላጊ ድጋፍ አድርግ፡፡ በመቀጠልም ተማሪዎቹ ለጥቂት ደቂቃዎች ከተወያዩ በኃላ መልሳችውን ለክፍል ተማሪዎች እንዲያቀርቡ እገዛ አድርጉ፡፡ በመጨርሻም በቀረበው ሀሳብ ለይ ማብራሪያ ስጡ፡፡

ክለሳ

የዚህ የትምህርት ይዘት እንደ ሌሎቹ የትምህርት ይዘት ተማሪዎቹ ያላቸውን ሃሳብ ሲገልጹ መገምገም ባይሆንም ተማሪዎቹ የቤትሥራ እንዲ ሰሩ ማድርግ ነው፡፡ይህን ስናደርግ ከታች ከተሰጡት ስልቶች የትነኞቹን ብንጠቀም ለተማሪዎቹ የቀረቡትን የግምገማ ጥያቄዎች እንዲሁም የትምህርቱን ይዘት አላማ ለማስፈፅም ይረዱናል፡፡

- ተማሪዎች የትኛውን የመማር ማስተማር ዘዴን የመርጣሉ?
- በይበልጥ ማንበብ ወይስ መጻፍን ይመርጣሉ?
- ይህ ለምን እንደ ሆነ ልትገልፅ ትችላለህ ?
- ተማሪዎቹ የተሰጣችውን ጥያቄዎች ለመጨርስ ምን ያህል በራሳቸው ይተማመናሉ?
- ተማሪዎቹ በተናጥል ዎይስ በቡድን ነው የተሰጣችውን ሥራ በደንብ ሊያከናው የሚችሉት?
- የሚማሩትን የትምህርት ይዘት ለምን የመማር ፍላጎት ያተጣሉ ወይም ይስለቻሉ?

ይዘት 5 ሕገመንግስታዊነት ሰላምንና መረጋጋትን በማስፈን ረገድ ያለው ሚና

ከተማሪ የሚጠበቅ ዝቅተኛው የመማር ብቃት፡-

- ሕገመንግስታዊነት ሰላምንና መረጋጋትን በማስፈን ረገድ ያለውን ሚና ይገነዘባሉ፤
- በሕገመንግስታዊነትና በሰላም መካከል ያለውን ግንኙነት ይዘረዝራሉ፤
- ሕገ መንግስታዊነት ሰላምና መረጋጋት በማስፈን ደረጃ ያሉትን ሚና ይዘረዝራሉ፡፡

የመማር ማስተማር ሂደት

ተ.ቁ	ማዕቀፍ	ተግባራት
1	የትምህርት መርጃ መሳሪያ	የተማሪ መጸሓፍት፤ብላክ ቦርድ(የመጻፊያ ሰሌዳ)፤ጠመኔ እና ወረቀት የኢፌዲሪ ሕገመንግሥት እና የክልል ሕገመንግሥት
2	የማስተማር ዘዴ	የማነቃቂያ ጥያቄ፤መግቢያ እና ማብራሪያ፤የግል ስራ፤የቡድን ዉይይት እና በዉይይቱ ላይ ሃሳብን ማንፀባርቅ
3	ማጣቀሻ መጸሃፍት	በህገመንግሰት አይነቶች ዙሪያ የተጻፉ መፀሓፍት እና የፁሁፍ ህትመቶች D.V.Wykandet.al.(eds.),RightsandConstitutionalism: The New southAfrican Legal Order, (1995)

የይዘቱ ማብራሪያ

- በዚህ ርዕስ ሥረ ተማሪዎች ስለ ሕገመንግስታዊነት ሰላምንና መረጋጋትን በማስፈን ረገድ ያለው ሚና ይማራሉ፡፡ ተማሪዎቹን ስላለፍው የትምህርት ይዘት ማለትም ስለ የህገመንግስት አይነቶች አሰታውሱቸው፡፡ በመቀጠልም የዕለቱን ርዕስ በሰሌዳ ላይ በመፃፍ ተማሪዎች ደብተራቸው ላይ እንዲፅፉ እዘዙዋቸው፡፡

እባኮትን መምህር ተማሪዎቹ ስለ ትምህርቱ ይዘት የቀደመ እውቀት ስለሚኖራችው የሁሉንም የተማሪዎች ሀሳብ በሰሌዳ ለይ በመጻፍ እውቀታቸውን እንዲያዳብሩ አድርግ፡፡

የሚከናወኑ ተግባራት ፡- የግል ስራ እና የቡድን ውይይት

ተማሪዎችን በሚያመቻቸው አቀማመጥ መሰርት በቡድን ክፈሏቸው ፡፡ አላማውም ተማሪዎች በትምህረት ቤታቸው እና በአከባቢያቸው ያሉ የመተዳደሪያ ደንቦች ሲጣሱ የሚያመጡትን ችግሮች ለማስገነዝብ ይረዳል፡፡ ውይይቱን በመከታተል ተማሪዎች ለሚያጋጥማቸው ችግሮች አስፈላጊ ድጋፍ አድርግ፡፡ በመቀጠልም ተማሪዎቹ ለጥቂት ደቂቃዎች ከተወያዩ በኃላ መልሳችውን ለክፍል ተማሪዎች እንዲያቀርቡ እገዛ አድርጉ፡፡በመጨርሻም በቀረበው ሀሳብ ለይ ማጠቃለያውን በማድረግ ማብራሪያ ስጥ፡፡

ክለሳ

የዚህ የትምህርት ይዘት እንደ ሌሎቹ የትምህርት ይዘት ተማሪዎቹ ያላቸውን ሃሳብ ሲገልጹ መገምገም ባይሆንም ተማሪዎቹ የቤትሥራ እንዲ ሰሩ ማድርግ ነው፡፡ይህን ስናደርግ ከታች ከተሰጡት ስልቶች የትነኞቹን ብንጠቀም ለተማሪዎቹ የቀረቡትን የግምገማ ጥያቄዎች እንዲሁም የትምህርቱን ይዘት አላማ ለማስፈፅም ይረዱናል፡፡

- ተማሪዎች የትኛውን የመማር ማስተማር ዘዴን የመርጣሉ?
- በይበልጥ ማንበብ ወይስ መጻፍን ይመርጣሉ?
- ይህ ለምን እንደ ሆነ ልትገልፅ ትችላለህ?
- ተማሪዎቹ የተሰጣችውን ጥያቄዎች ለመጨርስ ምን ያህል በራሳቸው ይተማመናሉ?
- ተማሪዎቹ በተናጥል ዎይስ በቡድን ነው የተሰጣችውን ሥራ በደንብ ሊያከናው የሚችሉት?
- የሚማሩትን የትምህርት ይዘት ለምን የመማር ፍላጎት ያተጣሉ ወይም ይስለቻሉ?

የክለሳ ጥያቄ መልስ

እውነት/ሀሰት	1	እውነት	2	ሀሰት	3	እውነት					
ምርጫ	1	A	2	B	3	C	4	C	5	C	

አጭረ መልስ

1. የህገመንግስታዊ አስፈላጊነት ጥቂቶቹ
   - የዴሞክራሲን ስረአት ያዳብራል
   - እኩልነትን ያዳብራል
   - የመንግስትን ስልጣን ይገድባል
2. **ሕገመንግስታዊነት ሰላምንና መረጋጋትን በማስፈን ረገድ ያለው ሚና**
   - የህግ የበላይነትን ለማረጋገጥ እና የዜጎችን ሰላም ለማረጋገጥ ይረዳል፡፡
3. በሥራ የሚተገበር እና በስም ብቻ በተቀመጠ ሕገመንግስት መካከል ያለውን ልዩነት ተገነዘባችሁ?
   - በሥራ ላይ የዋለ ሕገመንግስት የምንለው የህገመንግስቱ መርሆች፣ደንቦችና የመንግስት ኃላፊዎች ሕገመንግስቱን በማክበር ወይም በማስከበር ሥራ ላይ ሲውሉ ያለው ሕገመንግስት ሥራ ላይ የዋለ ሕገመንግስት ብለን እንጠራለን። በሌላ መልኩ በሥራ ላይ ያልዋለ ሕገመንግስት ማለትደግሞ የሕገመንግስቱ መርሆች፤ ደንቦች፣በፅሁፍ ሕገመንግስቱ ውስጥ ቢቀመጡም በተግባር ላይ ግን ሥራ ላይ ያልዋሉ ወይም በስም ደረጃ ብቻ ያሉ ከሆነ ሕገመንግስቱ ሥራ ላይ ያልዋለ ሕገመንግስት ይባላል።

ምዕራፍ 5፡ ሰብአዊ መብቶች

ለዚህ ምዕራፍ የተሰጠ የትምህርት ክፍለጊዜ ብዛት ……………………….16

መግቢያ

በዚህ ምዕራፍ ሥር ስለ ሰብአዊ መብቶች ፅንሰ ሃሳብ እና ምንነት ተምረሃል፡፡ በዚህ ምዕራፍ ውስጥ ደግሞ ስለ ሰብአዊ መብት ዓይነቶች እና የእኩልነት መብት ምንነት ትማራለህ። በተጨማሪም በክልሎች ሕገመንግስት ውስጥ የሰብአዊ መብቶች አያያዝ ሁኔታ ምን እንደሚመስል እና በኢትዮጵያ የሰብአዊ መብቶች መከበርና ተግዳሮቶችን ትማራለህ። ይህም ስለ ሰብአዊ መብቶች ያለህንን ግንዛቤ ለማጠናከር ይረዳሃል።

ቁልፍ ቃላት፡- አለም አቀፍዊ የሰብአዊ መብቶች ድንጋጌ፣ የዜጎች መብቶች፣ የኢኮኖሚያዊ መብቶች፣ በህይወት የመኖር መብት፣ የእኩልነት መብት፣ ጎጂ ተግባራት

የመማር ውጤቶች	**የትምህርት ይዘቶች**
✍ የሰብአዊ መብቶች ዓይነቶችን ትዘረዝራለህ / ትገልጻለህ ✍ የእኩልነት መብቶችን ምንነት ትገልፃለህ፣ በክልሎች ሕገ መንግሥታት የሰብአዊ መብቶችን አያያዝ ትገመግማለህ ✍ በኢትዮጵያ የሰብአዊ መብት ተግዳሮቶችን ትለያለህ።	5.1. የሰብአዊ መብቶች ዓይነቶች 5.2. የእኩልነት መብት 5.3. በክልሎች ሕገ መንግሥታት ውስጥ ሰብዓዊ መብቶች 5.4. በኢትዮጵያ የሰብአዊ መብት የማክበር እንቅፋቶች

ይዘት 1. የሰብአዊ መብቶች ዓይነቶች

ተማሪዎች ሊጎናፃፉ የሚገባቸ ዝቅተኛ የመማር ብቃቶች፡-

✍ የሰብአዊ መብቶች ዓይነቶችን ይለያሉ፤

✍ የሰብአዊ መብቶች ዓይነቶችን ይገልፃሉ፤።

ማብራሪያ

በዚህ ክፍለ ትምህርት ተማሪዎች የሰብአዊ መብቶችን እና የሰብአዊ መብቶችን ዓይነቶች ይማራሉ፡፡ ሰብአዊ መብቶች የመኖር፣ የእኩልነት፣ የነፃነት፣ የአካል ደህንነት ወዘተ መብቶች ናቸው። እንዲሁም ሶስት አይነት ሰብአዊ መብቶች አ፡፡ እነሱም የሲቪል እና የፖለቲካ መብቶች ፣የነጻነት መብቶች እና የመጀመሪያ ትውልድ መብቶች፣ ኢኮኖሚያዊ እና ማህበራዊ መብቶች ኢኮኖሚያዊ መብቶች ወይም ሁለተኛ ትውልድ መብቶች፣ እንዲሁም የአንድነት መብቶች ወይም የሶስተኛ ትውልድ መብቶች በመባል ይታወቃሉ።

የመማር ማስተማር ሂደት

	ማዕቀፍ	ተግባራት
1	የትምህረት መርጃ መሳሪያዎች	ጥቁር ሰሌዳ፣ ጠመኔ፣ የተማሪ መማሪያ መጽሐፍ፣ እርሳሶች፣ ሥዕሎች፣ እና ሠንጠረዥ
2	የማስተማር ስልቶች	የማነቃቂያ ጥያቄ፣ መግቢያ እና ማብራሪያ ፣ የግል ስራዎች, የቡድን ውይይት እና አቀራረብ
3	የማጣቀሻ ቁሳቁስ	በሰብአዊ መብቶች ዓይነቶች ላይ የተፃፉ መጣጥፎች እና መጽሔቶች
4	ቅድመ ዝግጅት	• የርዕስ እቅድን ማዘጋጀት እና በክፍል ውስጥ የሚከናወኑትን ተግባራት ማቀናጀት • የተለያዩ የማጣቀሻ መጻሕፍትን በማንበብ በደንብ መዘጋጀትና የትምህርት የመርጃ መሳሪያዎችን ማዘጋጀት
5	የርዕስ አቀራረብ	የትምህርቱ መግቢያ • የመማር ማስተማር ሂደት የሚጀምረው እዚህ ላይ ነው፡፡ • የዕለቱን ርዕስ ቀለል ባለ አቀራረብ እና በጥያቄ ሊጀምሩ ይችላሉ፡፡
		የትምህርቱ አካል • በመንግስት መዋቅር ላይ እውቀት መፍጠር • ርዕሱን በጥቁር ሰሌዳው ላይ ከፃፉ በኋላ ተማሪዎች በማስታዋሻ ደብተራቸው እንዲጽፉ በማድረግ እንዲወያዩ ካደረጉ በኋላ ሰፊ ማብራሪያዎችን ያድርጉ

		ምዘና እና ግምገማ ✍ የትምህርቱን ማጠቃለያ ማድረግ፣ የክትትል ስራዎችን እና ጥያቄዎችን በቃል ማቅረብ፣ አስፈላጊ ከሆነ የክፍል ፈተና መስጠት ይችላሉ፡፡ ✍ እነዚህም የግምገማ ጥያቄዎች የትምህርቱ ዓላማዎች ምን ያህል እንደተሳኩ ለመገምገም ይረዱዎታል፡፡ **ግምገማ** ✍ በትምህርቱ መጨረሻ ተማሪዎችዎ ጥያቄዎችን በመጠየቅ የትምህርቱን አስፈላጊ ፅንሰ ሀሳቦች መረዳታቸውን ያረጋግጡ፡፡ **ክትትል** ✍ ተማሪዎቹ የዕለቱን ርዕስ መገንዘባቸውን ለማወቅ በተናጠል የተለያዩ ጥያቄዎችን በመስጠት እንዲሰሩ ያድርጉ ።

ተግባር 2. የተግባር እንቅስቃሴ ምላሾች

ከዚህ በታች ባለው ሠንጠረዥ ውስጥ ያሉትን የሰብአዊ መብቶች ዓይነቶች በባዶ ቦታዎች በመዘርዘር ለክፍል አቅርብ።

ተ.ቁ	የሲቪል እና የፖለቲካ መብቶች	ኢኮኖሚያዊ፣ ማህበራዊ እና ባህላዊ መብቶች	የአንድነት/የወንድማማችነት መብቶች
1	በህይወት የመኖር መብት	የመሥራት መብት	ደህንነት የመጠበቅ መብት
2	የአካል ደህንነት መብት	የማህበራዊ ዋስትና መብት	ስልጣን የማግኘት መብት
3	የነፃነት መብት	የስራ እድል የማግኘት መብት	ንብረትን በእኩልነት የመጋራት መብት
4	በህይወት የመኖር መብት	ጥሩ ሕይወት የመኖር መብት	የኢኮኖሚ እና የማህበራዊ ልማት መብት

ይዘት 2. የእኩልነት መብት

ተማሪዎች ሊጎናፀፉ የሚገባቸው ዝቅተኛ የመማር ብቃቶች፡-

- የእኩልነት መብትንት የገልፃለ
- የእኩልነት መብቶችን ትዘረዝራለህ።

ማብራሪያ

በዚህ ክፍል ተማሪዎች የእኩልነት መብት በህብረተሰብ ውስጥ እኩል እድል የማግኘት መብት መሆኑን ይማራሉ. በቀላሉ ሁሉንም በእኩልነት ማገልገል ነው እንጂ የተለየ ጥቅም ለማንም አለመስጠት የግለሰብም ሆነ የቡድኑን ተአማኒነት የሚቀንስ ነው። ይህ ማለት ሁሉም ሰው በህግ ፊት እኩል ነው እና ያለ አድልዎ እኩል ጥበቃ አለው ማለት ነው::

የመማር ማስተማር ሒደት

	ማዕቀፍ	ተግባራት
1	የትምህረት መርጃ መሳሪያዎች	ጥቁር ሰሌዳ፣ ጠመኔ፣ የተማሪ መማሪያ መጽሐፍ፣ እርሳሶች፣ ሥዕሎች፣ እና ሠንጠረዥ
2	የማስተማር ስልቶች	የማነቃቂያ ጥያቄ፣ መግቢያ እና ማብራሪያ ፣ የግል ስራዎች፣የቡድን ውይይት እና አቀራረብ
3	የማጣቀሻ ቁሳቁስ	በሰብአዊ መብቶች ዓይነቶች ላይ የተፃፉ መጣጥፎች እና መጽሔቶች
4	ቅድመ ዝግጅት	- የርዕስ እቅድን ማዘጋጀት እና በክፍል ስጥ የሚከናወኑትን ተግባራት ማቀናጀት - የተለያዩ የማጣቀሻ መጻሕፍትን በማንበብ በደንብ መዘጋጀትና የትምህርት መርጃ መሳሪያዎችን ማዘጋጀት
5	የርዕስ አቀራረብ	የትምህርቱ መግቢያ - የመማር ማስተማር ሂደት የሚጀምረው እዚህ ላይ ነው፡፡ - የዕለቱን ርዕስ ቀለል ባለ አቀራረብ እና በጥያቄ ሊጀምሩ ይችላሉ፡፡
		የትምህርቱ አካል - በመንግስት መዋቅር ላይ እውቀት መፍጠር - ርዕሱን በጥቁር ሰሌዳው ላይ ከፃፉ በኋላ ተማሪዎች በማስታዋሻ ደብተራቸው እንዲጽፉ በማድረግ እንዲወያዩ ካደረጉ በኋላ ሰፊ ማብራሪያዎችን ያድርጉ

		ምዘና እና ግምገማ ✍ ለትምህርቱ ማጠቃለያ መስጠት፣ የክትትል ስራዎችን እና ጥያቄዎችን በቃል ማቅረብ፣ አስፈላጊ ከሆነ የክፍል ፈተና መስጠት ይችላሉ፡፡ ✍ እነዚህም የግምገማ ጥያቄዎች የትምህርቱ ዓላማዎች ምን ያህል እንደተሳኩ ለመገምገም ይረዱዎታል፡፡ **ግምገማ** ✍ በትምህርቱ መጨረሻ ተማሪዎችዎ ጥያቄዎችን በመጠየቅ የትምህርቱን አስፈላጊ ፅንሰ ሀሳቦች መረዳታቸውን ያረጋግጡ፡፡ **ክትትል** ✍ ተማሪዎቹ የዕለቱን ርዕስ መገንዘባቸውን ለማወቅ በተናጠል የተለያዩ ጥያቄዎችን በመስጠት እንዲሰሩ ያድርጉ ።

ተግባር3. የቡድን ውይይት መልስ

በአካባቢያችሁ የእኩልነት መብት አፈፃፀምን ደረጃ በቡድን በመሆን ተወያዩ እና ለክፍል አቅርቡ።

በኢትዮጵያ ፌዴራላዊ ዲሞክራሲያዊ ሪፐብሊክ ሕገ መንግሥት አንቀጽ 25 መሠረት ማንኛውም ሰው በሕ ግፊት እኩል ነው። ይህ ማንኛም ሰው ያለምንም ልዩነት (በመልክ፣ በጾታ፣ በሃይማኖት፣ በፖሊቲካ አመለካከት፣በብሄር፣ በማህበራዊ የኑሮ ደረጃ መሰረት እና ወዘተ) ሳይገደብ በህግ ፊት እኩል ነው፡፡

በኢትዮጵያ ፌዴራላዊ ዲሞክራሲያዊ ሪፐብሊክ ሕገ መንግሥት አንቀጽ 25 ሥር የተዘረዘሩት ዋና ዋና የእኩልነት መብቶች የሚከተሉት ናቸው።

በዚህ ጽሑፍ ውስጥ የእኩልነት መብቶች ትኩረት የሚሰጥባቸው ወሳኝ ነጥቦች ናቸው። እነርሱም፡-

- ✍ የፆታ እኩልነት
- ✍ የቀለም እኩልነት
- ✍ የሃይማኖት እኩልነት
- ✍ የማህበራዊ ደረጃ /ሁኔታ/ እኩልነት

- የብሄር እኩልነት
- የዘር እኩልነት
- የቋንቋ እኩልነት
- የሃይማኖት እኩልነት እና የመሳሰሉት ናቸው።

ተግባር 3. የቡድን ውይይት መልስ

በአካባቢያችሁ የእኩልነት መብት አፈፃፀምን ደረጃ በቡድን በመወያየት ለክፍል አቅርቡ።

እነዚህን ድክመቶች እንዴት ማስወገድ ይቻላል? ተማሪዎችን በቡድን በማቋቋም ጥናትና ምርምር በማድረግ ከላይ የተገለጹትን የእኩልነት መብቶች በህብረተሰቡ ውስጥ መተግበራቸውን እንዲያብራሩ ያድርጉ። መምህሩ የበለጠ ማብራሪያ እንዲሰጡ እና ከተማሪዎቹ ጋር እንዲወያዩ ይጠበቃል።

ይዘት 3. የሰብአዊ መብቶች በኢትዮጵያ ክልሎች ሕገ መንግሥት

ተማሪዎች ሊጎናፃፉ የሚገባቸው ዝቅተኛ የመማር ብቃቶች፡-

- ✓ በክልሎች ሕገ መንግሥት የተደነገጉትን የሰብዓዊ መብቶች ትዘረዝራለህ፤
- ✓ በክልሎች ሕገ መንግስት ውስጥ ያሉ የሰብአዊ መብቶችን ትለያለህ::

አጠቃላይ መግለጫ

በዚህ ክግለ ትምህርት ተማሪዎች ስለ ሰብአዊ መብቶች በኢትዮጵያ ክልሎች ሕገ መንግሥት ይማራሉ። የኢትዮጵያ ፌዴራላዊ ዴሞክራሲያዊ ሪፐብሊክ ሕገ መንግሥት አንቀጽ 52/2ለ ክልሎች የራሳቸውን ሕገ መንግሥት አውጥተው እንዲተገብሩ ያበረታታል። በመሆኑም የ1995ቱ የኦሮሚያ ክልል ሕገመንግስት እንዲሁም ለደቡብ ብሔር ብሔረሰቦችና ሕዝቦች የፀደቀው ሕገ መንግሥት ተዘጋጀ። የቤኒሻንጉል ጉሙዝ ክልል እና የጋምቤላ ክልል ሕገ መንግሥት ከአንድ ዓመት በኋላ የራሳቸውን ሕገ መንግሥት አርቅቀዋል ፡፡በተጨማሪም የአፋር ክልል የራሱን ሕገ መንግሥት አርቅቋል፡፡ በተመሳሳይ የሲዳማ ክልል አዲስ ክልል (10ኛ ክልል) ሆኖ በፌዴራል ፓርላማ ተቋቁሟል ፡፡የክልሉ ሕገ መንግሥትም ክልሎች ሰብዓዊ መብቶችን በራሳቸው ሕገ መንግሥት እንዲገነዘቡ ያግዛል።

የመማር ማስተማር ሂደት

	ማዕቀፍ	ተግባራት
1	የትምህርት መርጃ መሳሪያዎች	ጥቁር ሰሌዳ፣ ጠመኔ፣ የተማሪ መማሪያ መጽሐፍ፣ እርሳሶች፣ ሥዕሎች፣ እና ሠንጠረዥ
2	የማስተማር ስልቶች	የማነቃቂያ ጥያቄ፣ መግቢያ እና ማብራሪያ ፣ የግል ስራዎች, የቡድን ውይይት እና አቀራረብ
3	የማጣቀሻ ቁሳቁስ	በሰብአዊ መብቶች ዓይነቶች ላይ የተፃፉ መጣጥፎች እና መጽሔቶች
4	ቅድመ ዝግጅት	✍ የርዕስ እቅድን ማዘጋጀት እና በክፍል ውስጥ የሚከናወኑትን ተግባራት ማቀናጀት ✍ የተለያዩ የማጣቀሻ መጻሕፍትን በማንበብ በደንብ መዘጋጀትና የትምህርት መርጃ መሳሪያዎችን ማዘጋጀት
5	የርዕስ አቀራረብ	**የትምህርቱ መግቢያ** ✍ የመማር ማስተማር ሂደት የሚጀምረው እዚህ ላይ ነው፡፡ ✍ የዕለቱን ርዕስ ቀለል ባለ አቀራረብ እና በጥያቄ ሊጀምሩ ይችላሉ፡፡
		የትምህርቱ አካል ✍ በመንግስት መዋቅር ላይ እውቀት መፍጠር ✍ ርዕሱን በጥቁር ሰሌዳው ላይ ከፃፉ በኋላ ተማሪዎች በማስታዋሻ ደብተራቸው እንዲጽፉ በማድረግ እንዲወያዩ ካደረጉ በኋላ ሰፊ ማብራሪያዎችን ያድርጉ
		ምዘና እና ግምገማ ✍ ለትምህርቱ ማጠቃለያ መስጠት፣ የክትትል ስራዎችን እና ጥያቄዎችን በቃል ማቅረብ፣ አስፈላጊ ከሆነ የክፍል ፈተና መስጠት ይችላሉ፡፡ ✍ እነዚህም የግምገማ ጥያቄዎች የትምህርቱ ዓላማዎች ምን ያህል እንደተሳኩ ለመገምገም ይረዱዎታል፡፡ **ግምገማ** ✍ በትምህርቱ መጨረሻ ተማሪዎችዎን ጥያቄዎችን በመጠየቅ የትምህርቱን አስፈላጊ ፅንሰ ሀሳቦች መረዳታቸውን ያረጋግጡ፡፡ **ክትትል** ✍ ተማሪዎቹ የዕለቱን ርዕስ መገንዘባቸውን ለማወቅ በተናጠል የተለያዩ ጥያቄዎችን በመስጠት እንዲሰሩ ያድርጉ ።

ተግባር4. የቡድን ውይይት መልስ

በኢ.ፌዴሪ ሕገ መንግሥት የተደነገጉት ሰብዓዊ መብቶች በክልሎች ሕገ መንግሥታት ተካተዋል? ምክንያቱስ? መልስህን በዝርዝር ግለፅ።

የኢ.ፌዲሪ ህገ መንግስት አንቀፅ 52/2ለ የክልል መንግስታት የራሳቸውን ህገ መንግስቶች እና ሌሎች ህጎችን የማዘጋጀት እና የመተግበር የህግ አውጪነት ስልጣን ይሰጣቸዋል። ከዚያም የኦሮሚያ፣ የትግራይ፣ የደቡብ፣ የሶማሌ፣ የአማራ ክልሎች ሕገ-መንግሥቶች ተዘጋጅተዋል። ከአንድ ዓመት በኋላ በ1996 የቤኒሻንጉል ጉሙዝ ክልል እና የጋምቤላ ክልል ሕገ መንግሥታት ተረቀቁ። በተጨማሪም የሲዳማ ክልል ህገ መንግስት በ2020 እ.አ.አ የተረቀቀው ፌዴሬሽኑ አዲስ ክልል ለመሆን ከወሰነ በኋላ ነው። ከዚያም መምህሩ ተማሪዎች የኢትዮጵያን ክልሎች ሕገ መንግሥት አንብበው ሰብዓዊ መብቶችን እንዲዘረዝሩ ይመራል።

ተግባር 5. የግንዛቤ ጥያቄዎች መልስ

በአቶ ቶላ ላይ በፖሊስና በፍርድ ቤት የተወሰደው የሰብኣዊ መብት ጥሰቶች የክልሉ ሕገ መንግሥታዊ መርሆዎች የትኞቹ ናቸው? ለምን እንደ ጥሰት ትቆጥራቸዋለህ? በቡድን በመወያየት ለክፍል አቅርቡ፡፡

ማንኛውም ፖሊስ የሚመራበት መመሪያ ሁሉንም ማህበረሰቦች ያለምንም አድልዎ በእኩልነት ያገለግላል። የፖሊስ ተቀዳሚ ተግባር የህዝብን ደህንነት ማስጠበቅ ነው። ነገር ግን ዴሞክራሲ ባልጠነከረበት ሀገር የፖሊስ ሃይል በህግ ወደ ማይፈቀዱ ነገሮች ተለውጦ መብት ደፍጣጭ ሊሆን ይችላል። በዚህ ረገድ ፍርድ ቤቶች የሚጠበቅባቸውን ሚና ላይወጡ ይችላሉ።

ስለዚህ ከተጣሱት ሕገ መንግሥታዊ መርሆዎች ጥቂቶቹ፡-

- እስረኛውን ያለ ክስ ለረጅም ጊዜ ማቆየት፣
- ማንም ማየት በማይችልበት ጨለማ ውስጥ መሳደብ እና መደብደብ፤
- ፍርድ ቤቱ ጉዳያቸውን በዝግ ችሎት መወሰን፤
- የቤተሰብ እና የህግ አማካሪዎችን እንዳይገናኙ ማድረግ፤
- ያለፍርድ የረጅም ጊዜ ማሰር።

ይዘት 4. በኢትዮጵያ የሰብአዊ መብት ጥበቃ ተግዳሮቶች

ተማሪዎች ሊጎናፃፉ የሚገባቸው ዝቅተኛ የመማር ብቃቶች፡-

- በኢትዮጵያ ውስጥ ያሉ የሰብአዊ መብት ተግዳሮቶችን ትለያለህ፣
- የሰብአዊ መብት መከበርን ሂደት በኢትዮጵያ ደረጃ ትገልፃለህ።

አጠቃላይ አስተያየቶች

በዚህ ክፍል ውስጥ ተማሪዎች ስለ ጎጂ ልማዳዊ ድርጊቶች ይማራሉ፡፡.በአለም ላይ ያለ ማንኛውም ማህበራዊ ቡድን የራሱ የሆነ ባህላዊ እና ሃይማኖታዊ ልምምዶች አሉት.፡፡ ይህ ባህል ብዙ ሰዎችን የሚረዳ ቢሆንም ጥቂት ሰዎች ግን ይጎዳሉ፡፡ ለምሳሌ ሴቶች ሕግ እየተጣሰ ይጎዳሉ ፡፡ ምክንያቱም የሰዎች ስቃይ እና ለቅሶ በሰዎች ዘንድ ተቀባይነት ስለሌለው ጎጂ ልማዶቹን ማስወገድ ይገባል፡፡ ሴቶችም ከእነዚህ ድርጊቶች ሰለባዎች አንዱ ናቸው::

የመማር ማስተማር ሂደት

	ማዕቀፍ	ተግባራት
1	የትምህረት መርጃ መሳሪያዎች	ጥቁር ሰሌዳ፣ ጠመኔ፣ የተማሪ መማሪያ መጽሐፍ፣ እርሳሶች፣ ሥዕሎች፣ እና ሠንጠረዥ
2	የማስተማር ስልቶች	የማነቃቂያ ጥያቄ፣ መግቢያ እና ማብራሪያ ፣ የግል ስራዎች፣የቡድን ውይይት እና አቀራረብ
3	የማጣቀሻ ቁሳቁስ	በሰብአዊ መብቶች ዓይነቶች ላይ የተፃፉ መጣጥፎች እና መጽሔቶች
4	ቅድመ ዝግጅት	- የርዕስ እቅድን ማዘጋጀት እና በክፍል ስጥ የሚከናወኑትን ተግባራት ማቀናጀት - የተለያዩ የማጣቀሻ መጻሕፍትን በማንበብ በደንብ መዘጋጀትና የትምህርት መርጃ መሳሪያዎችን ማዘጋጀት
5	የርዕስ አቀራረብ	የትምህርቱ መግቢያ - የመማር ማስተማር ሂደት የሚጀምረው እዚህ ላይ ነው፡፡ - የዕለቱን ርዕስ ቀለል ባለ አቀራረብ እና በጥያቄ ሊጀምሩ ይችላሉ፡፡

		የትምህርቱ አካል ✍ በመንግስት መዋቅር ላይ እውቀት መፍጠር ✍ ርዕሱን በጥቁር ሰሌዳው ላይ ከፃፉ በኋላ ተማሪዎች በማስታዋሻ ደብተራቸ እንዲጽፉ በማድረግ እንዲወያዩ ካደረጉ በኋላ ሰፊ ማብራሪያዎችን ያድርጉ
		ሚዘና እና ግምገማ ✍ የትምህርቱን ማጠቃለያ ማድረግ፣ የክትትል ስራዎችን እና ጥያቄዎችን በቃል ማቅረብ፣ አስፈላጊ ከሆነ የክፍል ፈተና መስጠት ይችላሉ፡፡ ✍ እነዚህም የግምገማ ጥያቄዎች የትምህርቱ ዓላማዎች ምን ያህል እንደተሳኩ ለመገምገም ይረዱዎታል፡፡ **ግምገማ** ✍ በትምህርቱ መጨረሻ ተማሪዎችዎን ጥያቄዎችን በመጠየቅ የትምህርቱን አስፈላጊ ፅንሰ ሀሳቦች መረዳታቸውን ያረጋግጡ፡፡ **ክትትል** ✍ ተማሪዎቹ የዕለቱን ርዕስ መገንዘባቸውን ለማወቅ በተናጠል የተለያዩ ጥያቄዎችን በመስጠት እንዲሰሩ ያድርጉ ።

ተግባር 6. የቡድን ውይይት መልስ

1. ከላይ ከተጠቀሱት ጎጂ ልማዳዊ ድርጊቶች ውስጥ በአካባቢያችሁ የሚተገበሩት የትኞቹ ናቸው?
2. ከላይ ከተጠቀሱት ጎጂ ልማዳዊ ድርጊቶች በተጨማሪ በአካባቢያችሁ ያሉትን የሚታወቁትን ለክፍሉ ያቅርቡ፡፡

የክፍል ተማሪዎችን ከተቻለ እንደየመኖሪያ አካባቢያቸው በተለያዩ ቡድኖች ይከፋፍሏቸው፡፡ ዓላማውም ተማሪዎች የመማር ተግባራቶቻቸውን በተግባራዊ መልኩ እንዲገነዘቡ ማድረግ ነው።በእንቅስቃሴ ውስጥ የቤተሰብ አባላትን እና ሰዎችን በሚጠይቁ ጥያቄዎች ላይ በመመስረት አንዳንድ ጎጂ ልማዳዊ ድርጊቶች በመማሪያ መጽሀፉ ውስጥ ተዘርዝረዋል። በዙሪያዎ ያሉትን ግኝቶቻቸውን ለክፍሉ ለማቅረብ. ተማሪዎች ሃሳቦችን ለመጋራት ከተቸገሩ እርዷቸው። ለውይይት የተወሰነ ጊዜ ከሰጧቸው በኋላ መልሱን ለክፍሉ እንዲያብራሩ ያድርጉ፡፡ ከዚያም ፅንሰ-ሀሳቦቹን በጥቁር ሰሌዳ ላይ በመፃፍ አስተያየታቸውን ያጠቃሉ።

ይዘት 5. በኢትዮጵያ ውስጥ የሰብአዊ መብት ጥበቃን የሚያደናቅፉ ጉዳዮች

ቢያንስ ተማሪዎች ሊጎናፃፉ የሚገባቸዉ የመማር ብቃቶች፡-

በዚህ ትምህርት መጨረሻ ላይ፡

- ድህነትን እና ኢ-እኩልነትን በኢትዮጵያ የሰብአዊ መብት እንቅፋት አድርገው ይገልጹታል።
- በኢትዮጵያ የህጻናት ጉልበት ብዝበዛ፣ የተቋማዊ ድክመት እና የዲሞክራሲ እጦት የሰብአዊ መብት እንቅፋት መሆናቸውን ይለያሉ፤
- ግጭት እና መፈናቀል በኢትዮጵያ የሰብአዊ መብት አከባበር ተግዳሮቶች እንደሆኑ ትገመግማላችሁ፡፡

የዚህ ጥናት አጠቃላይ እይታ

በዚህ ትምህርት ለሰብአዊ መብት ጥበቃ እንቅፋት የሚሆኑ ጉዳዮችን ይማራሉ፡ ከሰብአዊ መብት ጥበቃ እንቅፋት መካከል አንዳንዶቹ ለአቅመ አዳም ያልደረሱ ህጻናት ጉልበት ብዝበዛ፣ ተቋማዊ ድክመት፣ የዲሞክራሲ እጦት፣ ድህነት እና እኩልነት ናቸው።

	ማዕቀፍ	ተግባራት
1	የትምህረት መርጃ መሳሪያዎች	ጥቁር ሰሌዳ፣ ጠመኔ፣ የተማሪ መማሪያ መጽሐፍ፣ እርሳሶች፣ ሥዕሎች፣ እና ሠንጠረዥ
2	የማስተማር ስልቶች	የማነቃቂያ ጥያቄ፣ መግቢያ እና ማብራሪያ ፣ የግል ስራዎች, የቡድን ውይይት እና አቀራረብ
3	የማጣቀሻ ቁሳቁስ	በሰብአዊ መብቶች ዓይነቶች ላይ የተፃፉ መጣጥፎች እና መጽሔቶች
4	ቅድመ ዝግጅት	- የርዕስ እቅድን ማዘጋጀት እና በክፍል ስጥ የሚከናወኑትን ተግባራት ማቀናጀት - የተለያዩ የማጣቀሻ መፅሕፍት በማንበብ በደንብ መዘጋጀትና የትምህርት መርጃ መሳሪያዎችን ማዘጋጀት
5	የርዕስ አቀራረብ	**የትምህርቱ መግቢያ** - የመማር ማስተማር ሂደት የሚጀምረ እዚህ ላይ ነ፡፡ - የዕለቱን ርዕስ ቀለል በለ አቀራረብ እና በጥያቄ ልጀምሩ ይችላሉ፡፡

		የትምህርቱ አካል ✍ በመንግስት መዋቅር ላይ እውቀት መፍጠር ✍ ርዕሱን በጥቁር ሰሌዳው ላይ ከፃፉ በኋላ ተማሪዎች በማስታዋሻ ደብተራቸ እንዲጽፉ በማድረግ እንዲወያዩ ካደረጉ በኋላ ሰፊ ማብራሪያዎችን ያድርጉ
		ምዘና እና ግምገማ ✍ ለትምህርቱ ማጠቃለያ መስጠት፣ የክትትል ስራዎችን እና ጥያቄዎችን በቃል ማቅረብ፣ አስፈላጊ ከሆነ የክፍል ፈተና መስጠት ይችላሉ፡፡ ✍ እነዚህም የግምገማ ጥያቄዎች የትምህርቱ ዓላማዎች ምን ያህል እንደተሳኩ ለመገምገም ይረዱዎታል፡፡ **ግምገማ** ✍ በትምህርቱ መጨረሻ ተማሪዎችዎን ጥያቄዎችን በመጠየቅ የትምህርቱን አስፈላጊ ፅንሰ ሀሳቦች መረዳታቸውን ያረጋግጡ፡፡ **ክትትል** ✍ ተማሪዎቹ የዕለቱን ርዕስ መገንዘባቸን ለማወቅ በተናጠል የተለያዩ ጥያቄዎች በመስጠት እንዲሰሩ ያድርጉ ።

የመረዳት ጥያቄ

ተግባር 7፡ የቡድን ውይይት

እኩልነት እና ድህነት ከሰብአዊ መብት ጥበቃ ጋር እንዴት ይዛመዳሉ?

ቡድኑ በድህነት ፣በእኩልነት እና በዜጎች ሰብአዊ መብቶች መካከል ስላለው ግንኙነት ሲወያይ የድህነት ዘላቂነት የሰብአዊ መብት ጥበቃ ስኬት ላይ ጥያቄ መፍጠሩ አይቀርም። ረሃብ እራሱ ሰብአዊ መብቶችን ይጥሳል፤ የተራበ ሰው ደግሞ ሌሎች ሰብአዊ መብቶችን አያከብርም.፤ ለምሳሌ በስህተት ለሴቶች የበታችነት ስሜት እንዲሰማቸው ማድረግ የሀገሪቱን የዴሞክራሲ እድገት ማደናቀፍ እና የሴቶችን መብት አደጋ ላይ ሊጥል ይችላል። .

ከአቅም በላይ የሚሰሩ ልጆች

ለአቅመ አዳም ያልደረሱ ህጻናት የጉልበት ብዝበዛ በአካላቸው እና በአእምሮአቸው ላይ ከፍተኛ ጉዳት ያደርሳል።ለሞትም ያጋልጣል።ይህ ወደ ባርነት፣ህገ ወጥ ወሲብ እና

ኢኮኖሚያዊ ብክነት ይዳርጋል።በማንኛውም ምክንያት ትምህርታቸውን እንዲያቋርጡ ያደርጋቸዋል። እራሳቸውን እንዲጠሉ ያደርጋቸዋል።

በቡድን 'ሀ' ስር ያሉትን የሰብአዊ መብት ገደቦች በቡድን 'ለ' ስር ካለው ተጽእኖ ጋር ያገናኙ፡፡			
	'ሀ'	'ለ'	
1	የሰብአዊ መብቶች ኮሚሽን	ሀ	ልጆችን ከአቅማቸው በላይ ማሰራት
2	የሕፃናት ጉልበት ብዝበዛ	ለ	መፈናቀል
3	ከመኖሪያ ቤት እና ከአከባቢ በግዳጅ መፈናቀል	መ	የሴቶችን መብት የሚጥሱ ተግባራት
4	ጠለፋ እና ያለ እድሜ ጋብቻ	ሐ	የሰብአዊ መብት ድርጅት

<u>የምዕራፉ የክለሳ ጥያቄዎች</u>

የሚከተሉትን ሀሳቦች ትክክል ከሆነ እውነት፣ የተሳሳተ ከሆነ ደግሞ ሐሰት በማለት መልስ/ሺ።

1. በክልሎች ሕገ መንግሥቶች ውስጥ የተካተቱት የሰብአዊ መብቶች ከፌዴራል ሕገ መንግሥት በቀጥታ የተወሰዱ ናቸው።
2. የሰብአዊ መብት ተቋማት ድክመት መሠረታዊ መብቶች መከበር ላይ ትልቅ ሚና ይጫወታል።
3. የእኩልነት መብት ሁሉም ዜጎች ከጋራ የሃገር ሀብት እኩል ተጠቃሚ እንዲሆኑ ዋስትና ይሰጣል።

II. ለሚከተሉት ጥያቄዎች ትክክለኛውን መልስ ምረጡ፡፡

1. ከሚከተሉት መብቶች ውስጥ ለሁሉም መብቶች መሰረት የሆነው የትኛው ነው?

ሀ. በህይወት የመኖር መብት ሐ. የእኩልነት መብት

ለ. የነፃነት መብት መ. የመከበር መብት እና የግል ኑሮ የመጠበቅ መብት

2. ከሚከተሉት ውስጥ በሲቪል እና በፖለቲካዊ መብቶች የማይመደበው የትኛው ነው?

ሀ. ከባርነት ነፃ የመሆን መብት ሐ. ንብረት የማግኘት መብት

ለ. የሃይማኖት እና የአመለካከት ነፃነት መ. የጤና እንክብካቤ የማግኘት መብት

3. ማንኛውንም ሰው በእኩል ማገልገል እና የግለሰብም ሆነ የቡድንን ጥቅም አለመጣስ ምን ይባላል?

ሀ. የእኩልነት መብት ሐ. የመደራጀት መብት

ለ. በሕይወት የመኖር መብት መ. ሁሉም መልስ ነው፡፡

4. ነፍሰ ጡር እና የሚያጠቡ ሴቶች አንዳንድ ምግቦችን እና መጠጦችን እንዳይወስዱ የሚከለክሉ ተግባራት ምን ይባላሉ?

ሀ. እንጥል መቁረጥ

ለ.የወተት ጥርስ /ግግ/መንቀል

ሐ.ምግብ መከልከል መ. የዐይን ሽፋሽፍትን መቁረጥ

5. የሰብአዊ መብቶች ባህሪይ የሆነው የትኛው ነው?

ሀ. ሁለንተናዊ መብት ነው፡፡ ሐ. የማይሰጥ መብት ነው።

ለ. ተፈጥሯዊ መብት ነው ፡፡ D. ሁሉም መልስ ናቸው።

አዛምድ

‘ሀ’	‘ለ’
1. ትምህርት የማግኘት መብት	ሀ. የሲቪል እና የፖለቲካ መብቶች
2. የግል ምስጢር መብት	ለ. ኢኮኖሚያዊ እና ማህበራዊ መብቶች
3. ሥልጣን የማግኘት መብት	ሐ. የወንድማማችነት መብቶች

አጭር መልስ ስጥ።

1. የእኩልነት መብት እንዴት ይገለጻል?
2. የሰብአዊ መብቶች ዓይነቶች ምን ምን ናቸው?
3. ጎጂ ልማዳዊ ድርጊቶች እንዴት በሰብአዊ መብቶች ላይ ተፅዕኖ ይፈጥራሉ?

የያቄዎች መልስ

ተ.ቁ	እውነት ወይም ሐሰት		ምርጫ				አዛምድ
1	እውነት	1	ሀ	4	ሐ	1	ለ
2	ሐሰት	2	መ	5	ሠ	2	ሀ
3	እውነት	3	ሀ			3	ሐ

ምዕራፍ 6፡ የግጭት አፈታት እና የሰላምግንባታ

ለዚህ ምዕራፍ የተሰጠ የትምህርት ክፍለጊዜ ብዛት ………………………..16

መግቢያ

ይህ ምዕራፍ በሰላም ግንባታ፣ በግጭት መንስኤዎች፣በግጭት አፈታት ፅንሰ ሃሳቦችና የግጭት አፈታት ስልቶችን ላይ ያተኩራል። በተጨማሪም የሰላም ግንባታ አስፈላጊነትና ግጭቶችን ለመፍታት የሃገር በቀል ተቋማትን ሚናን ማስተዋወቅ ላይ ያተኩራል። ስለዚህ ተማሪዎች በዕለትተ ዕለት ሕይወት ውስጥ ግጭቶችን የመፍታት ክህሎቶችን እንዲያዳብሩ ያግዛቸዋል።

የመማር ውጤቶች	የትምህርቱ ይዘቶች
የሰላም እናግጭት ጽንሰ-ሀሳቦችን ማብራራት; የሰላም ግንባታን አስፈላጊነት ማብራራት የግጭት መንስኤዎችን ይዘርዝሩ; የተለያዩ የግጭትአፈታት ስልቶችን መለየት; የግጭት አፈታት ክህሎትንማሳየት; በግጭት አፈታት ሂደት ውስጥ የሃገር በቀል ተቋማት አስፈላጊነት መገምገም።.	6.1 የግጭትና ሰላምግንባታ ጽንሰ-ሀሳብ 6.2 የግጭት መንስኤዎች 6.3 ግጭቶችን መፍታት 6.3.1 የግጭት አፈታት ስልቶች 6.4 የሰላም ግንባታ 6.4.1 የሰላም ግንባታ አስፈላጊነት 6.5 ግጭቶችን በመፍታት የሚታወቁሃገር በቀል ተቋማት

ይዘት1፣የግጭትና የሰላም ጽንሰ ሃሳብ

ከተማሪዉ የሚጠበቁት ዝቅተኛዉ የመማር ብቃቶች፡-

- የግጭትና የሰላም ጽንሰ ሃሳቦችን ይረዳሉ፣
- ግጭት ማለት ምን ማለት እንደሆነ ያብራራሉ፣
- የሰላምን ፅንሰ ሃሳብን ይዘረዝራሉ፣
- በሰላምና ግጭት መካከል ያሉትን አንድነትና ልዩነት ይገመግማሉ።

	ጉዳይ	የትምህርት ቁሳቁስና የሚሰሩ ተግባራት
1	የትምህርት መርጃ ቁሳቁስ	ጥቁር ሰሌዳ፣ቻርት፣የተማሪዉ መፀሃፍ፣እስክሪብቶና የመፃፍያ ወረቀት
2	የመማር ማስተማር ዘዴ	ጥያቄ፣የቡድን ስራና የተግባር ክንዉን
3	አባሪ/ማጣቀሻ መፃሃፍት	ስለግጭትእናሰላምግንባታየተፃፉመጽሐፍትናመጣጥፎች። Barash, D. and Webel, C. (2002) Peace and Conflict Studies, Thousand Oaks, CA: Sage

መግቢያ

ይህ ክፍለ ትምህርት በግጭትና የሰላም ግንባታ ጽንሰ ሃሳብ ይጀምራል። በመቀጠል የዕለቱን ትምህርት ርዕስ በጥቁር ሰሌዳው ላይ ይፃፉና ተማሪዎቹ በማስታወሻ ደብተራቸው ላይ እንዲፅፉ አድርጉ።

የማነቃቅያ ጥያቄዎች

ግጭት የሚለውንቃል እንዴት ትረዳዋለህ/ሽ?
ግጭትጥሩነዉ ወይምመጥፎነውብለውታስባለህ/ሽ?

ከላይ የተጠቀሱ የማነቃቅያ ጥያቄዎችን በተመለከተ ተማሪዎቹ የተወሰነ ልምድ ሊኖራቸዉ ስለሚችል የጠቅላላ እዉቀት ጥያቄ ጠይቋቸዉ።የተማሪዎቹን የሙከራ መልሶች ሰሌዳ ላይ በመፃፍ አጠቃላይ ሃሳብ መስጠት ይችላሉ።

በዚሁ መሰረት ግጭት የሚለው ቃልከላቲንቃል 'confligere' የተገኘሲሆን መምታት ወይም መታገልማለትነው።በዚሁ መሰረት የግጭት መነሻ ሊሆኑ ከሚችሉት ዉስጥ ዋና ዋናዎቹ የጥቅም ግጭት፣የአስተሳሰብ ልዩነት፣የአመለካከትና እምነትልዩነትሊሆን ይችላል።

ተግባር 1፡የግንዛቤ ጥያቄዎች፣የግል ሥራና የቡድን ውይይቶች

1. በተማሪዉ የመማሪያ መፀሃፍ ዉስጥ ስለ ናማራ እናባዩ የጉዳይ ጥናት ቀርቧል። ይህን የጉዳይ ጥናት በክፍል ዉስጥ ለተማሪዎችአንብቡላቸዉ።ከዚህ የጉዳይ ጥናት ተማሪዎቹ ምን እንደተገነዘቡ ጠይቋቸዉ። በዚህ ታሪክ ዉስጥ የናማራ እናባዩ ተግባርጥሩ ነዉ ወይስ መጥፎ ነበር?ለምን? ይህንን ታርክ በተመለከተ አጥጋቢ የሆነሃሳብ ለተማሪዎች ስጧቸዉ።የባዩን ተግባር እንደ ምሳሌ በመዉሰድ ለተማሪዎቹ የማጠቃለያ ሃሳብ መስጠት ይችላሉ።

2. ከዚያም እያንዳንዱ ተማሪከጥቂት ወራት በፊት ያስተዋሉትን ማንኛውንም ግጭት እንዲ ዘረዝሩ ጠይቋቸዉ። ግጭቱ ስለምን ነበር? ግጭቱ ከማንጋር ነበረ ? እነማናቸዉ መስማማት ያልቻሉት? የዚህ ወይይት ሂደትዋና አላማተማሪዎቹ የዕለቱን ትምህርት በተግባር እንዲገነዘቡ ለማስቻልነው። ተማሪዎቹ ሰላምን በተመለከተ የራሳቸውን ፍቺ በሚሰጡበት ጊዜች ግርካጋጠማቸዉ በመርዳት በጥልቀት እንዲያስቡና ከጓደኞቻቸዉ ጋር እንዲወያዩበት ያበረታቷቸው።እንዲሁም ሃሳባቸዉን በክፍል ውስጥ እንዲያንጸባርቁ ጊዜ ስጧቸው። በመጨረሻም አስፈላጊ የሆኑትን ነጥቦች ሰሌዳ ላይ በመፃፉ የተማሪዎችን ሃሳብ ማጠቃለል ይችላሉ

3. **ተግባር2.** አሁንም የክፍል ተማሪዎ በቡድን በቡድንይከፈሏቸዉ። ከተቻለእንደ አቀማመጣቸዉ መሰረት ቢሆን ይመረጣል። የክፍሉን ተማሪ በቡድን የመክፈል ዋና አላማተማሪዎቹ የእለቱን ትምህርት እንዲወያዩበት ለማድረግ ነው። ከመፃሃፍቱ ዉስጥ ያለዉን የማርቲንሉተርኪንግአባባል እንደ ምሳሌ በመዉሰድ በጥቁር ሰሌዳ ላይፃፉላቸው። ተማሪዎች ሃሳባቸዉን በሚለዋወጡበት ጊዜ የተቸገሩበት ነጥብ ካለአግዟቸዉ። ተማሪዎቹ እንዲወያዩ የተወሰነ ጊዜ ምስጧቸዉ። በመቀጠል የተወያዩበትን ሃሳብ በክፍል ውስጥ እንዲያብራሩ ያድርጉ። ከዚያም አጠቃላይ ጽንሰ-ሀሳቡን ለተማሪዎቹ ሰሌዳ ላይ በመፃፍ የዕለቱን ትምህርት ማጠቃለል ይችላሉ።

ክለሳ

እንደሌላዉትምህርት ሁሉ ለዚህም ክፍለ ትምህርት የቃል ጥያቄና የቤት ስራ በመስጠት ተማሪዎቹን መገምገም ይችላሉ።ይህ የግምገማ ጥያቄዎች ደግሞ የትምህርቱ አላማ ምን ያህል ከግብ እንደ ደረሰ ለመረዳት ያግዞታል።

- ተማሪዎቹ የትኛዉን የመማርያዘዴ ወደዱት?
- በይበልጥ፣ማንበብን፣መፃፍን ወይስ የቃልጥያቄዎችን?
- ይህ ለምን እንደሆነ መግለፅ ትችላለህ/ሽ?
- አጠቃላይ ተግባራትን በተመለከተ የተማሪዎቹ በራስ መተማመን እንዴት ነበረ?
- ተማሪዎቹ በቡድን ወይም በጥንድ ያለዉን ስራ ወደዱት?
- በመማር ማስተማር ሂደት ዉስጥ ተማሪዎቹ የተሰላቹበት ነጥብ/ጉዳይ አለ?

በተጨማሪም

- ተማሪዎቹ የሰላምና የግጭት ፅንሰ ሃሳብእንዲያስታዉሱትጥያቄጠይቋቸዉ። የተማሪዎቹን ዉይይትና የሰሩትን የተግባር ክንዉን በመመልከት ብቃታቸዉን መዝግቡ። እያንዳንዱ ተማሪ የግልና የቡድን ስራዎችን እንዴት እንደከወኑት በመገምገም ግብረ መልስ በመስጠ የዕለቱን ትምህርትማጠቃለል ይችላሉ።

ይዘት 2. የግጭት መንስኤዎች

ከተማሪ የሚጠበቁ ዝቅተኛ የመማር ብቃቶች፤

ይህንን ምዕራፍ ተምረዉ ካጠናቀቁ በኋላ

- የግጭት መንስኤዎችን ይገልፃሉ፤
- በእኩዮቻቸው መካከል የግጭት መንስኤዎችን በብልሀት ይዘረዝራሉ

	ጉዳይ	የትምህርት ቁሳቁስና የሚሰሩ ተግባራት
1	የትምህርት መርጃ ቁሳቁስ	ጥቁር ሰሌዳ፣ቻርት፣የተማሪዉ መፀሃፍ፣እስክሪብቶና የመፃፍያ ወረቀት
2	የመማር ማስተማር ዘዴ	ጥያቄ፣የቡድን ስራና የተግባር ክንዉን
3	አባሪ/ማጣቀሻ መፃሃፍት	ስለግጭት እና ሰላም ግንባታ የተፃፉ መጽሐፍትና መጣጥፎች። Barash, D. and Webel, C. (2002) Peace and Conflict Studies, Thousand Oaks, CA: Sage.

መግቢያ

ይህ ክፍለ ትምህርት የግጭት መንስኤዎች ላይ ያተኩራል። መምህሩ በመጀመሪያ የዕለቱ ትምህርት ርዕሰ በጥቁር ሰሌዳዉ ላይ በመፃፍ ተማሪዎቹ በማስታወሻ ደብተራቸዉ ላይ እንዲፅፍ አድርጉ። በመቀጠል የዕለቱ ትምህርት ከመጀመሩ በፊት ተማሪዎቹ ስለ የግጭት መንስኤዎች መገንዘባቸዉን ማረጋግጥ ይኖርቦታል። በሌላ በኩል ይህ ክፍለ ትምህርት የሚጀምረው የግጭት መንስኤዎችን በማብራራት ነው። ካለፉት ትምህርቶች የግጭት እና የሰላም ጽንሰ-ሀሳቦችን ለተማሪዎችዎ ያስታውሱ።

ቁልፍ ቃላትና የማነቃቂያ ጥያቄዎች፣

- ከዚህ በፍተ ሰዎችሲጋጩአይተህታውቃለህ? አይተህ ከሆነ የግጭቱ መንስኤዎች ምንድንናቸው? ለክፍልዎ ተማሪዎቸ ያብራሩ.
- በቤት ውስጥ ለግጭትመንስኤ ሊሁኑ የሚችሉ ሃሳቦች ምን ምን ናቸው?
- በወንድሞችና እህቶች መካከል ለግጭትመንስኤ ሊሁኑ የሚችሉ ሃሳቦች ምን ምን ናቸው?
- በትምህርት ቤት ዉሰጥ ለግጭትመንስኤ ሊሁኑ የሚችሉ ሃሳቦች ምንምንናቸው?

ተግባር 3፡ የቡድን ውይይት፣ የጉዳይ ጥናት እና ሚናመጫወት

1. ለክፍለ ትምህርቱ መማር ማስተማር እንድመች የክፍል ተማሪዎቹን በቡድን በቡድን ይከፋፈሉ።ተማሪዎቹን በቡድን የመከፋፈሉ አላማ በቡድን ስለ በግለሰብ፣ ቡድን እና በአገሮች መካከል ስለሚፈጠሩ ግጭቶች መንስኤዎች እንዲወያዩበት እና ግንዛቤያቸ ውን እንዲያጠናክሩ ታስቦ ነዉ። በመቀጠል ምተማሪዎቹ ሃሳብ እንዲቀያየሩ ወቅትግዜ ስጧቸዉ። ተማሪዎቹ ሃሳብ በሚቀያየሩበት ወቅት የተቸገሩበት ጉድይ ካለ አግዟቸዉ። በመጨረሻም የተማሪዎቹን ግብረ መልስ በጥቁር ሰሌዳ ላይ በመፃ ማጠናከሪያ ስጡ።
2. በተማሪዉ የመማሪያ መፀሃፍ ዉስጥ ስለ ቤካ እና እናቱ የጉዳይ ጥናት ቀርቧል። ይህን የጉዳይ ጥናት በክፍል ዉስጥ ለተማሪዎች አንብቡላቸዉ። ከዚህ የጉዳይ ጥናት ተማሪዎቹ ምን እንደተገነዘቡ ጠይቋቸዉ። በዚህ የጉዳይ ጥናት ዉስጥ የቤካ እና እናቱ ተግባር ጥሩ ነዉ ወይስ መጥፎ ነበር? ለምን? ይህንን ጉዳይ በተመለከተ አጥጋቢ የሆነሃሳብ ለተማሪዎች ስጧቸዉ። የቤካን ተግባር እንደ ምሳሌ በመዉሰድ ለተማሪዎቹ የማጠቃለያ ሃሳብ መስጠት ይችላሉ።

ክለሳ

እንደሌላዉ ትምህርት ሁሉ ለዚህም ክፍለ ትምህርት የቃል ጥያቄና የቤት ስራ በመስጠት ተማሪዎቹን መገምገም ይችላሉ።ይህ የግምገማ ጥያቄዎች ደግሞ የትምህርቱ አላማ ምን ያህል ከግብ እንደ ደረሰ ለመረዳት ያግዞታል።

- ተማሪዎቹ የትኛዉን የመማር ያዘዴ ወደዱት?
- በይበልጥ፣ማንበብን፣መፃፍን ወይስ የቃልጥያቄዎችን?
- ይህ ለምን እንደሆነ መግለፅ ትችላለህ/ሽ?
- አጠቃላይ ተግባራትን በተመለከተ የተማሪዎቹ በራስ መተማመን እንዴት ነበረ?
- ተማሪዎቹ በቡድን ወይም በጥንድ ያለዉን ስራ ወደዱት?
- በመማር ማስተማር ሂደት ዉስጥ ተማሪዎቹ የተሰላቹበት ነጥብ/ጉዳይ አለ?

በተጨማሪ

- ተማሪዎቹ እንዲያስታዉሱ የግጭት መንስኤዎች ማለት ምን ማለት እንደሆነ ጥያቄ ይጠይቁ። ተማሪዎቹ የግጭት መንስኤዎች አስፈላጊነት እንዲያስታውሱ የተለያየ ጥያቄዎችን ጠይቁ። ተማሪዎቹ የተግባር ክንዉን ሲሰሩ በመከታታል ብቃታቸዉን

መዝግቡ። የእያንዳንዱ ተማሪ ተሳትፎና ሙከራ በመገምገም ግብረ ምልስ በመስጠት የዕለቱ ትምህርት ያጠቃሉ።

ይዘት 3. የግጭት አፈታት

ከተማሪ የሚጠበቁ ዝቅተኛ የመማርብቃቶች፤

- ግጭትአፈታት ማለት ምን ማለት እንደሆነያብራራሉ፤
- የተለያዩየግጭትአፈታትዘዴዎችንይገልፃሉ፤
- የመልካም መግባባት ባህርያት የሆኑትን ይዘረዝራሉ፤
- የግጭትአፈታትልምድንታዳብራሉ።

	ጉዳይ	የትምህርት ቁሳቁስና የሚሰሩ ተግባራት
1	የትምህርት መርጃ ቁሳቁስ	ጥቁር ሰሌዳ፣ቻርት፣የተማሪዉ መፀሃፍ፣እስክሪብቶና የመፃፍያ ወረቀት
2	የመማር ማስተማር ዘዴ	ጥያቄ፣የቡድን ስራና የተግባር ክንዉን
3	አባሪ/ማጣቀሻ መፃሃፍት	ስለ ግጭት እና ሰላም ግንባታ የተፃፉ መጽሐፍትና መጣጥፎች። Galtung, J. (1996) Peace by Peaceful Means, London: Sage

መግቢያ

ይህ ትምህርት ስለ ግጭት አፈታት እና የተለያዩ የግጭት አፈታት ስልቶች ላይ ያተኩራል። በባለፈዉ ክፍለግዜ ተማሪዎቹ ስለ ግጭት መንስኤዎች ጽንሰ ሀሳብ ትንተምረዋል። በመቀጠል የዕለቱ ትምህርት ርዕስ በሰሌዳ ላይይፃፉና ተማሪዎቹ በማስታወሻ ደብተራቸዉ ላይ እንዲፅፉ አድርጉ።

ቁልፍ ቃላትና የማነቃቅያ ጥያቄዎች፣

- ስለ ግጭት አፈታት ምን ተረዱ?
- በሰላማዊ መንገድ ግጭት አፈታት ስልቶች ምን ምን ናቸው?
- በአካባቢኣችሁ ግጭት እንዴት ይፈታል?

ተማሪዎች ስለ ግጭት አፈታት እና በሰላማዊ መንገድ ግጭት አፈታት ስልቶችን አስቀድመው ሊያውቁ ስለሚችሉ ተማሪዎች አጠቃላይ እውቀት ለመጨመር እና የተማሪዎችን አጠቃላይ ግንዛቤ ለማጠናከር ከላይ በተገለጹት ጥያቄዎች ላይ አስተያየታቸውን በቦርዱ ላይይፃፉ።

ክለሳ

እንደሌላዉ ትምህርት ሁሉ ለዚህም ክፍለ ትምህርት የቃል ጥያቄና የቤት ስራ በመስጠት ተማሪዎቹን መገምገም ይችላሉ። ይህ የግምገማ ጥያቄዎች ደግሞ የትምህርቱ አላማ ምን ያህል ከግብ እንደ ደረሰ ለመረዳት ያግዞታል።

- ተማሪዎቹ የትኛዉን የመማርያ ዘዴ ወደዱት?
- በይበልጥ፣ማንበብን፣መፃፍን ወይስ የቃልጥያቄዎችን?
- ይህ ለምን እንደሆነ መግለፅ ትችላለህ/ሽ?
- አጠቃላይ ተግባራትን በተመለከተ የተማሪዎቹ በራስ መተማመን እንዴት ነበረ?
- ተማሪዎቹ በቡድን ወይም በጥንድ ያለዉን ስራ ወደዱት?
- በመማር ማስተማር ሂደት ዉስጥ ተማሪዎቹ የተሰላቹበት ነጥብ/ጉዳይ አለ?

በተጨማሪም

- ተማሪዎቹ ስለ *የግጭት አፈታት* ጥቅምና አስፈላጊነት ጠይቋቸዉ። የተማሪዎቹን ዉይይትና የሰሩትን የተግባር ክንዉን *የግጭት አፈታት* ብቃታቸዉን መዝግቡ። እያንዳንዱ ተማሪ የግልና የቡድን ስራዎችን እንዴት እንደከወኑት በመገምገም ግብረ መልስ በመስጠ የዕለቱን ትምህርትማጠቃለል ይችላሉ።

ይዘት 4. **የግጭት አፈታት ስልቶች**

በዚህ ርዕስ ዉስጥ ከተማሪዉ የሚጠበቁ ዝቅተኛዉ የመማሪያ ክህሎት/ብቃት

ይህንን ምዕራፍ ተምረው ካጠናቀቁ በኋላ

- ውይይት ማለት ምን ማለት እንደሆነ ይገልፃሉ፤
- ድርድር ማለት ምን ማለት እንደሆነ ይገልፃሉ፤
- ሽምግልናማለት ምን ማለት እንደሆነ ይዘረዝራሉ፤
- በፍርድ ቤት የሚሰጥ ውሳኔ ማለት ምን ይገልፃሉ፡፡

	ጉዳይ	**የትምህርት ቁሳቁስና የሚሰሩ ተግባራት**
1	የትምህርት መርጃ ቁሳቁስ	ጥቁር ሰሌዳ፣ቻርት፣የተማሪዉ መፀሃፍ፣እስክሪብቶና የመፃፍያ ወረቀት
2	የመማር ማስተማር ዘዴ	ጥያቄ፣የቡድን ስራና የተግባር ክንዉን
3	አባሪ/ማጣቀሻ መፃሃፍት	ስለግጭትእናሰላምግንባታየተፃፉመጽሐፍትናመጣጥፎች። Galtung, J. (1996) Peace by Peaceful Means, London: Sage

መግቢያ

ይህ ክፍለ ትምህርት ስለ ግጭት አፈታት ስልቶች ላይ ያተኩራል። በመጀመሪያ ካለፈዉ ትምህርት የአስተዋይነትን ፅንሰ ሃሳብ፣ አስፈላጊነትና ጥቅም እንዲያስታዉሱ ጠይቋቸዉ። በመቀጠል የዕለቱን ክፍለ ትምህርት ርዕስ በሰሌዳ ላይ ይፃፉናተማሪዎቹ በማስታወሻ ደብተራቸዉ ላይ እንዲፅፉ አድርጉ።

ቁልፍና የማነቃቅያ ጥያቄዎች

- ውይይት ማለት ምን ማለት ነዉ? ግጭት አፈታት እንዴት ይጠቅማል?
- ድርድር ማለት ምን ማለት እንደሆነ ይገልፃሉ
- ስለ ሽምግልናማለት ምን ታዉቃለህ/ሽ? ሽምግልና በምን መልኩ ግጭትን ለመፍታት ይረዳል ?
- በፍርድ ቤት የሚሰጥ ውሳኔ ማለት ምን እንደሆነ ይገልፃሉ

ተማሪዎቹ ከላይ የተጠቀሱትን የማነቃቅያ ጥያቄዎች እንዲወያዩበት አድርጉ። የተማሪዎችን የዉይይት ሃሳብና የሙከራ መልስ በሰሌዳ ላይ በመፃፍ የፅናትን ጥቅምና አስፈላጊነት ለተማሪዎቹ ማብራሪያ ስጡ።

ተግባር 3፡ የቡድን ስራ እና ሚና መጫወት።

1. በተማሪ መማሪያ መጽሀፉ ውስጥ ባለው ተግባር ላይ በመመስረት፣ በሁለት ተማሪዎች መካከል ያለውን ግጭት እንደ ምሳሌ ውሰዱ እና ግጭቱን ለመፍታት የሽማግሌውን ሚና አሳዩ. ከዚያም በጣም አስፈላጊ የሆኑትን ነጥቦች በጥቁር ሰሌዳ ላይ ይፃፉ እና የተማሪዎችን ግንዛቤ ለማጠናከር አስተያየት ይስጡ.

ተግባር4፣ የቡድን ስራ

በተጨማሪ፣ በተማሪዉ የመማሪያ መፃሃፍት ዉስጥ ሁለት ጓደኛሞች መጽሐፍ የት እንዳስቀመጡ ወይም ለማን እንደሰጡ ረሰቶ ሲጣሉ የሚያሳይ የተማሪ መማሪያ መጽሐፍ ተፅፎ ነበር፡፡ የ**ሽምግልና** አካሄድ አየነተ ላይ እንዲወያዩ እና ለክፍሉ ነጸብራቅ እንዲ ያቀርቡ አድርጉ። ይህንን ዉስን ጥናት በክፍል ዉሰጥ ለተማሪዎቹ አንብቡላቸዉ። ከዚያ በኋላ ተማሪዎቹ ከዉስን ጥናት ምን እንደተገነዘቡ ጠይቋቸዉ። ይህንን ግጭት በተመለከተ የተማሪዎችን የመረዳት ችሎታ ለማወቅ ጥያቄ ይጠይቁና ብቃታቸዉን መዝግቡ። በጥቅሉ አስፈላጊ የሆኑትን ነጥቦች በጥቁር ሰሌዳው ላይ ይፃፉ እና በአስተያየታቸው ለተማሪዎቹ የማጠቃላያ ሃሳብ ስጡና ይጨርሱ።

ክለሳ

እንደሌላዉ ትምህርት ሁሉ ለዚህም ክፍለ ትምህርት የቃል ጥያቄና የቤት ስራ በመስጠት ተማሪዎቹን መገምገም ይችላሉ።ይህ የግምገማ ጥያቄዎች ደግሞ የትምህርቱ አላማ ምን ያህል ከግብ እንደ ደረሰ ለመረዳት ያግዞታል።

- ተማሪዎቹ የትኛዉን የመማርያዘዴ ወደዱት?
- በይበልጥ፣ማንበብን፣መፃፍን ወይስ የቃልጥያቄዎችን?
- ይህ ለምን እንደሆነ መግለፅ ትችላለህ/ሽ?
- አጠቃላይ ተግባራትን በተመለከተ የተማሪዎቹ በራስ መተማመን እንዴት ነበረ?
- ተማሪዎቹ በቡድን ወይም በጥንድ ያለዉን ስራ ወደዱት?

- በመማር ማስተማር ሂደት ዉስጥ ተማሪዎቹ የተሰላቹበት ነጥብ/ጉዳይ አለ?

በተጨማሪም

- ተማሪዎቹ የሰላምና የግጭት ፅንሰ ሃሳብእንዲያስታዉሱት ጥያቄ ጠይቋቸዉ። የተማሪዎቹን ዉይይትና የሰሩትን የተግባር ክንዉን በመመልከት ብቃታቸዉን መዝግቡ።እያንዳንዱ ተማሪ የግልና የቡድን ስራዎችን እንዴት እንደከወኑት በመገምገም ግብረ መልስ በመስጠ የዕለቱን ትምህርትማጠቃለል ይችላሉ።

ይዘት 5. የሰላም ግንባታ

ከተማሪ የሚጠበቅ ዝቅተኛው የመማር ብቃቶች፤

ይህንን ምዕራፍ ተምረው ካጠናቀቁ በኋላ

- የሰላም ግንባታ ጽንሰ ሐሳብን ይብራራሉ፤
- ለሰላም ግንባታ የሚያስፈልጉ እሴቶች ይዘረዝራሉ፤
- የሰላም ግንባታ አስፈላጊነት ይረዳሉ

	ጉዳይ	የትምህርት ቁሳቁስና የሚሰሩ ተግባራት
1	የትምህርት መርጃ ቁሳቁስ	ጥቁር ሰሌዳ፣ቻርት፣የተማሪዉ መፀሃፍ፣እስክሪብቶና የመፃፍያ ወረቀት
2	የመማር ማስተማር ዘዴ	ጥያቄ፣የቡድን ስራና የተግባር ክንዉን
3	አባሪ/ማጣቀሻ መፃሃፍት	ስለግጭት እና ሰላም ግንባታ የተፃፉ መጽሐፍትና መጣጥፎች። Webel C .Galtung j. 2007. A hand book of peace and conflict studies

መግቢያ

ይህ ክፍለ ትምህርት ስለ የሰላም ግንባታ አስፈላጊነት ላይ ያተኩራል። በለፈዉ ትምህርት ዉሰጥ የተለያዩ የግጭት አፈታት እና የሰለም ግንባታ ዘዴዎችን መማራቸውን የአስታውሳቸዋል። በመቀጠል የዕለቱን ክፍለ ትምህርት ርዕስ በሰሌዳ ላይ ይፃፉና ተማሪዎቹ በማስታወሻ ደብተራቸዉ ላይ እንዲፅፉ አድርጉ።

የግንዛቤ ጥያቄ

- ስለ የሰላም ግንባታ በምትሰሙበት ጊዜ ወደ አእምሮህ የሚመጣው ሀሳብ ምንድን ነው?

ተማሪዎች ስለዚህ ጉዳይ ቀድሞውንም ሊያውቁት ወይም ልምድ ሊኖራቸው ስለሚችሉ አጠቃላይ እውቀታቸውን ለማሳደግ ከላይ ለተጠቀሱት ጥያቄዎች ምላሻቸውን በጥቁር ሰሌዳ ላይ በመፃፍ የተማሪዎችን ግንዛቤ ያጠናክሩ። በመቀጠል የተወያዩበትን ሃሳብ በክፍል ውስጥ እንዲያብራሩ ያድርጉ። ከዚያም አጠቃላይ ጽንሰ-ሀሳቡን ለተማሪዎቹ ሰሌዳ ላይ በመፃፍ የዕለቱን ትምህርት ማጠቃለል ይችላሉ።

ተግባር 5. *የግለሰብ እና የቡድን ውይይት/ተግባር*

1. የክፍል ተማሪዎ በቡድን በቡድን ይከፏቿቸዉ። ከተቻለ እንደ አቀማመጣቸዉ መሰረት ቢሆን ይመረጣል። የክፍሉን ተማሪ በቡድን የመክፈል ዋና አላማዉ ተማሪዎቹ የህብረተሰብን ሰለምና አብሮ የመኖን የምርብሻ **የመጠበቅ ድርሻ**ቸዉን እንድያሰቡበት ይረደል፡፡ ተማሪዎች ሃሳባቸዉን በሚለዋወጡበት ጊዜ የተቸገሩበት ነጥብ ካለአግዟቸዉ። ተማሪዎቹ እንዲወያዩ የተወሰነ ጊዜ ምስጧቸዉ። በመቀጠል የተወያዩበትን ሃሳብ በክፍል ውስጥ እንዲያብራሩያድርጉ። ከዚያም አጠቃላይ ጽንሰ-ሀሳቡን ለተማሪዎቹ ሰሌዳ ላይ በመፃፍ የዕለቱን ትምህርት ማጠቃለል ይችላሉ።

2. አሁንም ተማሪዎቹ በክፍል ዉስጥ በተለያየ ቡድን እንድከፋፈሉ ይሁን። ከተቻለ አቀማማጣቸዉ ባሉበት ወይም በዲስክ መልክ ይሁን። የዚህ አላማ እያንዳንዱ ተማሪየ ደህንነት ግንባታን በሚመለከት በወረቀት ላይ ጥንካሬያቸውን እና ድክመቶቻቸውን እንዲለዩ መጠየቅይችላሉ፡፡ የራሳቸውን ፍቺ ለመስጠት የሚቸገሩ ተማሪዎችን በመርዳት ተማሪዎችን ከእኩዮቻቸው ጋር እንዲያስቡ ያበረታቷቸው።

ለመወያየት ጊዜ ከሰጣቸው በኋላ በክፍል ውስጥ እንዲ ያብራሩ ያድርጉ። በመጨረሻም የተማሪዎችን ዉይይትና ሃሳብ በማቀናበር የተሻለዉ በጥቁር ሰሌዳ ለይ በመፃፍ የማጠቃለያ ሃሳብ ስጧቸዉ።

ክለሳ

እንደሌላዉ ትምህርት ሁሉ ለዚህም ክፍለ ትምህርት የቃል ጥያቄና የቤት ስራ በመስጠት ተማሪዎቹን መገምገም ይችላሉ። ይህ የግምገማ ጥያቄዎች ደግሞ የትምህርቱ አላማ ምን ያህል ከግብ እንደ ደረሰ ለመረዳት ያግዞታል።

- ተማሪዎቹ የትኛዉን የመማርያዘዴ ወደዱት?
- በይበልጥ፣ማንበብን፣መፃፍን ወይስ የቃልጥያቄዎችን?
- ይህ ለምን እንደሆነ መግለፅ ትችላለህ/ሽ?
- አጠቃላይ ተግባራትን በተመለከተ የተማሪዎቹ በራስ መተማመን እንዴት ነበረ?
- ተማሪዎቹ በቡድን ወይም በጥንድ ያለዉን ስራ ወደዱት?
- በመማር ማስተማር ሂደት ዉስጥ ተማሪዎቹ የተሰላቹበት ነጥብ/ጉዳይ አለ?

በተጨማሪም

ተማሪዎቹ ሰለ *የሰላም ጽንሰ ሐሳብ እና* የሰላም ግንባታ አስፈላጊነት እንዲያስታዉሱት ጥያቄ ጠይቋቸዉ። የተማሪዎቹን ዉይይትና የሰሩትን የተግባር ክንዉን በመመልከት ብቃታቸዉን መዝግቡ።እያንዳንዱ ተማሪ የግልና የቡድን ስራዎችን እንዴት እንደከወኑት በመገምገም ግብረ መልስ በመስጠ የዕለቱን ትምህርትማጠቃለል ይችላሉ።

ይዘት 6፡ *ግጭቶችን የሚፈቱ ሀገር በቀል ማህበራዊ ተቋማት*

ከተማሪ የሚጠበቁ ዝቅተኛ የመማር ብቃቶች፤

- አገር በቀል የግጭት አፈታት ተቋማትን ይለያሉ፤
- አገር በቀል ተቋማት ግጭት አፈታት ውስጥ ያላቸዉን ሚና ይዘረዝራሉ።

	ጉዳይ	**የትምህርት ቁሳቁስና የሚሰሩ ተግባራት**
1	የትምህርት መርጃ ቁሳቁስ	ጥቁር ሰሌዳ፣ቻርት፣የተማሪዉ መፀሃፍ፣እስክሪብቶና የመፃፍያ ወረቀት

2	የመማር ማስተማር ዘዴ	ጥያቄ፣የቡድን ስራና የተግባር ክንዉን
3	አባሪ/ማጣቀሻ መፃሃፍት	ስለግጭትእናሰላምግንባታየተፃፉመጽሐፍትናመጣጥፎች። Bahta, G.T. (2014). Popular dispute resolution mechanisms in Ethiopia: trends, opportunities, challenges and prospects. African Journal on Conflict Resolution, 14 (1), 99 -123.

ማብራሪያ

በዚህ ርዕስ ላይ ተማሪዎች ስለ ግጭቶችን የሚፈቱ የሀገር በቀል ማህበራዊ ተቋማት ጋር አስተዋውቆዎታል። የሰላም ግንባታ ጽንሰ ሐሳብን እና የሰላም ግንባታ አስፈላጊነትን መማራቸውን አስታውሳቸው። በመቀጠል የዕለቱን ትምህርት ርዕስ በጥቁር ሰሌዳው ላይ ይፃፉና ተማሪዎቹ በማስታወሻ ደብተራቸው ላይ እንዲፅፉ አድርጉ።

ቁልፍ ቃላትና የማነቃቂያ ጥያቄዎች፣

- ✍ ማህበረሰቡ ዉሰጥ ያሉትን ግጭት ለመፍታት የሚረዱ የሚያውቋቸውን የተለያዩ አገር በቀል ድርጅቶችን ጥቀሱ።

ተማሪዎች ስለዚህ ጉዳይ ቀድሞውንም ሊያውቁት ወይም ልምድ ሊኖራቸው ስለሚችሉ አጠቃላይ እውቀታቸውን ለማሳደግ ከላይ ለተጠቀሱት ጥያቄዎች ምላሻቸውን በጥቁር ሰሌዳ ላይ በመፃፍ የተማሪዎችን ግንዛቤ ያጠናክሩ። በመቀጠል የተወያዩበትን ሃሳብ በክፍል ውስጥ እንዲያብራሩ ያድርጉ። ከዚያም አጠቃላይ ጽንሰ-ሀሳቡን ለተማሪዎቹ ሰሌዳ ላይ በመፃፍ የዕለቱን ትምህርት ማጠቃለል ይችላሉ።

ተግባር 6፡ የቡድን ስራ እና መብራርያዉ

1. በተማሪዉ የመማሪያ መፀሃፍ ዉስጥ የተማሪዎች ተግባር ቤተሰቦችን፣ ዘመዶችን እና በአካባቢያቸው ያሉ የሀገር ሽማግሌዎች የማህበረሰብ ግጭት አፈታት ድርጅቶች ስም እና በማህበረሰቡ ውስጥ ያሉ ግጭቶች እንዴት ሂደት እንደ ሚፈቱ ጠይቆ ለክፍሉ እንዲያቀርቡ የሚያበረታታ ተግባራትን ይዟል፡፡

አሁን፣ የሚከተሉትን ማድረግ ትችላላችሁ፡ ተማሪዎች የማህበረሰቡን ሽማግሌ እንዲጎበኙ፣ በማህበረሰብ ውስጥ የተከበረ ሽማግሌ ወደ ክፍል እንዲ ጋብዙ እና በአካባቢያቸው ያለውን ግጭት እንዴት መፍታት እንደሚችሉ፣ ከቤተሰቦቻቸው ጋር ግንኙነት እንዲፈጥሩ ያድርጉ።

ክለሳ

እንደሌላዉ ትምህርት ሁሉ ለዚህም ክፍለ ትምህርት የቃል ጥያቄና የቤት ስራ በመስጠት ተማሪዎቹን መገምገም ይችላሉ።ይህ የግምገማ ጥያቄዎች ደግሞ የትምህርቱ አላማ ምን ያህል ከግብ እንደ ደረሰ ለመረዳት ያግዞታል።

- ተማሪዎቹ የትኛዉን የመማርያዘዴ ወደዱት?
- በይበልጥ፣ማንበብን፣መፃፍን ወይስ የቃል ጥያቄዎችን?
- ይህ ለምን እንደሆነ መግለፅ ትችላለህ/ሽ?
- አጠቃላይ ተግባራትን በተመለከተ የተማሪዎቹ በራስ መተማመን እንዴት ነበረ?
- ተማሪዎቹ በቡድን ወይም በጥንድ ያለዉን ስራ ወደዱት?
- በመማር ማስተማር ሂደት ዉስጥ ተማሪዎቹ የተሰላቹበት ነጥብ/ጉዳይ አለ?

በተጨማሪም

- ተማሪዎቹ ግጭቶችን ለመፍታት የሚረዱ አገር በቀል ተቋማትን እንዲያስታዉሱት ጥያቄ ጠይቋቸዉ። የተማሪዎቹን ዉይይትና የሰሩትን የተግባር ክንዉን በመመልከት ብቃታቸዉን መዝግቡ።እያንዳንዱ ተማሪ የግልና የቡድን ስራዎችን እንዴት እንደከወኑት በመገምገም ግብረ መልስ በመስጠ የዕለቱን ትምህርትማጠቃለል ይችላሉ።

የማጠቃከለያ ጥያቄዎች መልስ

የእዉነት/ሀስት ጥያቄዎች	1	እዉነት	2	ሀስት	3	እዉነት	4	ሀስት		
የምርጫ ጥያቄዎች	1	ሀ	2	መ	3	መ	4	ሐ	5	መ

ምዕራፍ 7፡ በጥልቀት የማሰብ እና የችግር አፈታት ክህሎት

መግቢያ

በሰባተኛ ክፍል ትምህርት ውስጥ በጥልቀት ማሰብ ሲባል አንድን ችግር ትክክለኛ መረጃን መሰረት በማድረግ መመርመርና ትክክለኛ መፍትሄ መስጠት እንደሆነ ተምራችኋል፡፡ በዚህ ምዕራፍ ውስጥ ደግሞ የችግር አፈታት፤ የችግር አፈታት ሂደትና ደረጃዎች፣ ችግርን የመፍታት ችሎታዎችና ችግርን የመፍታት ችሎታዎችን የሚያሻሽሉ ስልቶችን ትማራላችሁ፡፡

ቁልፍ ቃላት: *ችግር መፍታት፤ ስትራቴጂ፤ በጥልቀት ማሰብ፤ ምክናታዊነት፤ ውሳኔ መስጠት*

የመማር ጤቶች፤

- ችግርን የመፍታት ምንነትና ደረጃዎችን መገንዘብ፤
- በጥልቀት የማሰብና ውሳኔ የመስጠት ደረጃዎችን ማስተዋል፤
- በጥልቀት የማሰብና ችግርን የመፍታት ችሎታዎችና ባህሪያትን መግልጽ፤
- በጥልቀት የማሰብና ችግርን ለመፍታት የሚያሻሽሉ ዘዴዎችን መገንዘብ፤
- ችግርን በመፍታት ሂደት ውስጥ በጥልቀት የማሰብ ችሎታዎችን መረዳት፡፡

ይዘት1፡የችግር አፈታት ትርጉምና የሀደቱ ደረጃዎች

ከተማሪ የሚጠበቁ ዝቅተኛ የመማር ብቃቶች፤

የችግር አፍታት ጽንሰ-ሐሳብን ትገልጻላችሁ፤

የችግር አፍታት ደረጃዎችን ትለያላችሁ፤

እያንዳንዱን የችግር አፍታት ሂደት ደረጃዎችን ትገልጻላችሁ፤

ችግር መፍታት ለሰው ልጅ ምን ፋይዳ እንዳለው ትዘረዝራላችሁ።

አጠቃላይ እይታ

በዚህ ትምህርት ተማሪዎች ስለችግር አፈታት ትርጉም ይማራሉ። የችግር አፈታት አንድ ግለሰብ ቀደም ሲል ያገኘውን እውቀት፣ ችሎታ እና ማስተዋል ተጠቅሞ አስፈላጊ

ሁኔታዎችን በማሟላት መፍትሄ የሚሰጥበት ዘዴ ነው። ማንኛውም ሰው ከችግር ጋር መቆየት ስለማይፈልግ ሁሉም ችግር በተቻለ መንገድ መፈታት አለበት።

የማስተማር ሂደት

	ጉዳዮች	ድርጊት
1	የማስተማሪያ መርጃዎች የተማሪ	መማሪያ መጽሐፍ፣ እርሳሶች፣ ሥዕሎች፣ ጥቁር ሰሌዳ ፣ ጠመኔ እና ሠነጠረዥ
2	የማስተማር ስልት	የማህበረሰብ መሪዎችን መጋበዝ፣ የአዕምሮ እውቀት ጥያቄዎች፣ መግቢያ እና ማብራሪያ፣ የግለሰብ ስራዎች፣ የቡድን ውይይት እና ቅድመ መለኪያ
3	ማጣቀሻ ቁሳቁስ	በችግር አፈታት ውስጥ ስለ አጥልቆ ማሰብ ልማዶች መጽሐፍ፣ መጣጥፎች እና መጽሔቶች ማስክ ዌበር ዘመናዊ የመንግስት ጽንሰ ሃሳብ፤ ምንጭ፣ መዋቀርና አስፈላጊነት 2014 ዘመን
4	የቅድመ ትምህርት እቅድ	☞ **ትምህርቱን ማቀድ እና ክፍሉን ለመምራት መዘጋጀት እንቅስቃሴዎች** ☞ **አስፈላጊውን ንባብ ማድረግ, አስፈላጊ የሆኑትን የመማሪያ ቁሳቁሶች መፈለግ**
5	የዝግጅት አቀራረብ	መግቢያ ☞ **ይህ የመጀመሪያ ደረጃ የመማር ማስተማር ሂደት ነው።** ☞ **ርዕሰ ጉዳይን ለማስተዋወቅ ቀላሉ መንገድ ተዛማጅነትን በማንሳት ነው።**

የትምህርቱ አካል

- **በችግር አፈታት ውስጥ ስለ በጥልቀት ማሰብ ልምዶች እውቀት መፍጠር**
- **ርዕሱን በጥቁር ሰሌዳው ላይ ይፃፉ እና ተማሪዎች እንዲጽፉ ይጠይቁ**

ማጠናከሪያ እና ግምገማ

- የትምህርቱን ማጠቃለያ ማድረግ፣ የተግባር ግንኙነቶችን እና ጥያቄዎችን በቃል ማቅረብ፣ ምናልባትም ጥያቄና መልስ መስጠት አስፈላጊ ነው።
- እነዚህ የግምገማ ጥያቄዎች የትምህርቱን አላማዎች የስኬት ደረጃ ለመገምገም ይረዱዎታል።

ግምገማ እና ክትትል

ግምገማ

- በትምህርቱ መጨረሻ፣ ጥያቄዎችን በመጠየቅ ተማሪዎችዎ የትምህርቱን አስፈላጊ ፅንሰ-ሀሳቦች መያዛቸውን ያረጋግጡ፡፡

ክትትል

- አንድ ተግባር በመስጠት የተማሪዎቹን የትምህርቱን ግንዛቤ ይፈትሹ በተናጥል ለመስራት የአካል ብቃት እንቅስቃሴ ያድርጉ ። ጥያቄዎች ወይም የመሳሰሉት ሊሆን ይችላል።

የንዛቤ ጥያቄዎች መልስ

የችግር አፈታት አላማ ምንድነው? ችግር አፈታት ምን ይጨምርልናል?

☞ መምህር/ት የሰው ልጅ ሕይወት ግማሹ በስኬት የሚመራና ግማሹ ደግሞ በችግር የተሞላ መሆኑን ለተማሪዎችህ/ሽ ንገሪ/ር። የችግር አፈታት ደግሞ የሕብረተሰቡን ኑሮ እንዲመቻች ያደግዛል።

ይዘት2፡ በጥልቀት የማሰብ ሂደት ደረጃዎችና ውሳኔ አሰጣጥ

ከተማሪ የሚጠበቁ ዝቅተኛ የመማር ብቃቶች፤

የበጥልቀተረ ማሰብና ውሳኔ መስጠት ፋይዳን ትገልጻላችሁ፤

የችግር አፍታት ሂደቶችን ትለያላችሁ፤

እያንዳንዱን የችግር አፍታት ሂደት ትገልጻላችሁ፤

ችግር መፍታት ለሰው ልጅ ምን ፋይዳ እንዳለው ትዘረዝራላችሁ፤

የበጥልቀት ማሰብ ችሎታን ትጎናጸፋላችሁ፤

በአጥልቆ ማሰብና ውሳኔ መስጠት መሃል ያለን ግኑኙነት ትለያላችሁ።

አጠቃላይ እይታ

በዚህ ትምህርት ተማሪዎች ስለችግር አፈታት ሂደት ይማራሉ። የመጨረሻ እልባት ላይ ለመድረስ ድርጊቶችን በየደረጃ ማከናወን ይጠይቃል። 6ቱ የችግር አፈታት ሂደቶች፡ ችግሩን መለየት፤የችግሩን ዋና መንስኤ (ዎች) መለየት፤አማራጭ መፍትሂዎችን ማዘጋጀት፤መፍትሂ መምረጥ፤መፍትሂውን ተግባራዊ ማድረግና ውጤቱን መገምገም ናቸው።

የችግር አፍታት ሂደት ደረጃዎች

➡ 1ኛ ደረጃ ፡ችግሩን መለየት

የማስተዋል ጥያቄዎች መልስ 2.

በአቶ ጋልጋሎና በአቶ ሊበን የተለዩ የህብረተሰቡ ችግሮች፡

❖ የሳር መረት እየመነመነ መሄድ

- ሰውንና ከብቶችን የውሃ እጥረት ማጋጠም
- የደን መመንጠር
- ለሰውና ለከብቶች የአየር ሁኔታ መክበድ

2ኛ ደረጃ ፡የችግሩን ዋና መንስኤ (ዎች) መለየት

በአቶ ጋልጋሎና በአቶ ሊበን የተለዩ የህብረተሰብ ችግሮች **መንስኤ (ዎች)፡**

- **የሳር መሬት ከመጠን በላይ መጋጥ፤**
- **በደን መመንጠር ምክንያት የበረሃማነት መስፋፋት።**

3ኛ ደረጃ ፡አማራጭ መፍትሄዎችን ማዘጋጀት

አቶ ጋልጋሎና አቶ ሊበን ለህብረተሰቡ ችግሮች የመረጡዋቸው **የመፍትሄ አማራጭ፡**

- **በግልና በጋራ እጽዋትን መትከል**
- **አዲስ ድርቅን የሚከላከል ሳር መትከል**
- **የሳር መሬትን አለአግባብ አለማስጋጥ**
- **የከብቶችን ብዛት መቀነስና የማርባት ስልቶችን መቀየር**

4ኛ ደረጃ ፡መፍትሄ መምረጥ

አቶ ጋልጋሎና አቶ ሊበን ያቀረቡት የመጨረሻ የመፍትሄ ሃሳብ፡

- ህብረተሰቡ የቀረቡትን አማራጮች ካሰላሰሉ በኃላ ከተቀመጡት አማራጮች ውስጥ በአከባቢያቸው **አትክልትን እጽዋትንና ድርቅን የምቋቋሙ ሳሮችን መትከል እንዳለባቸው መረጡ።**

5ኛ ደረጃ ፡መፍትሄውን ተግባራዊ ማድረግ

ለችግሩ መፍትሄ ይሆናል ተብሎ የተመረጠውን ሓሳብ ተግባራዊ ማድረግ፡

- በአንድ ወር ወስጥ ትልቅ ተሳትፎ በማድረግ የቀረበን የመፍትሄ ሃሳብ ተግባራዊ በማድረግ ከአጭር ጊዜ በኋላ የተተከሉ እጽዋት በማደግ የአየር ሁኔታን ይቀይራሉ፡

6ኛ ደረጃ ፡ውጤቱን መገምገም

ችግሩ መፍትሄ ሊያገኝ የቻለ መሆን አለመሆኑን መለምገም፡

- የተቀመጠው አማራጭ መፍትሄ ውጤታማ መሆን አለመሆኑን ለማረጋገጥ መገምገም አስፈላጊ ነው፡፡
- እንዲሁም ችግር በመፍታት ሂደት ውስጥ የተወሰደው እርምጃ ከአድልዎ ነጻ መሆኑ የሚረጋገጥበት ደረጃ ነው።
- ይህ ደረጃ ውሳኔን ለማሻሻል/ችግር በመፍታት ውስጥ ትልቅ ሚና ይጫወታል።
- ችግር ለመፍታት የተለያዩ ስልቶችን ስንጠቀም ስህተት ለማስቀረት ይረዳል።

ይዘት3፡ በጥልቀት የማሰብና የችግር አፈታት ክህሎቶችና ባህርዎች **አጠቃላይ እይታ**
በዚህ ትምህርት ውስጥ ተማሪዎች በጥልቀት በማሰብ *ውሳኔ መስጠትን* **ይማራሉ።** *ውሳኔ መስጠት* ማለት የቀረቡትን አማራጮች በጥልቀት በማየት ጤታማ ውሳኔ የመስጠት ሂደት ነው። ስለዚህ ማሰላሰል በአንድ ጉድይ ላይ በማሰብ ውሳኔ ለመስጠት ይረዳል። እንዲሁም ስሜታዊ በመሆን ጥልቀት የሌለው ውስኔ ከመስጠት ነጻ ያደርጋል።

የማስተማር ሂደት

	ጉዳዮች	ድርጊት
1	**የማስተማሪያ መርጃዎች**	መማሪያ መጽሐፍ፣ እርሳሶች፣ ሥዕሎች፣ ጥቁር ሰሌዳ ጠመኔ እና ሠንጠረዥ
2	**የማስተማር ስልት**	የማህበረሰብ መሪዎችን መጋበዝ፣ የአዕምሮ እውቀት ጥያቄዎች፣ መግቢያ እና ማብራሪያ፣ የግለሰብ ስራዎች፣ የቡድን ውይይት እና ቅድመ መለኪያ
3	**ማጣቀሻ ቁሳቁስ**	በችግር አፈታት ውስጥ ስለ በጥልቀት ማሰብ ልማዶች መጽሐፍ፣ መጣጥፎች እና መጽሔቶች ማስክ ዌበር ዘበናዊ የመንግስት ጽንሰ ሃሳብ፤ ምንጭ፣ መዋቀርና አስፈላጊነት 2014 ዘመን

4	**የቅድመ ትምህርት እቅድ**	☞ ትምህርቱን ማቀድ እና ክፍሉን ለመምራት የመዘጋጀት እንቅስቃሴዎች ☞ አስፈላጊውን ንባብ ማድረግ፣ አስፈላጊ የሆኑትን የመማሪያ ቁሳቁሶች መፈለግ
5	**የዝግጅት አቀራረብ**	መግቢያ ☞ ይህ የመጀመሪያ ደረጃ የመማር ማስተማር ሂደት ነው። ☞ ርዕሰ ጉዳይን ለማስተዋወቅ ቀላሉ መንገድ ተዛማጅነትን በማንሳት ነው። **የትምህርቱ አካል** ☞ በችግር አፈታት ሂደት ውስጥ ስለ በጥልቀት ማሰብ ልምዶች እውቀት መፍጠር ☞ ርዕሱን በጥቁር ሰሌዳ ላይ ይፃፉ እና ተማሪዎች እንዲጽፉ ይጠይቁ **ማጠናከሪያ እና ግምገማ** ☞ ትምህርቱን ማጠቃለለል፣ የተግባር ግንኙነቶችን እና ጥያቄዎችን በቃል ማቅረብ፣ ምናልባትም በጥያቄና መልስ መስጠት አስፈላጊ ነው። ☞ እነዚህ የግምገማ ጥያቄዎች የትምህርቱ አላማዎች የተሳኩበትን ደረጃ ለመገምገም ይረዱዎታል። **ግምገማ እና ክትትል** **ግምገማ** ☞ በትምህርቱ መጨረሻ፣ ጥያቄዎችን በመጠየቅ ተማሪዎችዎ የትምህርቱን አስፈላጊ ፅንሰ-ሀሳቦች መያዛቸውን ያረጋግጡ፡፡ **ክትትል**

☞ አንድ ተግባር በመስጠት ተማሪዎቹ ትምህርቱን መገንዘባቸውን ይፈትሹ በተናጠል ለመስራት የአካል ብቃት እንቅስቃሴ ያድርጉ ። ጥያቄዎችን መስጠት ወይም የመሳሰሉት ሊሆን ይችላል።

የቡድን ሥር መልስ 1.

1.ውሳኔ በመስጠት ውስጥ በጥልቀት ማሰብ ያለው ፋይዳ

ውሳኔ የመስጠት ህደት ውስጥ ምን ዓይነት ውሳኔ እንደምንሰጥ ለይተን ለማወቅና በጥልቀት ካላሰብንበት የሚቀጥለውን እርምጃ ለመውሰድ አስጀጋሪ ነው። ይሁን እንጂ የትምህርት ቤቱ አስተዳዳር ስለ ሁለቱ ተማሪዎች መረጃ ቢኖረንም አስፈላጊውን እርምጃ ሳይከተል ወሳኔ ሰጥቷል።

2. የትምህርት ቤቱ አስተዳዳር በሚረብሹት ተማርዎች ላይ ለመወሰን የሰበሰበው መረጃ በቂ አይደለም።

☞ ምክንያቱም በማሰላሰልና ችግር መፍታት ሂደት ውሳኔ ለመስጠት፤ አስፈላጊውን መረጃ መሰብሰብ፤ ያሉትን አማራጮች መለየት፤ መረጃን መገምገም፤ ከተቀመጡት አማራጮች መምረጥ፤ እርምጃ መውሰድ፤ ውሳኔና መስጠት፤ውሳኔውን ተግባራዊ ማድረግና ጤቱን መገምገም አስፈላጊ ነው።

በጥልቀት ማሰብና የችግር አፈታት ክህሎቶችና ባህርዎች

አጠቃላይ እይታ

በጥልቀት የማሰብ ክህሎት በችግር አፈታት ሂደት ውስጥ በእለት ተእለት የሰው ልጅ የሚጠቀምበት ክህሎት ነው። ማሰላሰል ድርግቶችን በጥልቀት ማሰብ፤ መገምገምና ማብራሪያ መስጠትን በውስጡ ይይዛል። ከዚህ በስተቀር በችግር አፈታት ውስጥ እንቅፋቶችን መለየት ላይ ያተኩራል።

የማስተማር ሂደት

	ጉዳዮች	ድርጊት
1	**የማስተማሪያ መርጃዎች**	መማሪያ መጽሐፍ፣ እርሳሶች፣ ሥዕሎች፣ ጥቁር ሰሌዳ ጠመኔ እና ሠንጠረዥ
2	**የማስተማር ስልት**	የማህበረሰብ መሪዎችን መጋበዝ፣ የአዕምሮ እውቀት ጥያቄዎች፣ መግቢያ እና ማብራሪያ፣ የግለሰብ ስራዎች፣ የቡድን ውይይት እና ቅድመ መላኪያ
3	**ማጣቀሻ ቁሳቁስ**	በችግር አፈታት ውስጥ ስለ በጥልቀት ማሰብ ልማዶች መጽሐፍ፣ መጣጥፎች እና መጽሔቶች ማስክ ዌበር ዘበናዊ የመንግስት ጽንሰ ሃሳብ፤ ምንጭ፣ መዋቀርና አስፈላጊነት 2014 ዘመን
4	**የቅድመ ትምህርት እቅድ**	☞ **ትምህርቱን ማቀድ እና ክፍሉን ለመምራት የመዘጋጀት እንቅስቃሴዎች** ☞ **አስፈላጊውን ንባብ ማድረግ፣ አስፈላጊ የሆኑትን የመማሪያ ቁሳቁሶች መፈለግ**
5	**የዝግጅት አቀራረብ**	**መግቢያ** ☞ **ይህ የመጀመሪያ ደረጃ የመማር ማስተማር ሂደት ነው።** ☞ **ርዕሰ ጉዳይን ለማስተዋወቅ ቀላሉ መንገድ ተዛማጅነትን በማንሳት ነው።** **የትምህርቱ አካል** ☞ **በችግር አፈታት ሂደት ውስጥ ስለ በጥልቀት የማሰብ ልምዶች እውቀት መፍጠር** ☞ **ርዕሱን በጥቁር ሰሌዳው ላይ ይፃፉ እና ተማሪዎች እንዲጽፉ ይጠይቁ**

ማጠናከሪያ እና ግምገማ

☞ ትምህርቱን ማጠቃለል፣ የተግባር ግንኙነቶችን እና ጥያቄዎችን በቃል ማቅረብ፣ ምናልባትም ጥያቄና መልስ መስጠት አስፈላጊ ነው።

☞ እነዚህ የግምገማ ጥያቄዎች የትምህርቱ አላማዎች የተሳኩበትን ደረጃ ለመገምገም ይረዱዎታል።

ግምገማ እና ክትትል

ግምገማ

☞ በትምህርቱ መጨረሻ፣ ጥያቄዎችን በመጠየቅ ተማሪዎችዎ የትምህርቱን አስፈላጊ ፅንሰ-ሀሳቦች መያዛቸውን ያረጋግጡ፡፡

ክትትል

☞ አንድ ተግባር በመስጠት የተማሪዎቹን የትምህርቱን ግንዛቤ ይፈትሹ ፡፡በተናጥል ለመስራት የአካል ብቃት እንቅስቃሴ ያድርጉ ። ጥያቄዎች ወይም የመሳሰሉት ሊሆን ይችላል።

የቡድን ስራ 2.

ከድርና ኤጀርሶ ስራ ላይ ያዋሉት በጥልቀት በማሰብ ችግር የመፍታት ችሎታ፡

- ❖ የማስተዋልና ማብራራት ችሎታ
- ❖ ግንኙነትን መለየት
- ❖ ታማኝነትን መገምገም
- ❖ የመጨረሻ ሃሳብን በምክንያት ማስቀመጥ
- ❖ በማብራሪያ መደገፍ
- ❖ የራስን ስሜት መቆጣጠርን በውስጡ ይህዛል

በጥልቀት የማሰብ ባህሪያትና የችግር አፈታት

አጠቃላይ እይታ

ልማድ በድግግሞሽና በተከታታይ በማሰብ ወይም ባለማሰብ የሚከናወን ልምድ ነው።

የማስተማር ሂደት

	ጉዳዮች	ድርጊት
1	**የማስተማሪያ መርጃዎች የተማሪ**	*መማሪያ መጽሐፍ፣ እርሳሶች፣ ሥዕሎች፣ ጥቁር ሰሌዳ ጠመኔ እና ሠንጠረዥ*
2	**የማስተማር ስልት**	የማህበረሰብ መሪዎችን መጋበዝ፣ የአዕምሮ እውቀት ጥያቄዎች፣ መግቢያ እና ማብራሪያ፣ የግለሰብ ስራዎች፣ የቡድን ውይይት እና ቅድመ መላኪያ
3	**ማጣቀሻ ቁሳቁስ**	በችግር አፈታት ውስጥ ስለ በጥልቀት ማሰብ ልማዶች መጽሐፍ፣ መጣጥፎች እና መጽሔቶች ማስክ ዌበር ዘበናዊ የመንግስት ጽንሰ ሃሳብ፤ ምንጭ፣ መዋቀርና አስፈላጊነት 2014 ዘመን
4	**የቅድመ ትምህርት እቅድ**	☞ ትምህርቱን ማቀድ እና ክፍሉን ለመምራት የመዘጋጀት እንቅስቃሴዎች ☞ አስፈላጊውን ንባብ ማድረግ, አስፈላጊ የሆኑትን የመመሪያ ቁሳቁሶች መፈለግ
5	**የዝግጅት አቀራረብ**	መግቢያ ☞ ይህ የመጀመሪያ ደረጃ የመማር ማስተማር ሂደት ነው። ☞ ርዕሰ ጉዳይን ለማስተዋወቅ ቀላሉ መንገድ

ተዛማጅነትን በማንሳት ነው።

የትምህርቱ አካል

- በችግር አፈታት ውስጥ በጥልቀት የማሰብ ልምዶች እውቀት መፍጠር
- ርዕሱን በጥቁር ሰሌዳው ላይ ይፃፉ እና ተማሪዎች እንዲጽፉ ይጠይቁ

ማጠናለሪያ እና ግምገማ

- ትምህርቱን ማጠቃለል፣ የተግባር ግንኙነቶችን እና ጥያቄዎችን በቃል ማቅረብ፣ ምናልባትም ጥያቄና መልስ መስጠት አስፈላጊ ነው።
- እነዚህ የግምገማ ጥያቄዎች የትምህርቱ አላማዎች የተሳኩበትን ደረጃ ለመገምገም ይረዱዎታል።

ግምገማ እና ክትትል

ግምገማ

- በትምህርቱ መጨረሻ፣ ጥያቄዎችን በመጠየቅ ተማሪዎችዎ የትምህርቱን አስፈላጊ ፅንሰ-ሀሳቦች መያዛቸውን ያረጋግጡ፡፡

ክትትል

- አንድ ተግባር በመስጠት የተማሪዎቹን የትምህርቱን ግንዛቤ ይፈትሹ፡፡ በተናጠል ለመስራት የአካል ብቃት እንቅስቃሴ ያድርጉ ። ጥያቄዎች ወይም የመሳሰሉት ሊሆን ይችላል።

ይዘት4፡ በጥልቀት የማሰብ ክህለቶችን የሚያሻሽሉ ዜዴዎች

ከተማሪ የሚጠበቁ ዝቅተኛ የመማር ብቃቶች፤

- የተማርዎችን በጥልቀት የማሰብ ችሎታን የሚያሻሽሉ ዜዴዎችን ትለያለህ/ሽ
- የተማርዎችን በጥልቀት የማሰብ ችሎታ የሚያሻሽሉ ዜዴዎችን ፋይዳ ትዘረዝራለህ/ሽ፤
- በጥልቀት የማሰብ ችሎታን የሚያሻሽሉ ዜዴዎችን ታጎናጸፋለህ/ሽ፤
- በጥልቀት የማሰብ ችሎታን የሚያሻሽሉ ዜዴዎችን ትዘረዝራለህ/ሽ፡፡

አጠቃላይ እይታ

ህጻናት በጥልቀት ከማሰብ ችሎታ ጋር አይወለዱም፤ ይህን ችሎታ በሂዴት እያሳደጉ በመሄድ ወደ በጥልቀት ማሰብ ደረጃ ይመጣሉ። የተማሪዎችን በጥልቀት የማሰብ ችሎታን ከሚያሻሽሉት ውስጥ የተወሰኑ ስልቶች እንደሚከተሉት ቀርበዋል፡፡

- **የሙከራ ዘዴዎች** - ተማሪዎች ችግርን ለመፍታት አንዳንድ ተደጋጋሚ ሙከራዎችን እንዲያደርጉ ያስችላቸዋል።
- **የዕድሜ ልክ ተማሪ መሆን** - ተማርዎች በተፈጥሮ ስለ አለም እና ስለ ሙያ የማወቅ ጉጉት አላቸው። ይህንንም በማንበብና ከለሎች ሰዎች ጋር በመፋለም ይማራሉ።
- **መሰናክሎችን መረዳት** - ሁልጊዜ ተማሪዎች እንቅፋት የሚሆንባቸው ነገር ነገሩን ለማወቅ ያበረታታቸዋል።
- **ያልተለመዱ አመለካከቶችን ከግምት ውስጥ በማስገባት** - በጥልቀት ማሰብ ችግርን ለመፍታት በተለመደው መንገድ ብቻ ሳይሆን አዲስ ማስተዋል/ስልትን መሞከርን ይጨምራል።
- **የመረጃ ትክክለኛነት** - በቂ መረጃ በውሳኔ አሰጣጥ ሂደት ውስጥ ወደ ተሳሳተ ነገር እንዳንገባ ይረዳናል።
- **የተለያዩ መፍትሄዎችን ማቅረብ-** ለማንኛምም ችግር አንድ ነጠላ መፍትሄ የለም። ስለዚህ ተማርዎች አንድን ችግር ለመፍታት የተለያዩ ስልቶችን ማፈላለግ አለባቸው። በችግር አፈታት ሂደት ውስጥ የተለያዩ ስልቶች እንዳሉና ችግሮችን ለመፍታት እንደሚያግዟቸው መረዳት አለባቸው።
- **መፍትሄን መከታተል** - ምንም እንኳን ተማሪዎች ፈጣን መልስ ለማግኘት ቢችኩሉም የተወሰዱን እርምጃዎች በጥንቃቄ መገምገምና መከታተል ተገቢ ነው።

የማስተማር ሂደት

	ጉዳዮች	ድርጊት
1	የማስተማሪያ መርጃዎች የተማሪ	መማሪያ መጽሐፍ፣ እርሳሶች፣ ሥዕሎች፣ ጥቁር ሰሌዳ ፣ ጠመኔ እና ገሥንጠረዥ
2	የማስተማር ስልት	የማህበረሰብ መሪዎችን መጋበዝ፣ የአዕምሮ እውቀት ጥያቄዎች፣ መግቢያ እና ማብራሪያ፣ የግለሰብ ስራዎች፣ የቡድን ውይይት እና ቅድመ መላኪያ
3	ማጣቀሻ ቁሳቁስ	በችግር አፈታት ሂደት ውስጥ በጥልቀት የማሰብ ልማዶች መጽሐፍ፣ መጣጥፎች እና መጽሔቶች ማስክ ዌበር ዘበናዊ የመንግስት ጽንሰ ሃሳብ፤ ምንጭ፣ መዋቀርና አስፈላጊነት 2014 ዘመን
4	የቅድመ ትምህርት እቅድ	☞ ትምህርቱን ማቀድ እና ክፍሉን ለመምራት የመዘጋጀት እንቅስቃሴዎች ☞ አስፈላጊውን ንባብ ማድረግ, አስፈላጊ የሆኑትን የመመሪያ ቁሳቁሶች መፈለግ
5	የዝግጅት አቀራረብ	መግቢያ ☞ ይህ የመጀመሪያ ደረጃ የመማር ማስተማር ሂደት ነው። ☞ ርዕሰ ጉዳይን ለማስተዋወቅ ቀላሉ መንገድ ተዛማጅነትን በማንሳት ነው። የትምህርቱ አካል ☞ በችግር አፈታት ውስጥ በጥልቀት የማሰብ ልምዶች እውቀት መፍጠር

☞ ርዕሱን በጥቁር ሰሌዳው ላይ ይፃፉ እና ተማሪዎች እንዲጽፉ ይጠይቁ

ማረጋጊያ እና ግምገማ

☞ ትምህርቱን ማጠቃለል፣ የተግባር ግንኙነቶችን እና ጥያቄዎችን በቃል ማቅረብ፣ ምናልባትም ጥያቄና መልስ መስጠት አስፈላጊ ነው።

☞ እነዚህ የግምገማ ጥያቄዎች የትምህርቱ አላማዎች የተሳኩበትን ደረጃ ለመገምገም ይረዱዎታል።

ግምገማ እና ክትትል

ግምገማ

☞ በትምህርቱ መጨረሻ፣ ጥያቄዎችን በመጠየቅ ተማሪዎችዎ የትምህርቱን አስፈላጊ ፅንሰ-ሀሳቦች መያዛቸውን ያረጋግጡ፡፡

ክትትል

☞ አንድ ተግባር በመስጠት የተማሪዎቹን የትምህርቱን ግንዛቤ ይፈትሹ ፡፡በተናጠል ለመስራት የአካል ብቃት እንቅስቃሴ ያድርጉ ። ጥያቄዎች ወይም የመሳሰሉት ሊሆን ይችላል፡፡

የቡድን ስራ መልስ 3.

በጥልቀት የማሰብ ችሎታን የሚያዳብሩ ዘዴዎች:

- በተደጋጋሚ ሙከራ በማድረግ የመማር ዘዴ
- በእድሜ ልክ ኑሮ ተማሪ መሆን
- መሰናከሎችን ማስተዋል

- ያልተለመዱ አመለካከቶችን ማጤን
- የመረጃ ትክለኛነት
- አማራጭ መፍትሄዎችን ማቅረብ
- መፍትሄን መከታተል

ይዘት5፡ ችግርን በመፍታት ሂደት ውስጥ በጥልቀት የማሰብ ችሎታ ጥቅሞች

የተማሪ የመማር ዝቅተኛ ብቃቶች፡-

ከዚህ ትምህርት በኋላ፡

- በጥልቀት ማሰብ በችግር መፍታት ሂደት ውስጥ ያለውን ፋይዳ ትገልጻላችሁ፤
- ችግርን በመፍታት ሂደት ውስጥ በጥልቀት የማሰብን ችሎታ ትጎናጸፋላችሁ፤
- በጥልቀት የማሰብን ችሎታ ፋይዳ ትዘረዝራላችሁ፡፡

አጠቃላይ እይታ

በግልም ሆነ በህዝብ ጉዳይ ላይ ውሳኔ ከመስጠት በፊት በጥልቀት ማሰብ አስፈላጊ ነው። ይህም የሰው አዕምሮ ምክንያትና መረጃን ላይበመመስረት ትክክለኛ ውሳኔ እንዲሰጥ ይረዳዋል። በዚህ ሂደት ውስጥ ውሳኔ ከመወሰን በፊት በቂ መረጃ በማሰባሰብና ምክንያታዊ በመሆን የተሳሳተ ውሳኔ ከመስጠት ነጻ ያደርጋል። በጥልቀት ማሰብ የተለያዩ ችግሮችን በመፍታት ውስጥ ትልቅ ፋይዳ አለው። ለምሳሌ፡ በነጻ ማሰብ፤ ሚዛናዊ አስተያየት፤ ነጻነትና የመሳሰሉትን እንድናዳብር በማድረግ ሂደት ውስጥ ከፍተኛ ሚና ይጫወታል።

የማስተማር ሂደት

	ጉዳዮች	ድርጊት
1	**የማስተማሪያ መርጃዎች የተማሪ**	መማሪያ መጽሐፍ፣ እርሳሶች፣ ሥዕሎች፣ ጥቁር ሰሌዳ ጠመኔ እና ሠንጠረዥ
2	**የማስተማር ስልት**	የማህበረሰብ መሪዎችን መጋበዝ፣ የአዕምሮ እውቀት ጥያቄዎች፣ መግቢያ እና ማብራሪያ፣ የግለሰብ ስራዎች፣ የቡድን ውይይት እና ቅድመ መላኪያ

3	**ማጣቀሻ ቁሳቁስ**	በችግር አፈታት ውስጥ በጥልቀት ማሰብ ልማዶች መጽሐፍ፣ መጣጥፎች እና መጽሔቶች ማስክ ዌበር ዘበናዊ የመንግስት ጽንሰ ሃሳብ፤ ምንጭ፣ መዋቀርና አስፈላጊነት 2014 ዘመን
4	**የቅድመ ትምህርት እቅድ**	☞ ትምህርቱን ማቀድ እና ክፍሉን ለመምራት የመዘጋጀት እንቅስቃሴዎች ☞ አስፈላጊውን ንባብ ማድረግ, አስፈላጊ የሆኑትን የመመሪያ ቁሳቁሶች መፈለግ
5	**የዝግጅት አቀራረብ**	መግቢያ ☞ ይህ የመጀመሪያ ደረጃ የመማር ማስተማር ሂደት ነው። ☞ ርዕሰ ጉዳይን ለማስተዋወቅ ቀላሉ መንገድ ተዛማጅነትን በማንሳት ነው። የትምህርቱ አካል ☞ በችግር አፈታት ውስጥ በጥልቀት በማሰብ ልምዶች እውቀት መፍጠር ☞ ርዕሱን በጥቁር ሰሌዳው ላይ ይፃፉ እና ተማሪዎች እንዲጽፉ ይጠይቁ ማረጋጊያ እና ግምገማ ☞ ትምህርቱን ማጠቃለል፣ የተግባር ግንኙነቶችን እና ጥያቄዎችን በቃል ማቅረብ፣ ምናልባትም ጥያቄና መልስ መስጠት አስፈላጊ ነው። ☞ እነዚህ የግምገማ ጥያቄዎች የትምህርቱ አላማዎች የተሳኩበትን ደረጃ ለመገምገም ይረዱዎታል።

ግምገማ እና ክትትል

ግምገማ

☞ በትምህርቱ መጨረሻ፣ ጥያቄዎችን በመጠየቅ ተማሪዎችዎ የትምህርቱን አስፈላጊ ፅንሰ-ሀሳቦች መያዛቸውን ያረጋግጡ፡፡

ክትትል

☞ አንድ ተግባር በመስጠት የተማሪዎቹን ትምህርቱን መገንዘባቸውን ይፈትሹ፡፡ በተናጠል ለመስራት የአካል ብቃት እንቅስቃሴ ያድርጉ ። ጥያቄዎች ወይም የመሳሰሉትን ሊሆን ይችላል።

የምዕራፉ የክለሳ መልሶች

	እውንት/ሐሰት		ምርጫ				አዛምድ		
1	እውነት	1	መ	4	ሠ	1	ሐ	4	ሠ
2	እውነት	2	ሀ	5	ሠ	2	መ	5	ለ
3	እውነት	3	ሀ			3	ሀ		

አጫጭር መልሶች

1. በጥልቀት የማሰብ ፍቺ ምንድነው?

☞ በጥልቀት ማሰብ አንድን ነገር ተጠየቃዊ በሆነ መንገድ መገምገምና መመልከት ነው። አንድን ነገር በማሰላሰል፣ ምክንያታዊ በሆነ መንገድ ውጤቱን ማለትም ጥቅሙንና ጉዳቱን እንድንመዝን ይረዳናል፡፡

2. በጥልቀት በማሰብ ውሳኔ መስጠትን እንዴት ትረዳለህ?

☞ እርምጃ ከመውሰድ ወይም ውስኔ ከመስጠት በፊት በትክክል በጥልቀት ማሰብ አለብን። ድርጊቶችን በምክንያትና ማስረጃ ላይ በመመስረት ፍላጎታችንና ስሜታችንን መቆጣጠር አለብን። ስለዚህ እያንዳንዱ ድርጊት በጥልቀት ማሰብ ላይ የተመሰረተ መሆን አለበት።

3. በግልና ህብረተሰብ ህይወት ውስጥ በጥልቀት የማሰብ አስፈላጊነት እንዴት ነው?

☞ በግልም ሆነ በህዝብ ጉዳይ ውሳኔ ከመስጠት አስቀድሞ በጥልቀት ማሰብ አስፈላጊ ነው። ይህም የሰው አዕምሮ በምክንያትና በመረጃ ላይ ተመስርቶ ትክክለኛ ውሳኔ እንዲሰጥ ይረዳል። በዚህ ሂደት ውስጥ ውሳኔ ከመስጠት አስቀድሞ በቂ የሆነ መረጃና በምክንያት ላይ በመመስረት የተሳሳተ ውሳኔ ከመስጠት ነጻ እንድንሆን ያደርጋል።

የ8ኛ ክፍል የዜግነት ትምህርት ሲለበስ

ሲለበስ ማለት የትምህርቱ ርዕሶችን፣የትምህርት እቅድና አተገባበርን አካቶ የያዘ ዶክሜንት ማለት ነዉ። በዚሁ መሰረት ይህ ሲለበስ የትምህርቱ አጠቃላ ምዕራፍን፣በየክፍለ ትምህርቱ ያሉትንየትምህርቱ ርዕሶችንየሚያካትት ሆኖ ከተማሪዉ የሚጠበቀዉንዝቅተኛዉ የመማሪያብቃትን፣እንዲሁምከክፍለ ትምህርቱ የሚጠበቀዉ የመማሪ ብቃት፣ በተማሪዉ የሚሰሩ ተግባራትንና የትምህርቱ የግምገማ ስልቶችን አካቶ የያዝ ዶክሜንት ማለት ነዉ።

የመማሪያ ዉጤቶች

ይህ ሲለበስ በምዕራፎቹ የመማሪያ ዉጤቶች የሚጀምር ሆኖ ቢያንስ ተማሪዉ ሊጎናፀፈዉ የሚገባዉ ዝቅተኛዉ የመማሪያ ክህሎት፣ በየክፍለ ትምህርቱ ከተማሪዉ የሚጠበቅ ብቃትና ይህንንም በተሟላ ሁኔታእንዲተገብሩ ታስቦ የተዘጋጀ ዶክሜንትነዉ። ይህም ማለት፣

- የመማርማስተማር ሂደትን ለማዳበር
- በጥልቀት ማሰብና የችግር አፈታት ክሎትን ለማዳበር
- የመፍጠር ክሎትን ለማሳደግ
- የመረጃ ግንኙነትና ፍሰት ለማዳበር
- የቡድን ስራ ለማጠናከር
- ተማሪዎችን መምራትና ዉሳኔ መስጠት ሂደትን ለማጎልበት
- ዘመኑ ያፈራዉ የዲጂታል ዕዉቀትለማጎልበት
- የማንነትባህልና አለማቀፋዊነት ባህሪንበማጣጣም ለተማሪዉ ለማድረስ ታስቦ የተዘጋጀ ነዉ።

ከተማሪዉ የሚጠበቀዉ ዝቅተኛዉ የመማሪያብቃት

ዝቅተኛዉ የመማሪያ ብቃት የሚያመለክተዉ ተማሪዎች ርዕሶቹን ከተማሩ በኂላ ሁሉ አቀፍ ግንዛቤ አዳብረዉ በዕዉቀት፣በክህሎት፣ በአመለካከት የዳበሩ በሁሉም የትምህርት ዘርፍ የተማሩትን በማስታወ መተግበር ያለበቸዉን ክህሎት የሚያመለክት ነዉ:: በየክፍል ደረጃናበሁሉም የትምህርት ዐይነት ከተማሪዎቹ ምን አንደሚጠበቅባቸዉ እንዲሁም ስራዎቻቸዉን በዕዉቀትና በተነሳሽነት እንዲከዉኑ ለማስገንዘብ ነዉ:: ከተማሪዉ የሚጠበቀዉ ዝቅተኛዉ የመማሪያብቃት የሚያካትተዉ የተማሪዉ የግል ባህሪ የተግባር ክንዉን፣ የሃሳብ ልዉዉጥ፣ተከታታይ ግምገማና የመጨረሻ ግምገማን የሚያካትቱ ናቸዉ::

ይህ ከተማሪዉ የሚጠበቀዉ ዝቅተኛዉ የመማሪያ ብቃትና ዝርዝር ማብራሪያ በሁሉም ትምህርትና የትምህርት ደረጃዎች ማለትም በ1ኛደረጀ፣በመካከልኛ ደረጃና በ2ኛ ደረጃ ትምህርት ዉስጥ ያለዉ ይዘት በተለያየ ዶክሜንት ተቀናጅቶ ቀርቧል::

መግቢያ

ይህ የስረዐተ ትምህርት ስለበስ ዶክሜንት የተዘጋጀዉ ከአምስት ዩንቨርስቲዎች በተወጣጡ መምህራንና በትምህርት ሚንስቴር ሰብሳቢነት ሲሆን የባህርዳር ዩንቨርስቲ ደግሞ በማስተባበር ተሳትፎበታል::

በዚሁ መሰረት የትምህርቱ መዋቅር ከ1ኛ እስከ 6ኛ ክፍል ደርጃ የሞራል ትምህርት፣ ከ7ኛ እስከ 10ኛ ክፍል ደረጃ የዜግነ ትምህርት በመአከላዊነትበአገር አቀፍ ደረጃ ባለዉ የትምህርት ስረዐት ዉስጥ እንዲካተት ታስቦ የተዘጋጀ ነዉ:: የትምህርት ፍሰቱ፣ ስረዐቱ፣የርዕሶቹ ይዘት፣ዝቅተኛዉ የመማሪያ ብቃትና የትምህርቱ ጠቅላላ ይዘቶች በዉስጥና በዉጭ ገምጋሚዎች ታይተዉ የማበልፀጊያ ሃሳብ ከተሰጠባቸዉ በኂላ እንዲፀድቁ ተደርጓል::

ዶክሜንቱ ከፀደቀም በኂላም የተለያዩ ሂስና አስተያየት ቀርቦባቸዉ ጠቃሚ የሆኑ ሃሳቦች እንዲካተቱ ተደረገዉ ይህሲለበስ እንዲዳብር ተደርጓል::በመጨረሻም ይህ ዶክሜንት ስራ ላይ እንዲዉል ለትምህርት ሚንስቴር ተሰጥቷል::

የዶሜንቱ ዝግጅቱ በተመለከት በመጀመሪያ በትምህርት ሚንስቴርና በብሪቲሽ ካዉንስል ትብብር ይህንን ሲልበስ ለሚያዘጋጁአካላትወይም ቡድን በወቅታዊ፣ አገር አቀፋ፣ክልላዊና አላማቀፋዊ ጉዳዩች ላይ ስልጠና እንዲሰጥ የተደረገ ሲሆን በዚሁ መሰረት፣

- ✓ በዚያዉ አመት የትምህርት ይዘትና ፍሰት ተዘጋጅቷል፣
- ✓ የኢትዮጵያ የትምህርት ፍኖታ ካርታ አቅጣጫ አመልካች ተዘጋጂቷል፣
- ✓ የኢትዮጵያ አዲሱ የትምህርት ስረዐት መዋቅር ተዘጋጅቷል፣
- ✓ የተለያዩ ጥናቶች በተለያዩ አካላት ቀርባዋል፣
- ✓ የትምህርት ይዘትን በተመለከት የተለያዩ አገሮች ልምድ ለመቅሰም ተሞክሯል፣

በተጨማሪም የዚህ መፀሃፍ ዝግጅት ቡድን የትምህርቱ መዋቅርን የክህሎት ቃላትን እና ከ1ኛ እስከ 6ኛ ክፍል ደረጃ ያሉ ተማሪዎች የሞራል ትምህርት በሚል እንዲማሩ እንዲሁም ከ7ኛ እስከ 10ኛ ክፍል ደረጃ ያሉ ተማሪዎች የስነ ምግባርና የዜግነት ትምህርትተብሎ እንዲሰጥ አእንዲሁም የትምህርቱ መዋቅር ምን መምሰል እንዳለበት በማዘጋጀት ለዉይይት አቅርበዋል። የዚህ አድሱ ስረዐት ትምህርት መዘጋጀት ዋና አላማዉ ደግሞ የቀድሞዉ ትምህርት የሚያተኩረዉ የህብረተሰቡን ባህልና ትዉፊት ላይ ሳይሆን በስነምግባር ጉዳይ ላይ ብቻ ሆኖ ርዕሶቹምየሚደጋገሙ ተማሪዎቹ በዕዉቀት ብቻ የታጨቁ እንዲሆኑ ያደርጋቸዉ ስለነበረ ነዉ።

ስለዚህ ይህ ሲለበስ የሚያካትተዉከተማሪዉ የሚጠበቀዉ የመማሪያ ብቃት፣የትምህርቱ ዋና ዋና ርዕሶች፣የመማር ማስተማር ዘዴ፣ የግምገማ ስልቶችን በማካተት፣በአጠቃላይ የሞራልና ስነ ምግባርና ስነ ዜጋ ትምህርት በአዲስ መልክ በማዘጋጀት በአንደኛና ሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤት ዉስጥ ትምህርቱ በተመሳሳይ ሁኔታስራ ላይ እንዲዉል ታስቦ የተዘጋጀ ነዉ። በዚህ መሰረት የሞራል ትምህርት እንደ አዲስ የተዘጋጀ ሲሆን የሞራል፣ የስነ ምግባርና ስነ ዜጋ ትምህርት በተለያየ የክፍል ደረጃ እንዲሰጥ የታሰብ ሲሆን ትምህርቱ ከሌሎች ትምህርት ዘርፍ ጋር እንዲጣጣም ለማድረግ ጥረት ተደርጓል።

ሞራልና መልካም ስነ ምግባር የሚመነጨዉ ከተለያዩ የትምህርት አይነቶች ብቻ ሳይሆን ከቤተሰብ፣ህብረተሰብ፣ከትምህርት ቤት ሊሆን ስለሚችል መምህራኖችና ወላጆች ለዚህ ትምህርት ግብ መድረስ ትልቅ ድርሻ አላቸዉ።

በዚህ አጋጣሚ ይህ የሞራል ትምህርት ዝቅተኛዉ የመማሪያ ብቃት 21ኛዉ ክፍለ ዘመን የሚፈልገዉን ክህሎትያካተተ መሆኑን መገንዘን ያስፈልጋል።ይህም የህብረተሰቡን ሞራል፣ ዕሴትና ክህሎትመገንባት፣የተወዳዳሪነት ባህል መዳበር፣የማስተዋል ክህሎትን ማሳደግ፣ አርቆ የማሰብ ክህሎትን መገንባት እንዲሁም ወቅቱን የዋጀ የሞያ ክህሎት ማዳበር፣የሲቭክ ክህሎትን ማሳደ እና ሁሉን አቀፍ ዕዉቀት የተጎናፀፈ ትዉልድ ለመፍጠርታስቦ የተዘጋጀ ነዉ።

ይህ የሞራል ትምህርት አራት የመማር ማስተማር ምሰሶዎች አሉት እነሱም፣ባህሪና ሞራል፣ግለሰብና ህብረተሰብ፣የሲክክ ጥናትና የባህል ጥናት ናቸዉ።ፕሮግራሙም የሚያተኩረዉ የትምህርቱ አካዳሚ በመጠቀም ትዉልዱ ጥሩ ሞራልና ስነ ምግባር እዲያሳዩ ለማበረታታት ታስቦ የተዘጋጀ ነዉ።

ይህ የሞራልና የስን ምግባርና ስነ ዜጋ ትምህርት ሲለበስ ተማሪዎቹ አለማቀፍ ደንብና ዲንጋጌዎችን ህብረ ብሄራዊነትንና አካባቢያቸዉ በቅጡ እንዲገነዘቡና እያንዳንዱ ተማሪሁሉን አቀፍ ግንዛቤ እንዲኖራቸዉ ታስቦ የተዘጋጀ ነዉ።ይህም ሰዎችን፣ ህብረተስቡንና የተለያየ ባህሎችን ከሰዎችና ማህበረ ሰብ ጋር ያላቸዉን መስተጋብር በመረዳት ከህብረተሰቡ ጋር ለመኖር ክህሎታቸዉን እንዲያዳብሩ ያግዛቸዋል ተብሎ የተዘጋጀ ነዉ።የሞራልና ስነ ዜጋ ትምህርት ርዕስ መነሻዎች ለቀድሞ የትምህርት ስረዐት ከላይ የተጠቀሱት መነሻ ሲሆኑ ርዕሶቹ፣የትምህርት ፍሰቱና ዝቅተኛዉ የመማሪያ ብቃት ላይ በመመርኮዝ ከዚህ በታች ባሉት ሰንጠርዥ ዉስጥ በክፍል ደርጃዉ ተቀናጅተዉ ቀርበዋል።

የስነ ዜጋ ትምህርት እሳቤና ራይዎች

የአገራችን ትምህርት ፖሊሲ አጠቃላይ ራይ አስተዋይ፣ጥሩ ስነ ምግባር ያላቸዉ፣በራሳቸዉ የሚተማመኑ፣ሃላፊነትየሚሰማቸዉ፣ ጠቃቆች፣ አስተዋዮች በአገራቀፍና አለማቀፍ ደረጃ ተወዳዳሪ የሆኑ 21ኛዉ ክፍለ ዘመን የሚጠይቀዉን ክህሎትና ዕዉቀት የተላበሱ ዲሞክራሲያዊ ትዉልድና ህብረተሰብ መፍጠር ነዉ።

የትምህርቱ አቀራረብ ተማሪዎቹ በዚህ ትምህርት ዉስጥ ለህይወታቸዉ ጠቃሚ የሆነዉን አስፈላጊ ዕዉቀትና ክህሎት እንዲጎናፀፉ ያስችላቸዋል።ለዚህም ትምህርት በየክፍል ደረጃዉ ከተማሪዎች የሚጠበቀዉ ዝቅተኛዉ የመማሪያ ብቃት፣የትምህርትሃሳቦቹ ፍሰት እንዲሁም ርዕሶቹ በቅደም ተከተል ቀርባዋል።

የስነ ዜጋና ስነ ምግባር ትምህርትን ማስተማር፣

በኢትዮጵያ አጠቃላይ ስረዐተ ትምህርት መሰረት በክፍል ዉስጥ የመምህሩ ተግባር አመቻች ሲሆን ብዙዉን ስራ ተማሪዉ በራሱ እንዲከዉንና የሚፈለገዉን ክህሎት እንዲያዳብርየሚጠበቅ ሲሆን ዲሞክራሲያዊ ማህበረሰብ ለመፍጠር ደግሞ ሁሉም ባለ ድርሻ አካላት በትኩርት መስራት ይጠበቅባቸዋል።

- **የኢትዮጵያን አጠቃላይ ስረዐተ ትምህርት ለማስተማር፣**

- ✓ እያንዳንዱ ተማሪ ለተፈለገዉ አላማ ለመድረስና ንቁና ታታሪ ተማሪ ማፍራት ዋና አላማ ሲሆን ምክንያታዊ ያልሆነ ተማሪን አለመፍጠር ደግሞ ትኩረት የሚሰጠዉ ጉዳይ መሆኑን መገንዘብ።
- ✓ በተጨማሪም የሰረዐተ ትምህርቱ አላማ በወሳኝ ጉዳዮችና በስረዐተ ትምህርት ትግበራ ወቅት ከተፈለገዉ ግብ ለመድረስ ሃላፊነት የሚሰማዉ ዜጋ መፍጠረ ትኩረት የተሰጠዉ መሆኑንማወቅ
- ✓ ተማሪዎቹን በፅንሰሃሳብና በዕዉቀት ብቻ ከማጨቅ ይሊቅ ዕራሱ ተማሪዉ በተግባር እንዲከዉን ማበረታታት በስረዐተ ትምህርቱ ትኩረት የተሰጠዉ መሆኑን መረዳት

- ሁሉን አቀፍ የመማር ማስተማር ዘዴን በመተግበር ተማሪዎቹ ልምድ እንዲለዋወጡና ንቁ ተሳታፊ እንዲሆኑ ማስቻልየትኩረት አቅጣጫ መሆኑን መገንዘብ ::
- ሁሉን አቀፍ ክህሎት ለማዳበር በዕዉቀት፣ክህሎትና ገንቢ አመለከከት ያላቸዉን ተማሪዎች መፍጠር ሌላኛዉ የስረዐተ ትምህርቱ ትኩረትመሆኑን መረዳት
- ሁሉን አቀፍ የመማር ማስተማር ዘዴ ማለትም ሳይንአዊና አርት በመጠቀም በማስተማር ተከታታይ ግምገማ በማካሄድ መገምገም አስፈላጊ መሆኑን መገንዘብ
- በመምህሩና ተማሪ መካከል መልካም ግንኙነት መኖር የመማር ማስተማሩ ስራ የተሳለጠ እንዲሆን ስለሚያደርግ በስረዐት ትምህርቱ ትኩርት የሰጠዉ መሆኑን መረዳት
- ተማሪዎቹ የቀደመ ዕዉቀትና አድሱን የትምህርት ዘዴ በማሰናሰል በተግባር እንዲከዉኑ ማቀናጀትና ማሰራት አስፈላጊ መሆኑን መገንዘብ
- በክፍል ዉሰጥ ትንሿን ኢትዮጵያ መፍጠር፣ይህም ተማሪዎቹ ዲሞክራሲያዊ በሆነ መንገድ ስለ ሰላም መረጋጋት፣የአከባቢ ጥበቃና በመሳሰሉ ጉዳዮች ላይ በነፃነት እንዲወያዩ፣ሃሳባቸዉን እንዲለዋወጡና የጋራ ጉዳዮችን እንዲያዳብሩ ትኩረት የተሰጠዉ ጉዳይ መሆኑን መገንዘብ ያስፈልጋል፡፡

የ8ኛ ክፍል ስነ ዜጋና ስነ ምግባር ትምህርት ዝቅተኛዉ ዉጤቶች፣

1 **መልካምነት**

1.1 የመልካምነትን ፅንሰ ሃሳብ መግለፅ

1.2 የመልካምነት መገለጫ ባህሪያትን መዘርዘር

1.3 የመልካምነትን አስፈላጊነት መግለፅ

1.4 በዕለት ተዕለት ህይወት ዉስጥ መልካምነትን በተግባር ማያሳያት፡፡

2. **መንግስትና የመንግስት አስተዳደር**

2.1 የተለያየ የመንግስት ስረዐት አወቃቀርን መገንዘብ

2.2 የተለያየ የመንግስት ስረዐትን መግለፅ

2.3 በመንግስትና የመንግስት አስተዳደር መካከል ያለዉን አንድነትና ልዩነትን መለየት

2.4 የተለያየ የመንግስት አስተዳደርንመገምገም

3. **ዲሞክራሲ**

3. 1 መሰረታዊ የዲሞክራሲ ምሰሶ የሚባሉትን መገንዘብ

3. 2 ለአገር በቀል የዲሞክራሲ ባህልና ተቋማት ዕዉቅና ክብር መስጠት

3. 3 በአገራችን የዲሞክራሲግንባታ ሂደት ዉስጥ ያሉትን ዕድሎችን ተግዳሮቶች መለየት

4. ህገ መንግስታዊነት

4. 1 የህግ መንግስትና ህገመንግስታዊነትን ፅንሰ ሃሳብ መረዳት

4. 2 የህገ መንግስትና ህገ መንግስታዊነትን አላማመለየት

4. 3 የህገ መንግስት አይነቶችንም መገምገም

4. 4 ህገ መንግስታዊነት በሰላምና መረጋጋት ዉስጥ ያለዉን ፋይዳ መዘርዘር

5. ሰብአዊ መብት

5. 1 የሰብአዊ መብት አይነቶችን መረዳት

5. 2 የዕኩልነት መብቶችን ማድነቅ

5. 3 ሰብአዊ መብቶች በክልሎች ህገ መንግስት ያላቸዉን ስፍራመግለፅ

5. 4 በኢትዮጵያ ለሰብአዊ መብት መከበር ያሉ ተግዳሮቶችን መግለፅ

6. የሰላም ግንባታ ሂደት እና ግጭትን በሰላም መፍታት

6. 1 የሰላምና ግጭት ፅንሰ ሃሳብን መረዳት

6. 2 ለግጭት መነሻ ሊሆኑ የሚችሉ ምክንያቶችን መዘርዘር

6. 3 የግጭት አፈታት ስልቶችን መለየት

6. 4 የግጭት አፈታት ክህሎትን ማዳበር

6. 5 በግጭት አፈታት ሂደት የአገር በቀል ተቋማት ሚና መገምገም

7.በጥልቀት ማሰብና የችግር አፈታት ክህሎትን ማዳበር

7. 1 የችግር አፈታት ክህሎት ፅንሰ ሃሳብን መረዳት

7. 2 በጥልቀት ማሰብ በዉሳኔ አሰጣጥ ሂደት ዉስጥ ያለዉን ሚና መግለፅ

7. 3 በጥልቀት ማሰብ ቅደም ተከተሎችን እና ክህሎታቸዉመግለፅ

7. 4 በጥልቀት የማሰቢያ ስልቶችንና የማሻሻያ መንገዶችን መግለፅ

7. 5 በግጭት አፈታት ክህሎት ዉስጥ በጥልቀት ማሰብን በተግባር መከወን

መልካምነትልካ (ለምዕራፉ የተፈቀደዉ ጊዜ 12 ሰዐት)

ምዕራፍ 1 መልካምነት

ከተማሪዎቹ ከታማሪዎች የሚጠበቅ ዝቅተኛዉ የመማር ብቃት

በዚህ ምዕርፍ ማጠቃለያ ላይ ተማሪዎቹ

- የመልካምነትንፅንሰ ሃሳብ ይገልፃሉ
- የመልካምነትን አስፈላጊነት ይገነዘባሉ
- የመልካምነትን አስፈላጊነት ይዘረዝራሉ
- በዕለት ተዕለት ህይወት ዉስጥ መልካምነትን በተግባር ያሳያሉ፡፡

ዝቅተኛዉ የመማር ብቃት	ርዕሶች	በክፍለ ትምህርቱ ጊዜ የሚሰሩ ተግባራት	የግምገማ ዘዴ
• የመልካምነትንፅንሰ ሃሳብ ይገነዘባሉ • የመልካምነት መገለጫ ባህሪያትን ይገልጻሉ • የመልካምነትን አስፈላጊነት ይገነዘባሉ • በዕለት ተዕለት ህይወት ዉስጥ መልካምነትን በተግባር ያሳያሉ፡፡	1.1የመልካምነት ፅንሰ ሃሳብ 1.1.1 ስነ ምግባርና መልካምነት • ታማኝነት • ፅናት • ርህሩህነት • ለጋስነት • ግልፀኝነት • ራስን መግዛት	• ስነ ምግባርና መልካምነት ምን እንደሆነ ተማሪዎቹ እንዲገልጹ ማድረግ • በመልካምነትአስፈላጊነት ላይ ተማሪዎቹ እንዲወያዩ ይሁን • የመልካምነት መገለጫባህሪያትና የጉዳይ ጥናትን በተመለከት ተማሪዎቹ በተግባር እንዲከዉኑ ያድርጉ • ተማሪዎቹ መልካምነትን በዕለት ተዕለት ህይወት ዉስጥ እንዴት	• ተማሪዎቹ ስለ መልካምነት እንዲያስታዉሱ ጥያቄ ይጠይቁ • የተማሪዎችን ዉይይትና የተግባር ክንዉን በመከታተል የተማሪዎቹን ብቃት መዝግቡ • እያንዳንዱ ተማሪ የጉዳይ ጥናትና የተግባር ክንዉኑን በመመልከት ብቃታቸዉን ገምግሙ • የተማሪዎችን ክንዉን በመመልከት ሃሳብ ስጧቸዉ • በተሰጠዉ የጉዳይ ጥናት በተመለከት

	• ጠንቃቃ መሆን 1.2 የመልካምነት አስፈላጊነት 1.3 መልካምነት በዕለት ተዕለት ህይወት ዉስጥ	እንደሚተገብሩ ያሳዩ	የተማሪዎቹን ግንዛቤ በመመልከት ብቃታቸዉንመዝግቡ

ምዕራፍ 2 ፣መንግስትና የመንግስት አስተዳደር

(16 ክፍለ ጊዜ)

ከተማሪዎቹ ከታማሪዎች የሚጠበቅ ዝቅተኛዉ የመማር ብቃት

በዚህ ምዕርፍ ማጠቃለያላይ ተማሪዎቹ፣

- የመንግስትና የመንግስት አስተዳደር አወቃቀርን ይለያሉ
- የመንግስት አስተዳደር ስረዐትን ይገልፃሉ
- በመንግስትና የመንግስት አስተዳደር መካከል ያለዉ አንድነትና ልዩነት ይገነዘባሉ
- የኢትዮጵያ መንግስት አስተዳደር ስረዐትን ይገመግማሉ::

ዝቅተኛዉ የመማር ብቃት	ርዕሶች	በክፍለ ትምህርቱ ጊዜ የሚሰሩ ተግባራት	የግምገማ ዘዴ
• የተለያየ የመንግስት አወቃቀርን ይረዳሉ •የመንስት አስተዳደር አይነቶችን ይገልጻሉ •በመንግስትና በመንግስት አስተዳደር መከከል ያለዉን አንድነትና	2.1 የመንግስት አወቃቀር 2.1.1 የአሃዳዊ መንግስት ጥንካሬና ድክመቶች 2.1.2 የፌዴራል መንግስት አወቃቀር 2.1.2.1 የፌዴራል መንግስት	• ተማሪዎቹን የመንግስት አወቃቀር ፅንሰ ሃሳብ እንዲገልጹ መጠየቅ • የመንግስት አወቃቀርን በጥልቀት እንዲገልፁ መጠየቅ • ተማሪዎቹን በቡድን በመከፋፍል ስለ ስረዐተ	• ተማሪዎቹን የተለያየ ጥያቄ መጠየቅ • የተማሪዎቹን የቤት ስራ መከታተል • ለተማሪዎቹ ገንቢ የሆነ ግብረ መልስ መስጠት • የተማሪዎችን ጥናታዊ ፁሁፍና

ልዩነት ይገመግማሉ •የኢትዮጵያ መንግስት አስተዳደር አይነቶችን ይገመግማሉ::	ጥንካሬና ድክመቶች 2.1.3 የኮንፌዴራል መንግስት አወቃቀር 2.2 የመንግስት ስረዐት 2.2.1ፓርላሜንታዊ የመንግስት አወቃቀር 2.2.2 ፕሬዝዳንታዊ የመንግስት አወቃቀር 2.3 በመንግስትና መንግሰት አስተዳደር መካከል ያለዉ አንድነትና ልዩነት 2.4 ከኢትዩጵያ የመንግስት አስተዳደር አይነቶች ዉስጥ 2.4.1 የኢትዮጵያ ስረዐተ መንግስት አስተዳደር ጥንካሬና ድክመቶች	መንግስት ተወያይተዉ ለክፍል ጓደኞቻቸዉ እንዲያብራሩ ማድረግ • ተማሪዎቹን በቡድን በመከፋፍል የኢትዮጵያን የመንግስት አስተዳደር አይነቶን ጥንካሬነ ደክመት ጥናታዊ ፁሁፍ እንዲያቀርቡ ማድረግ	ማብራሪያ መገምገም

ምዕራፍ ሶስት፣ዴሞክራሲ (ለምዕራፉ የተፈቀደዉ 10 ክፍለ ጊዜ)

ምዕራፉ 3 ዴሞክራሲ

ከተማሪዎቹ ከታማሪዎች የሚጠበቅ ዝቅተኛዉ የመማር ብቃት

በዚህ ምዕርፍ ማጠቃለያ ላይ ተማሪዎቹ

- የዴሞክራሲ ፅንሰ ሃሳብን ይገልጻሉ
- የዴሞክራሲ ባህልና መርሆዎችን ያብራራሉ
- የአገር በቀል ዴሞክራሲ ባህሎችን አስፈላጊነት ይዘረዝራሉ
- የኢትዮጵያ ዴሞክራሲ ዕድሎችና ተግዳሮቶችን ይገመግማሉ፡፡

ዝቅተኛዉ የመማር ብቃት	ርዕሶች	በክፍለ ትምህርቱ ጊዜ የሚሰሩ ተግባራት	የግምገማ ዘዴ
• መሰረታዊየዲሞክራሲ ምሰሶዎችና ባህሪያትን ይዘረዝራሉ • አገር በቀል የዴሞክራሲ ባህሎች ዕዉቅና ይሰጣሉ • የኢትዮጵያ ዴሞክራሲ ዕድሎችና ተግዳሮቶችን ይለያሉ፡፡	3.1 የዴሞክራሲ ፅንሰ ሃሳብ 3.1.1የዲሞክራሲ ባህል መሰረታዊ ምሰሶውዎች 3.1.2የዴሞክራሲ ባህል 3.1.3 የአገር በቀል ዴሞክራሲ	• ተማሪዎቹን የዴሞክራሲፅንሰ ሃሳብ እንዲገልጹ መጠየቅ • ተማሪዎቹ የዴሞክራሲ ባህል የሚባሉትን እንዲፅፉ ማድርግ • ተማሪዎቹን በቡድን በመከፋፍል ስለ መሰረታዊየዴሞክራሲ ባህል እንዲወያዩና ሃሳብ እንዲቀያየሩ ማድረግ	• ተማሪዎቹን የተለያየ ጥያቄ መጠየቅ • ተማሪዎቹ የተጠየቁትን ጥያቄ እንዲመልሱ መጠየቅ • ተማሪዎቹ የፃፉትን እንዲያብራሩ ማድረግ • የተወሰኑ ተማሪዎችን የቤት ስራ እንደምሳሌ በመዉሰድ መስራታቸዉን ማረጋገጥ

	ተቋማትአስፈላጊነት 3.1.4የኢትዮጵያ ዴሞክራሲ ዕድሎችና ተግዳሮቶች	• ተማሪዎቹን በቡድን በመከፋፍል በአገር በቀል የዴሞክራሲ ተቋማትና ዴሞክራስ መካከል ያለዉን ልዩነት እንዲገመግሙ መጠየቅ • የኢትዮጵያ ዴሞክራሲ ዕድሎችና ተግዳሮቶችን እንዲዘረዝሩ መጠየቅ::	• ከተማሪዎቹ ማብራሪያ በኋላ ለተማሪዎቹ ገንቢ የሆነ ግብረ መልስ መስጠት • የተማሪዎቹን ተሳትፎና የተግባር ክንዉን በመከታተል ብቃታቸዉን መመዝገብ • ለተማሪዎች ተሳትፎ ግብረ መልስ መስጠት • የተማሪዎችን ማብራሪያ በመከታተል ገንቢ አስታየት መስጠት

ምዕራፍ አራት፣ህገ መንግስታዊነት

ምዕራፍ 4 ህገ መንግስታዊነትክፍለጊዜ ብዛት 16

ከተማሪዎቹ ከታማሪዎች የሚጠበቅ ዝቅተኛዉ የመማር ብቃት

በዚህ ምዕርፍ ማጠቃለያ ላይ ተማሪዎቹ፣`

- የህገ መንግስታዊነትን ፅንሰ ሃሳብን ይገልጻሉ
- የህገ መንግስት አላማን ያብራራሉ
- የህገ መንግስታዊነትን አስፈላጊነት ይዘረዝራሉ
- የህገ መንግስት አይነቶችን ይለያሉ
- ህገ መንግስታዊነት በሰላምና መረጋግት ዉስጥ ያለዉን ሚና ይገልፃሉ፡፡

ዝቅተኛዉ የመማር ብቃት	ርዕሶች	በክፍለ ትምህርቱ ጊዜ የሚሰሩ ተግባራት	የግምገማ ዘዴ
• የህገ መንግስትና ህገመንግስታዊነትን ፅንሰ ሃሳብ ይዘረዝራሉ • የህገ መንግስት አላማዎችን ይገልፃሉ • የህገ መንግስትና ህገመንግስታዊናትን	4.1 የህገ መንግስትና ህገመንግስታዊነትፅንሰ ሃሳብ 4.2.የህገ መንግሰት አላማ 4.3 የህገ መንግስታዊነት አስፈላጊነት 4.4 የህገ መንግስት አይነቶች	• ህገ መንግስትና ህገ መንግስታዊነትን በተመልከተ ተማሪዎቹን የማነቃቂያ ጥያቄ መጠየቅ • ተማሪዎቹን በቡዲን በመክፍል የህገ መንግስት አይነቶችን እንዲፅፉ ማድረግ	• ተማሪዎቹን የተለያየ ጥያቄ በመጠየቅና እንዲመልሱ ማድረግ • ተማሪዎቹ የተጠየቁትንና የፃፉትን ጥያቄ እንዲያስታዉሱ መጠየቅ • የተማሪዎቹን የቤት ስራ

አስፈላጊነት ዕዉቅና ይሰጣሉ • የህገ መንግስት አይነቶችንይገመግማሉ • ህገ መንግስታዊነበሰላምና መረጋጋት ዉስጥ ያለዉን ድርሻ ይገልፃሉ	4.5 የህገ መንግስታዊነት አስፈላጊነት በሰላምና መረጋጋት ዉስጥ	• ተማሪዎቹ የህገ መንግስት አላማዎችን እንዲዘረዝሩ መጠየቅ • ተማሪዎችን የህገ መንግስት አስፈላጊነትን እንዲዘረዝሩ መጠየቅ • ህገ መንግስታዊነት በሰላምና መጋጋት ዉስጥ ያለዉን ድርሻ በተመለከተ ለተማሪዎቹ የቤት ስራ በመስጠትና ለክፍል ጓደኞቻቸዉ እንዲያቀርቡ ማድረግ	በመመልከት ግብረ መልስ መስጠት • ከተማሪዎቹ ማብራሪያ በኋላ ለተማሪዎቹ ገንቢ የሆነ ግብረ መልስ መስጠት • የተማሪዎቹን ዉይይት በመከታተል ግብረ መልስ መስጠት • የተማሪዎቹ ብቃት መመዝገብ

ምዕራፍ 5 ህገ መንግስታዊነት

ከተማሪዎቹ ከታማሪዎች የሚጠበቅ ዝቅተኛዉ የመማር ብቃት

በዚህ ምዕራፍ ማጠቃለያ ላይ ተማሪዎቹ፣

- የሰብአዊ መብት አይነቶችን ይገልፃሉ
- የዕኩልነት መብቶችን ያብራራሉ
- ሰብአዊ መብት በክልሎች ህገ መንግስት ዉስጥ ያለዉን ስፍራ ይገመግማሉ
- በኢትዮጵያሰብአዊ መብት መከበር ሂደት ዉስጥ ያሉተግዳሮቶችን ይገልፃሉ

ዝቅተኛዉ የመማር ብቃት	ርዕሶች	በክፍል ትምህርቱ ጊዜ የሚሰሩ ተግባራት	የግምገማ ዘዴ
• የተለያዩ የሰብአዊ መብት አይነቶችን ያዉቃሉ • የዕኩልነት መብቶችን ያደንቃሉ • ሰብአዊመብቶችን በክልል ህገ መንግስት ዉስጥ ይገልፃሉ • ኢትዮጵያ ዉስጥ ለሰብአዊ መብት መከበር ያሉ	5.1 የሰብአዊ መብት አይነቶች 5.2. ሰብአዊ መብት በክልሎች ህገ መንግስት 5.3 ኢትዮጵያ ዉስጥ ሰብአዊ መብቶችን ለማስከበር ያሉ ዕንቅፋቶች፣ • ጊጂ ልማዳዊ ዲርጊቶች	• ሰብአዊ መብትና ዕኩልነትን በተመለከተ አነቃቂ ጥያቄዎችን መጠየቅ • ተማሪዎቹን በቡዲን በመክፍል የሰብአዊ መብት አይነቶችን እንዲለዩ ማድረግ • ጎጂ ልማዳዊ ዲጊቶችን በተመለከተ ተማሪዎቹ ጥናታዊ ፁሁፍ በማዘጋጀት ለክፍል ጓደኞቻቸዉ እንዲያቀርቡ ማድረግ	• ተማሪዎቹን የተለያየ ጥያቄ በመጠየቅ እንዲመልሱ ማድረግ • የተማሪዎችን ዉይይት በመከታታል ግብረ መልስ መስጠት • ተማሪዎቹ ከሞራል ተጠያቂነትና የህብረተሰብ ተሳትፎ ከሚለዉ ርዕስ ዉስጥ ጥያቄ መጠየቅ • ከተማሪዎች ማብራሪያ በኋላ

ተግዳሮቶችን ይገመግማሉ	• የዕኩልነት መታጣት • ድህነት • ህፃናት ከአቅም በላይ ማሰራት • ግጭት • መፈናቀል • የደካማ ተቋማት መኖር • የዴሞክራሲ ዕጦት	• በሰብአዊ መብት ላይ ጉዳት የሚያስከትሉ ጎጂ ዱርጊቶችንእንዲለዩ ማድረግ • ተማሪዎቹ በቡዲ በመሆን በኢትዮጵያ ለሰብአዊ መብት መከበርያሉ ተግዳሮቶችን እንዲወያዩበት ማድረግ	ለተማሪዎቹ ገንቢ የሆነ ግብረ መልስ መስጠት • የተማሪዎቹን ዉይይት በመከታተል ግብረ መልስ መስጠት

ምዕራፍ ስድስት፡ ሰላምና ግጭት (ክፍለጊዜ ብዛት …16)

ከተማሪዎቹ ከታማሪዎች የሚጠበቅ ዝቅተኛዉ የመማር ብቃት

በዚህ ምዕራፍ ማጠቃለያ ላይ ተማሪዎቹ

- የሰላምና የግጭት ፅንሰ ሃሳብን ይገልጻሉ
- የሰላም ግንባታ አስፈላጊነትን ያብራራሉ
- ለግጭት መነሻ ሊሆኑ የሚችሉ ምክንያቶችን ይለያሉ
- ግጭትንለመፍታት የሚጠቅሙ ዘዴዎችን ይለያሉ
- ተማሪዎቹ የግጭት አፈታት ዘዴዎችን በተግባር ያሳያሉ
- በግጭት አፈታት ዉስጥ የአገር በቀል ተቋማት አስፈልጊነትናሚናይገመግማሉ

ዝቅተኛዉ የመማር ብቃት	ርዕሶች	በክፍለ ትምህርቱ ጊዜ የሚሰሩ ተግባራት	የግምገማ ዘዴ
• ስለሰላምና ግጭት ያዉቃሉ • ለሰላም ግንባታና አስፈላጊነት ዕዉቅና ይሰጣሉ • የግጭት መንሳኤዎችን ይገልፃሉ • የግጭት አፈታት ዘዴዎችን ይለያሉ • በግጭት አፈታት ሂደት የአገር በቀል ተቋማት ሚና	6.1 የሰላምና ግጭት ፅንሰ ሃሳብ 6.2 የግጭት መንሳኤዎች 6.2.1 ግጭቶችን በሰላም መፍታት 6.2.2 የግጭት አፈታት ዘዴ 6.3 የሳላም ግንባታ	• ተማሪዎቹ ስለ ሰላምና ግጭት እንዲገልፁ መድረግ • ተማሪዎቹ ለግጭት መንሳኤ ሊሆኑ የሚችሉትን ጉዳዮች በጥናት እንዲለዩ ማደርግ • ተማሪዎቹን በቡዲን ጥናት በማካሄድ በግጭት አፈታት ሂደት ዉስጥ የአገር በቀል ተቋማት እንዲሳተፉ ማድረግ • የሰላም ግንባታ አስፈላጊነት ላይ ለተማሪዎቹ የግል ስራ በማስጠት እንዲያብራሩ	• ተማሪዎቹንበመከታተል የተለያየ ጥያቄ እንዲመልሱ ማድረግ • የተማሪዎችን የቡድን ጥናት በመከታታል ግብረ መልስ መሰጠት • የተማሪዎቹን ብቃት በመገምገምገንቢ ግብረ መልስ መስጠት • ተማሪዎቹ ባላቸዉ ክህሎት ግጭትን ሲፈቱ በመመልከት ብቃታቸዉን

ይገመግማሉ • ግጭቶች እንዴት ሊፈጠሩ እንደሚችሉ በክህሎት ያሳያሉ • የተለያዩ የግጭት አፈታት ክህሎቶችን በተግባር ያሳያሉ • የግጭት አፈታት ዘዴዎችን ያሳያሉ	6.3.1 የሰላም ግንባታአስፈላጊናት 6.4ግጭቶችን በሰላም የሚፈቱ አገር በቀል ተቋማት	ማድርግ • ተማሪዎቹን በጥናት ቡድን ዉስጥ በማሳተፍ በተግባር እንዲከዉኑና ክህሎት እንዲያዳብሩ ማድረግ • ተማሪዎቹ በሰላም ግንባታ ዉስጥ የአገር በቀል ተቋማት ሚና እንዲያብራሩ ማድረግ	መዝግቡ • ተማሪዎቹ ግጭት በሚፈቱበት ወቅት የተከተሉትን ሂደት መዝግቡ • ለተማሪዎቹ የሙከራ ፈተና ስጧቸዉ

ምዕራፍ ሰባት፣በጥልቀት ማሰብና የግጭት አፈታት ክህሎትን ማዳበር

ምዕራፍ 7 የሰላም ግንባታ ሂደት እና ግጭትን በሰላም መፍታት (11 ክፍለ ጊዜ)

ከተማሪዎቹ ከታማሪዎች የሚጠበቅ ዝቅተኛዉ የመማር ብቃት

በዚህ ምዕርፍ ማጠቃለያ ላይ ተማሪዎቹ፣

- የግጭት አፈታት ፅንሰ ሃሳብን መግልጽ
- በጥልቀት የማሰቢያ ቅደም ተከተሎችንና ግጭት መፍታትን ሂደት መግልፅ
- ግጭትን በመፍታት ሂደት ዉስጥ በጥልቀት የማሰብን አስፈላጊነት መገምገም
- እንዴት በጥልቀት እንደሚታሰብና ግጭትን መፍታት እንደሚቻል ማሳየት
- በጥልቀት የማሰብን ክህሎት እንዴት ወደ ስራ መተርጎም እንደሚቻል ማሳየት

ዝቅተኛዉ የመማር ብቃት	ርዕሶች	በክፍለ ትምህርቱ ጊዜ የሚሰሩ ተግባራት	የግምገማ ዘዴ
• የግጭት አፈታት ፅንሰ ሃሳብን መገንዘብ • በጥልቀት የማሰብ ክህሎት አስፈላጊነትና የዉሳኔ አሰጣትጥ ሂደትን መገንዘብ • በጥልቀት የማሰብ ሂደቶችና ግጭትን	7.1 የግጭት አፈታትምንነት 7.2 በጥልቀት የማሰቢያ ሂደቶችና የዉሳኔ አሰጣጥ 7.3የግጭት አፈታትሂደቶች	• ተማሪዎቹ ስለ ግጭት አፈታት እንዲወያዩማድረግ • ተማሪዎቹ በቡድን ጥናት በማካሄድ የግጭት • አፈታት ክህሎቶችን በተግባር እንዲሳተፉ ማድረግ • ለተማሪዎቹ ግጭትን መፍታትና በጥልቀት የማሰብን አስፈላጊነት	• ተማሪዎቹን በመከታተል የተለያየ ጥያቄ እንዲመልሱ ማድረግ • የተማሪዎንችን የቡድን ጥናትበመከታተል ግብረ መልስ መሰጠት • የተማሪዎቹን ብቃትበመገምገም ገንቢ ግብረ መልስ መስጠት • ከተሰጠዉ የቤት ስራ የተወሰኑትን

የመፍታት ክህሎቶች • በጥልቀት የማሰብ ሂደቶችን መግለፅ • በጥልቀት የማሰብና ግጭት የመፍታት ክህሎቶችን ማሳየት	7.4 በጥልቀት የማሰብ ባህልና ግጭትንመፍታት 7.5በጥልቀት የማሰቢያ ስልቶች 7.6 ግጭትን በመፍታት ሂደት ዉስጥ በጥልቀት የማሰብ አስፈላጊነት	በተመለከት የግል ስራ በመስጠ እንዲያብራርሩ ማድረግ • ተማሪዎቹ በጥልቀት ማሰብና የግጭት አፈታት ክህሎትን እንዲያዳብሩ ማበረታታት • ተማሪዎቹ በጥልቀት የማሰብ ክህሎትንእንዲያዳብሩ የቡድን ስራ መሰጠትን • ተማሪዎቹ በጥልቀት ማሰብና የግጭት አፈታት ክህሎትን እንዲያዳብሩ ጥያቄ መጠየቅ • ተማሪዎቹ በጥልቀት የማሰብ ባህልና የግጭት አፈታት ክህሎትን እንዲለማመዱ ማድረግ	መመልከት • በቡድን ስራ ወቅት የተማሪዎች ባህሪ ላይ ግብረ መልስ መስጠት የተማሪዎቹን ወይይት በመከታታል ግብረ መልስ መስጠት • ተማሪዎቹ በጥልቀት ማሰብና የግጭት አፍታት ክህሎትን ሲለማመዱ ብቃታቸዉን መመዝገብ • ለተማሪዎች ፈተና መስጠት